

Előszó

A *Szabadság ára* kisregényem megjelenése után, a nagyon sok pozitív visszajelzés ellenére, az olvasók által feltett kérdések arra a következtésre jutattak, hogy hiányzik valami. Úgy éreztem, tartozom az olvasóknak egy korpéppel, a hetvenes, és a nyolcvanas évekről, az *aranykorszakról*.

Nagyon sok író, történész, filozófus, és még sokan mások elemezték, bírálták, magyarázták meg számtalan összefüggésben, tudományos megalapozottsággal, Ceausescu bukásáig a történeteket. Én ezt a kedves olvasómra bízom. Ítélje meg ő maga ezeknek az éveknak a visszáságait, amelyek a tömeges kivándorláshoz, meneküléshez vezettek.

Az első részben, igyekeztem egyszerűen, az András optikáján keresztül olyan képeket, eseményeket leírni, amelyekkel szinte mindenki azonosulhat, mert vagy személyesen, vagy a közvetlen környezete átélte azokat.

A *Sötét évek*, nagyon röviden a családom szerepvállalása a magyar, az erdélyi politikában, szerepvállalás, amelynek a család még a második generációja is, valamilyen formában az áldozata lett.

A második rész már a menekültekről szól, és a „csodálatos nyugatról”. A valóságról, amellyel a kivándorló, a menekült, vagy éppen a megtűrt, nap, mint nap meg kell birkózzon, több kevesebb sikerrel.

A leírtak, mind igaz, megtörtént események. A neveket az érintett személyek érdekében megváltoztattam, azonban ha véletlenül mégis valaki azonosságot fedezne fel, az csak a véletlen műve.

I. A börtön...

Kézirat

A börtön

András életfilozófiája, különbözött sok embertársától. Gyermek, majd ifjúkora élményei, és az ehhez kapcsolódó érzelmek hullámvasútszerűen változtak, aszerint, hogy éppen milyen perióduson ment keresztül. A nehezebb éveknek, amikor az egész családjuk politikai megpecsételtségük miatt szenvedett, nem érezte igazi súlyát. Csak azt látta, hogy az édesanyja mennyi gonddal küzdött, míg az apjuk évekig távol volt. Látta a felnőttek gondterhelt arcát, észrevette, hogy voltak napok, amikor csak köménymagos levesre jutott, vagy arra sem, hús helyett csak olajban pirított kenyérre. Emlékeiben ezek voltak *a sötét évek*. Túl kicsi volt ahhoz, hogy ő ebből gondot csináljon, élte a kisgyermekes életét. Mire serdülőkorba került, a családot rehabilitálták, ez bizonyos elégtétel volt számára, azonban a lényegét csak később, most felnőttkorára értette meg. Tiszta fejjel elemezte a dolgokat, összefüggéseket, ...a konklúzió, hogy börtönben van. Börtönben!

Mikor ezt a szót hallja az ember, automatikusan egy rácsos ablakú, magas fallal, a fal tetején többrendbeli szögesdróttal körülvett épületre gondol. A falakon egyforma távolságra, látóhatáron belül vannak elhelyezve az örök. Bent, az általában túlszűfolt cellákban raboskodnak a társadalom szabályai, a törvény ellen vétkezők, a rabok. A belső szabályokat a börtön vezetősége szabta meg, a börtönörök gondoskodnak ezek betartásáról. A cellákon belül más törvények uralkodnak. Itt már túlélésért megy a küzdelem. Ki az erősebb, ki az ügyesebb, ki tud cigarettát, netán alkoholt szerezni?

Ki számított vétkesnek, politikailag elítéltnek, azt éppen az aktuális rendszer szabta meg. Ugyan az az ember, aki egy rendszerváltás előtt elismert, megbecsült tagja volt a társadalomnak, a következő rendszerben börtönben találhatta magát, csupán azért, mert az új rendszer diktálói, másképpen ítélték meg és értelmezték az értékrendeket.

András, fantáziája megalkotta azt, amibe szerinte éltek, és ez nem is biztos, hogy virtuális, hanem inkább valós börtön.

- Menjünk kívülről befelé. Magyarázta egy este feleségének, Annának. A nagy magas falak az országhatár, ugyanúgy szögesdróttal van védve. Határőrök helyettesítik, itt, a falon őrködő börtönőröket. Ha beljebb megyünk, az országban a börtön vezetősége a kormány tagjai. Ők állapítják meg önkényesen, mi a helyes, mi nem, ki a vétkes, ki nem. A rabok az állampolgárok. Az állampolgárok, vagyis a rabok minden lépését figyelik a börtönőrök, vagyis a Securitate emberei.

Még a látogatási rendszer is hasonlít a börtönéhez. Külföldi rokonok csak szállodában szállásolhatók el, kivétel az elsőfokú rokon, a beszélgetéseket lehallgatják, az előre „preparált” szobákban. A kintről, vagyis a külföldről érkezett csomagokat ellenőrzik, kibontják, vagy egyszerűen eltüntetik, attól függően, hogy milyen megítélésben részesülnek. Nincsen helye a külföldi propagandának. Nincsen szabad kijárási, utazni csak kétévenként, és akkor sem bárhová, csak meghatározott országokba. A kiutazás engedélyköteles, de az engedély megadása azonban nem.

A börtön társadalmi összetételének, volt még egy nem elhanyagolható rétege, az erdélyi magyarság, vagyis a magyar rabok. Ők egészen más megítélésben részesültek. Ezt nevezte

volna András, szigorított zárkának. Ők voltak a kormány és a többi nacionalista román szemében az első számú közellenség, akik véleményük szerint Románia területi, s egyben a nemzeti egységét veszélyeztetik. Természetesen az egész román értelmiséget nem lehetett egy kalap alá venni. Nagyon sokan a demokráciát, az egyenlőséget, és a békés egymás mellett élést választották...volna...ha...

Ilyen egy tökéletesen működő elnyomó rendszer, ahol aztán a börtön belső szabályait maguk a rabok, vagyis az állampolgárok szabják meg, egyszerűen a darwini elmélet alapján. Az erősebb, ügyesebb egyének képesek túlélni az elzártság éveit, abban a nem lankadó reményben, hogy egyszer szabadulnak. Vagy lejár a letöltendő idő, megváltozik a rendszer vagy megszöknek.

András úgy érezte, valóban börtönben van. A Securitate állandóan figyelte az egész családját, az apja, és a nagybátyai múltja miatt. Ő maga is, többször került már konfliktusba a hatósággal és pártvezérekkel, az emberi értelemnek elfogadhatatlan, abszurd intézkedései miatt. Egyszer már elvitték otthonról, kihallgatásra a Securitatéhoz. Minden lépését megfigyelték, kollegáitól kértek jelentéseket, úgy éltek, mint férgek a nagyító alatt.

Igen! El volt határozva, hogy ő túléli ezt a börtönt, akármi legyen. A családjáért és a gyerekekért képes volt mindenre. Tudta, érezte, hogy egyszer valamikor meg fog szökni. Meg is szökött.

Sajóudvarhely

Vasárnap reggel volt és András korán kelő lévén, még ezen a napon is, már hét órakor talpon volt, a család nem kis zúgolódására. Szerette a reggeli friss levegőt, és ameddig mások még aludtak, ő már megtett egy hosszú reggeli sétát a lakó negyeddal határos domboldalon. Szabadjára engedte a fantáziáját, és ilyenkor, a végére mindig magában megváltotta az egész világot. Mélyen szívta a levegőt, egy furcsa szabadság érzése vett rajta erőt. Ilyenkor nem érezte azt a nyomást, amely a hétköznapiak alatt terhelték, a mindennapi gondok, a megélhetés, az ügyeskedés, hogy mindent be tudjon szerezni a családnak. Egy kutyasétáltató jött vele szembe. Kölyökkutya lehetett, mert szertelenül szaladgált előre- hátra, boldogan csóválva a farkát, jelezvén, hogy elégedett. Megszagolt mindent, majd egy kis lábemelés után, egy félreérthetetlen jellel adta a kutyavilág tudtára, itt járt és ez már hivatalosan is az ő területe. A gazdi büszkén nézett Andrássra, szinte várta, hogy végre valaki megdicsérje.

- Kedves kutyus- mondta András, mintha kitalálta volna a gazdi kívánságát.

- Óh, igen - a család kedvence.

Még váltottak egy pár szót, a kutyáról, az emberekről, akik ilyenkor lusták kísértelni, majd szép napot kívánva mentek tovább a maguk útján.

Andrásnak eszébe jutott, hogy utoljára gyerekkorában játszott kutyával, amikor a sajóudvarhelyi, apai nagymamánál nyaraltak. A nagyapját nem ismerte, szegény eltávozott az ő születése előtt az élők sorából. A faluban volt közjegyző és

halála után a fiai elhatározták, hogy megveszik a házat, amelyiket eddig a néptanáctól béreltek. Ott lakik majd a nagymama tovább, az unokák pedig ott tölthetik a nyarakat és András gondolatban már újra ott volt.

A sajóudvarhelyi évekre, mindig szeretettel emlékezett vissza. A falu az emlékeiben, valami meghitt nyugalmat, csendességet jelentett. Az emberek respektálták egymást, mindenki köszönt mindenkinek, ott nem számított ha valaki román vagy magyar, legalábbis a rendszerváltásig nem lehetett érezni, falusiak voltak mind. A falu Beszterce -Naszód megyében a Sajó bal partján feküdt. Nem volt ezer lélek sem a faluban, ezeknek nagy többsége román, alig 180 magyar, de volt egy pár zsidó, és cigány család is. A falu közepén állt a református templom, amelyiket még a Becsegergely nemzetség építtetett román stílusban a 13. században. András csak a kékre festett famennyezetre emlékezett.

Maga előtt látta, ahogyan végimentek az állomásról hazáig, a széles árkok szegélyezte poros úton. Elhaladtak a jobb időket látott Desbordes-udvarház mellett, a parkosított udvaráról az óriási gesztenyefák már messziről látszottak. Az út nem volt hosszú hazáig. Az ő házuk közvetlenül az iskola mellett volt, deszkázott kerítés választotta el az iskolaudvartól. A ház maga nem volt nagy, egy hosszanti külső tornácra nyílt egy konyha, innen lehetett átmenni egy nagyobb szobába, ennek kijárata volt a tornácra is és ebből a szobából nyílt a hálószoba. Ez csak a vendégek számára volt fenntartva. Nagymama a nagyobbik szoba duplaágya egyikében, az unokák a másikban aludtak. Ha többen voltak, akkor szabad volt a hálóban is aludni. Ennek utcára nyíló ablaka azért maradt

emlékezetes András számára, mert itt szöktek néha ki este, amikor nagymama azt hitte, már mindenki alszik. Ebből óriási botrány lett, mert kiderült, hogy a fehér lepedőbe, a falun végigugráló szellemek nem valódiak, hanem a Margit néni unokái, a szomszédban nyaraló Vladár gyerekekkel együtt. Volt amikor a szembe lévő dombon felrakott szénakazalokat ugrálták szét, tett, amit másnap szemrebbenés nélkül letagadtak, ha a kollektív gazdaság csősze jött nagymamához reklamálni.

Az udvaron külön állt a nyári konyha, ennek még keményre taposott agyag padlója volt, mint a tornácnak. Olyan kemény lett az évek alatt, hogy a seprésnél egyáltalán nem porzott. A nyári konyhában állt a sütökemence, ahol a világ legfinomabb kenyerét sütötte nagymama.

Kicsi vékony asszony volt, egész nap dolgozott, ha nem a kertben, mert akkor mindenki megtermelte magának a szükségeseit, akkor a házban. Kukoricát morzsolta a tyúkoknak, bordástésztát készített, ha tudta, hogy András apja jön egy pár napra. A látogatás mindig egy tyúk rovására ment, mert az volt az apja kedvenc levese, aranysárga tyúkhúsleves, bordás vagy más néven csigatésztával. Most annyi év után is csodálkozott, hogyan volt türelme nagymamának egyenként egy pálcikára, tekerni a kicsi tésztadarabokat, majd a bordán megforgatni. A végeredmény egy csigához hasonló kicsi tésztadarab, amelyből nagyon sok kellett egy ünnepi leveshez. A bordát általában szövőborda- darabokból készítették, úgyesen egy kis lapszerű célszerszámmá összedolgozva.

A nyaralás fénypontja számukra mégis a Sajó volt. A nagymama kertje közvetlenül a folyó partjáiig nyúlt, innen egy pár lépés, és már lent voltak a vízparton. Itt lehetett fürödni,

horgászni, csónakázni, helyesebben ladikozni. A Fodor család a falu legtehetősebb családjá, a kollektivizálás előtt nagybirtokosoknak számítottak. Mostanra megmaradt a szép nagy ház, gazdasági udvarral, csúrral, szénapadlással, amelyik a bolhákat leszámítva, igazi paradicsommá vált a gyerekek szemében. A Fodor fiuk is az ő korosztályuk lévén, igazi örömmel várták a nyarat, hogy az egész gyerekcsapat aztán együtt művelje végtelen sorait a csintalanságnak, vagy inkább rosszaságnak.

A Fodor lány egy pár évvel idősebb lévén nem igen vett részt a kisebbek játékában, de ha kellett, ő is fedezte a gézengúzokat. Végül is egy pár dinnye eltulajdonítása a kollektív földjéről nem számíthatott lopásnak, az ő szemükben nem. Késő délután hason csúszva közelítették meg a Sajó felől a dinnyeföldet. Ez annyira közel volt a parthoz, hogy itt még a csöszök sem jártak. Aztán egy két dinnyével át a túlsó partra ahol testvériesen osztozva lakmároztak.

A ladik is a Fodor fiuké volt. Ezt egy hosszú rúddal kellett hajtani, technika, amire Vladár Berci bácsi tanította meg Andrást. Berci bácsinak is volt egy ladikja, de ezzel nem volt szabad játszani. Berci bácsi nagy horgász és méhészt lévén mindenhez értett az András szemében. Képes volt délutánokat téblábolni mellette, ha az öreg valamit barkácsolt. Ők voltak nagymama harmadik szomszédjai és ők is a falu értelmiségét képviselték, mert Berci bácsi könyvelő volt nyugdíjba menetele előtt, és Aranka néni, a felesége brigádos volt a kollektív gazdaságnál.

A rendszerre jellemző, hogy megbélyegezték őket, mint kulákokat, annak ellenére, hogy semmijük sem volt a házukhoz tartozó kerten kívül. Történt ugyanis, hogy a román pap

összejátszva a helyi szervekkel rájuk íratta a telkei egy részét, Berci bácsiék tudta nélkül, hogy magát mentse.

Náluk látta először hogyan pergetik a mézet, és kóstolt lépes mézet. Tőle látta, hogyan tenyészt a horgászashoz elengedhetetlen csalit, a nyüveket. Egy rúd végére felerősített konzervdobozba tett egy darab húst, majd felállította a pajta mellé. A többi már ment magától, a légy beköpte a húst, és egy pár nap alatt szép nagy egészséges nyüvek nyüzsögték az egészet. Iszonyú büdös tudott lenni. Ezt aztán az öreg kirázta egy nagyobb lyukú szitába, a rostán csak a nyüvek estek át, ezeket fűrészporba tette, itt úgy ahogy megtisztultak, és a szag is elviselhetőbb lett. Kitűnő csali volt. El kellett nagymamától kéreznedni és akkor mehetett Berci bácsival horgászni. Berci bácsinál András inkább a horgászinas szerepét töltötte be, segít cipekedni, ki-bepakolni, ha ladikkal mentek, ezt szabad volt hajtania, és nagyon sokat tanult tőle. A falu felső részében a Sajó partján állt a malom. A vizet egy rőzse gáttal duzzasztották és innen vezették rá a malom lapátkerekeire. A rőzse favesszőkből álló köteg, ezt nagy mennyiségben rakták be merőlegesen a mederbe, míg ez el nem zárta a víz útját bekényszerítve a terelőbe. A gátnál is többször horgásztak, mert ez jó búvóhelye volt a halaknak.

Mint ahogyan ez minden rendes gyermekcsapathoz illett ők is összeálltak, és megalapították a Sajó klubot. Kinevezték az egyik kicsi szigetet a Senki szigetének, ezt birtokba vették, ide nem volt szabad idegennek sem kikötni, sem tanyát verni. Ez a tilalom aztán tényleg szigorúan be lett tartva, mert egy idegen még véletlenül sem tévedt arra felé. A másik oldalt a térdig

vízben álló, ruhákat sulykoló asszonyoknak minden járt a fejükben csak nem a Senki szigete.

Ha az emberekkel tudatni akartak valamit, rádió nem lévén, a néptanáctól egy férfi járta a falut a dobjával végig dobolva, aztán megállt, kikiabálta a közölnivalóját, és ment tovább, majd halló távolságra újra megismételte. Ilyenkor az asszonyok mind kijöttek a kapuba, hogy aztán részletesen megbeszéljék a hallottakat, meg mindent, ami az utolsó huszonnégy óra alatt történt. Ezt manapság pletykálásnak nevezik.

Érdekes módon, Berci bácsival és a bivalyos Jánossal, Andrásnak szabad elmenetele volt. Bennük bízott nagymama. A bivalyos Jánost azért hívták így, mert neki voltak egyedül a faluban bivalyai. Ő szokott bivalytejet hozni, tej, amelyik sokkal zsírosabb volt, mint a tehéntej, vastag föllel, és kimondottan édes ízzel. János is elvitte horgászni Andrást, de az már halászat volt. Mikor egy kicsit áradt a Sajó, a vize megzavarosodott. Sárgás agyagos vizével elöntötte a partoldalt, ahol pedig laposabb volt, ott János egy vetőhálóval combig belegázolt a vízbe, majd gyakorlott mozdulattal kidobta a hálót. A háló vezető zsinórját a szájában tartotta, ball kézzel a háló felső részét, a jobbal az alját, amit aztán egy erőteljes lendítéssel engedett el. Ez a dobóháló kör alakú, jó 3-4 méter átmérőjű lehetett, a külső kerületén sűrűn egymás melletti ólomgolyókkal. Nagy csobbanással terült el a vízben, az ólomgolyók pillanatok alatt lehúzták a szélét a meder aljára, lezárva a menekülési utat, a háló alatt rekedt halak elől. Volt amikor nyolc-tíz darab szép hal is akadt egy dobásra. András cipelte a megfogott halakat, jutalomként pedig mindig három-négy nagyobb darabot kapott. Megtanulta, hogy a bivalyokat

csak a fülüköt jól megmarkolva lehetett vezetni, a hozzávaló nógatással együtt, szavak, amelyeket csak János és a bivalyok értettek, de egybevéve jól működött az egész.

A Sajó klub lelkes tagjai, nem csak vízparti szórakozással töltötték az idejüket, volt zsúrnak nevezett buli, kirándulás meg hasonlók. Egy ilyen kirándulásra a Fodor fiuk elcsenték otthonról a Gramofont. Nagyon nehéz, fekete dobozba volt beépítve a lemezjátszó, ritkaság számba menő készülék, amit a család nagy becsben tartott. Egy pár lemez is volt velük, és a fogantyún át dugott seprűnyéllel vitték kettesével felváltva a Nyiszta nevű domb tetejéig, ahol egy kis tisztáson vertek táborot és kezdődhetett a mulatság. Andrásnak sajnos a lányokból csak testvér és unokatestvér jutott. A két nővérén kívül, a többi öt unokatestvér is lány lévén és a tény miatt, hogy ő volt a legkisebb az ott lévők között, neki jutott a zenemester szerepe. Egy acéltűt kellett betenni a lejátszó fejébe, egy kis kurblival felhúzni a szerkezet rugóját, és amikor forogni kezdett, a fejet óvatosan rátenni a lemezre. Az eredmény egy nyekergő, sercegő zene, ami nekik akkor nagyon csodálatosnak tűnt. András, akkor csak azt nem értette, hogy miért mennek időnként a fiúk, beleértve Berci bácsi Pali nevű unokaöcsét is, a lányokkal az erdőbe sétálni, amikor ott már nem is hallatszik olyan jól a zene. Azt sem értette, miért bújt el egyik nap Pali, az eperfa tetejére bánatában, mert az egyik lány nem viszonzta az iránta érzett szimpátiát. Keresték kétségbeesve egész nap, mindenki meg volt ijedve, mert igaz nagyon ritkán, de a Sajó megkövetelte a felelőtlen úszni nem tudóktól évenként az emberáldozatot.

Egy pár lemez megsínylette a kirándulást, mert eltörött. Törötten nem volt érdemes visszavinni, így, mivel jó laposak

voltak, ha eldobták olyan szépen repültek, és ezt mindenki nagyon élvezte.

A legnehezebb a gramofon visszacsempészése lett, mert délutánra mindenki otthon volt a Fodor házba, az ablakon már nem tudtak bemászni. A lebukás elkerülhetetlen volt. Zsike néni egy aranyos teremtés, nem tudott soha a gyerekekre mérges lenni, és megbocsájtotta minden bűnüket, egyetlen, ami neki is fájt, a Diogenész című lemez elvesztése. Az repült a legmesszebbre.

A legidősebb családtag a Fodor nagymama, egy kicsit nagyothalló lévén számtalan kedves félreértésnek lett az áldozata. Egyszer letotyogott a vízpartig ahol a társaság már javában fürdött. Megállt nézte őket egy darabig majd odakiáltott:

- Hideg a víz? Kérdezte.
- Neeem. Jött kórusban a válasz.
- És tiszta?
- Igeeen! Válaszolt a gyermekkórus.
- Nem baj! Nyugtázta, majd integetett, és elment.

Andrásnak eszébe jutott, hogy az ő nagymamájához is kötődik egy pár ilyen vicces történet. Szegényen, ahogyan telt az idő, öreg korára mind jobban érezni lehetett az érlemeszesedés hatását. A téli hónapokra felköltözött Kolozsvárra, és András nagybátyjánál lakott. Abban az időben az injekciózást az emberek nagy többsége a saját fecskendőjével adatta be. Ezt úgy sterilizálták, hogy egy lábosba tüll közé téve kifőzték. Egy ilyen főzés alkalmával a nagymama bekukkantott a fedő alá, és megállapította, hogy

ennek a levesnek semmilyen színe sincsen, hoppsza, már benne volt a piros paprika.

Egyszer valamiért megharagudott a fiára és kijelentette, leköltözik a másik fiához, vagyis Andrásékhoz. Össze csomagolta a kicsi bőröndjét és elindult. A lépcsőházban, lefelé menet, egy fordulónál, eggyel többet fordulhatott, mert egyszer csak visszaindult, és amikor felért becsengetett. Mikor ajtót nyitottak, örömmel közölte, *éppen most érkeztem*.

Valamikor Annával meglátogatták, és nagymama, mint mindig, a konyhában szorgoskodott.

- Csókolom nagymama. Köszönt András. Ő kiskorától magázta a nagymamáját, és ez így maradt.

- Szervusz, András. Jaj de nagy lett a kislányod. Mondta, amikor észrevette Annát.

- De nagymama, ő nem a kislányom, hanem a feleségem.

- Jaj de vicces vagy. Nevette el magát, és az úját felemelve fenyegette meg Andrást.

Annát nagyon szerette, de azzal a tudattal halt meg szegény, hogy Anna az András lánya.

András magába mosolyogva ment tovább, szinte észre sem vette, hogy már a házak között jár. Megállt még egy kicsit, mintha elfelejtett volna valamit. Annyira beleélte magát az emlékek felidézésébe, hogy szinte nem is akart visszacsöppenni a mindennapi valóságba. Igen, gondolta, sok év eltelt az óta, már ő sem tudta pontosan, de húsznál biztosan több. Sok minden megváltozott. A „fejlődésnek”, sikerült mindent tönkretenni.

Az 1930-as, 1940-es években, a faluban malom, téglagyár, olajüzem és

gyapjűfésűlő működött, melyek a Fodor család birtokában voltak. Ezek közül mára már egyik sem létezik.

Az egykori családonkénti két-három tehén, tyúkokra, vagy egy két juhra korlátozódott, és a valamikor nem túl gazdag, de jó megélhetést biztosító faluból elszegényedett kilátástalan község lett. Győzött az „aranykor”.

Később, egy beszélgetés alkalmával a nagyobbik Fodor fiú elmesélte Andrásnak, hogy 1948-ban azok, akik a bárót szolgálták, a román falusiak, a két öreget kitették az utcára, és a házukat a szó szoros értelmében kirabolták. Hordtak mindent ami mozgatható, a függönyöket letépték, kiürítették a szobákat, még a villanyvezetékeket is kitepték a falból. A zsákmányt kihordták az utcára, és ráültek, nehogy valaki elvigye, ameddig valamelyik családtag nem jött segíteni. A bárókat nem bántották, mivel azt azonban mindenki elismerte, hogy csak jót tettek a faluban, de hát a zsákmány az zsákmány.

A legnagyobb tolvaj a szakácsnő és fia, akik az egész evőeszköz készletet ellopták, és évekig árulták különböző ócskapiacokon. A két öreget végül a Fodor család fogadta be, ott is haltak meg.

1944 után a faluban maradt egyetlen magyar birtokos, ifj. Fodor Vilmos vezette be a villanyvilágítást 1946-ban.

Ennek a kicsi jelentéktelen falunak voltak híres szülőttei, mint Moldován Stefánia operaénekes, Moldován Domokos, film és operarendező, és nem utolsó sorban Nagy Ödön, református lelkész, néprajzkutató.

Most már szaporítania kellett a lépéseket, mert eszébe jutott, megígérte a Gostat /Gospoderie de Stat, állami gazdaság rövidítése/ szászfenesi főnökének, Simionnak, hogy ma megjavítja televízióját. Kapcsolat, amire a mostani élelmiszerellátás mellett mindenképpen szükség volt. Ma „egységcsomagért” megyek dolgozni, gondolta.

Bartel

Az adott termékért nem pénzzel, hanem másik termékkel, áruval fizetnek. Így határozza meg az értelmező szótár a bartelt. A szó az angol barterből ered, és cserekereskedelmet jelent. A lakosság ellátása a hetvenes évek végére olyan mélypontra jutott, hogy ismeretség nélkül szinte semmit sem lehetett beszerezni.

Andrásnak megvolt az előnye, hogy értett a televízió javításhoz. Mielőtt a műszaki egyetemre került, évekig dolgozott a monostori tv szerviz főnökeként. Ez egy olyan beosztás, ahol az ember mindenkivel, minden társadalmi réteggel kapcsolatba került. A televízió abban az időben, sok helyen családi ereklyének számított, egyetlen szórakozást nyújtva, annak ellenére, hogy az adás ideje korlátozott, minőségileg és tartalmilag csapnivaló volt. A nemzet nagy fiának, vagy apjának, ki minnek minősítette, Ceausescunak az éltetése merítette ki az adás idő nagy részét. Gyárlátogatások, beszélgetés a földművesekkel, állami gazdaságokban tanácsadás és számtalan hasonló semmitmondó nevetséges témákkal ütötték agyon az időt. A volt cipészinás mindenhez értett, megmagyarázta, hogyan kell működjön az felsőoktatás, de azt is tudta, mitől gyenge a termés, vagy éppen a kohászoknak adott felbecsülhetetlenül értékes utasításokat.

A fizető eszközök, természetesen a pénzen kívül, két nagy csoportra oszdtak. Az egyik volt a *fizető* eszköz, például szolgáltatás, vagy áru, vagy bármi, amiért valamit kapott cserébe a fizető fél. A másik a *lefizető* eszköz. Ebbe a kategóriába tartozott a cigaretta, természetesen nyugati márka, a kávé, vagy alkohol. Ezekkel gyakorlatilag majdnem

mindenkit le lehetett fizetni. Ezért azonban csak azt az előnyt lehetett megszerezni, hogy a pénzével aztán olyan terméket vásárolhasson, amelyikhez csak ritkán, vagy egyáltalán nem lehetett hozzájutni. Előkerült a pult alól a hústól a vajig, az automata mosógéptől a jégszekrényig minden, a lista végtelen. Kulcsként működtek és ezzel nyitották a zárt kapukat, ügyintéző irodákat, megváltoztatták a kórházakban érvényes látogatási órákat. A kórházak portásai majdnem kizárólag faluról betelepített román parasztok voltak, akik azonban hamar megtanulták, hogyan lehet könnyen pénzt keresni. A szigorúan korlátozott látogatási idő ellenére, egy pár lejért bárkit bármikor beengedtek.

András tisztában volt ezzel, és mivel az ő tudását többen vették igénybe, Tv javítással rengeteg kapcsolatra tett szert, és beszerzett mindent, amire a családnak szüksége volt.

Kora délután érkezett Simionhoz. A vasárnapi ebéd után elfogyasztott egy két pohár bor, piros foltokkal díszítette Simion kövérkés arcát és a pocakját simogatta, mint aki ezzel próbálja tetőzni a gasztronómiai élvezetet.

- Már azt hittem, elfelejtettél. Üdvözölte Andrást.

- Nem, szó sincsen róla - válaszolta- csak ma én is maradtam egy kicsit a gyerekekkel, hét közben sajnos kevés időm van rájuk.

- Iszol egy pohárával? Kérdezte Simion.

- Nem, köszönöm, nappal soha sem iszom egy korty alkoholt sem, autóval meg sohasem.

Andrásnál a fék igazából a büszkesége volt. Nem hagyta magát lekenyerezni egy két pohárával, így aztán bármilyen helyzetben erkölcsi fölényben volt, fölény, amely sokszor jól jött, ha kellemetlen szituációkba keveredett. Ő már

jól ismerte a különböző embertípusokat, nagy tapasztalatát a szervizben szerezte, ahol a legkülönbözőbb emberek fordultak meg. Sokszor minden diplomáciáját latba kellett vesse, a reklamációk elkerüléséért. Az alkatrészellátás olyan volt, mint minden területen, vagyis semmilyen. Az emberek kifizették a nagy összegeket, de a garanciális javítás, alkatrészhiány miatt, néha hetekig tartott. A furcsa kliensek is sok borsót törtek az orruk alá. Ha netán tán párttag volt az illető, akkor rögtön a pártbizottságnál reklamált. Alkatrész azonban ott sem volt, és a reklamáció ismét náluk csapódott le. Volt egy idősebb hölgy, aki minden héten bejelentett egy hibát, kiküldték a technikust, de az nem talált semmit, a gép jól működött. Ez így ment heteken keresztül, míg végül András megunta, és behozatta a készüléket. Hibátlanul működött. Beállt a tv háta mögé, levette a hátlapot, és egy kis csavarhúzóval a kezében úgy tett mintha állítana valamit. A hölgyet leültették a tv-vel szemben, és elkezdődött a játék.

- Most jó? Kérdezte András.
- Nem, talán túl sötét. Jött a válasz.
- És most?
- Most túl világos.

András hozzá sem ért a géphez, csak mindig lehajolt és forgatta a levegőbe a csavarhúzót. Ez tartott egy jó negyed órát, amikor egyszer csak a hölgy felkiáltott:

- Most jó, semmi többet, most tényleg kitűnő.

Hozzá kell tenni, délelőtt csak kontrollképet közvetítettek, tehát maga az adás, így a kép, nem változott.

Feltette a hátlapot, a tv-t elvitték, ő pedig soha többé nem találkozott ezzel a nővel.

Otthon javítani, az más. Itt a tulajdonosokat lehetett kategorizálni. Voltak az okoskodók, akik bevallásuk szerint értettek mindenhez, a tv-hez is, csak azért nem álltak neki a javításnak, mivel nincsen szerszámuk. Aztán a bizalmatlanok, ők már a bemutatkozásnál elmondták, hogy milyen csúnyán be lettek csapva és azért nem szeretnék szervizbe vinni a gépet. A harmadik és ez volt a legrosszabb, akiket András magában a „szuszogóknak” nevezett el, mert odaállt közvetlenül a háta mögé, hogy lássa minden mozdulatát, és ott szuszogott a fülébe. Ez nagyon idegesítő tudott lenni.

Ezek ellen megvolt a jól bevált recept. Ha egy szűrés hibáról akart meggyőződni, egy elektrolitikus próbakondenzátort hozzáérintett a betápláló egyenfeszültséghez. Ez feltöltődött, majd a fém vázon kisütötte. Óriási szikrával és csattanással járt az egész kisülés és a szuszogó ijedten húzódott tisztos távolságra. Akadt azonban olyan, aki nem ijedt meg eléggé és tovább ült a nyakán. Akkor következett a durvább megoldás, amit igaz ritkán alkalmazott, de ennek megvolt a fizikai és anyagi hatása is. A elektroncső felmelegedett 70-80 Celsius fokra, kivenni a foglalatból csak óvatosan a cső tetején, az öntéstől hegyesre formálódott csücskétől lehetett. András kivette a legforróbb csövet, és feltette a tv tetejére, arra az oldalra ahol a szuszogó állt. Ami ezután következett bármilyen burleszkbe beillett. Az illető rögtön elkapta, kérdező, hogy ez a hibás, de általában a kérdés végéig sem jutott, hanem egyik kezéből a másikba dobálta a forró csövet, hogy aztán a földön nagyot pukkanva eltörjön.

Simion, nyugodt emberként beült egy fotelbe, és onnan nézte, hogyan fordította meg András a gépet és úgy állította be,

hogy a vitrin tükrében lássa a képernyőt. Ahogy megnézte a nyomtatott áramkört, rögtön látta hibát. Egy ellenállás volt leégve, az okát is tudta, vagyis tíz - tizenöt perc alatt meg lehetett volna javítani. Ez túl gyorsan menne gondolta, legalább két egységcsomagért. Elővette a mérőműszert, és szépen nyugodtan végigmérte az áramköröket, talált még beállítani valót, aztán jött a forrasztgatás, és végül a próbaüzem. Itt is még állítgatott a képen, a hangon, hogy a végén egy alapos javítás állt össze.

- Nagyon jó! Örvendett Simion. Menyivel tartozom?

- Tudod jól, hogy a kettőnk közötti viszony nem számítható pénzben. Mondta András a standard szöveget. Ha komolyabb alkatrész kellene az más, azt én is meg kell vegyem, de ezt vedd barátságának.

- Köszönöm, én is meghálálom. Tudtam, hogy jössz, ezért hoztam egy pár csomagot neked. Kint van a jég szekrényben.

Még beszélgettek egy pár szót az időjárásról, meg a lehetetlen gazdasági helyzetről, aztán kikísérte Andrást, és odaadott három egységcsomagot. Egy egységcsomag állt két vágott csirkéből, meg egy kiló csirkemáj zúzával. A nevét a csomag, az idő elteltével kapta, mivel András, Simion több ismerősének, rokonának is javítgatott és Simion utasítására mindenki így fizetett.

A dolog bökkenője, hogy ez annyira természetes volt a Simion részéről, hogy a gazdaság termékeivel fizet, mintha a sajátja lett volna. Bent a gazdaságban is, mindenki természetesnek vette, ha a főnök hazamenetele előtt odaszólt, valamelyik csomagolónak, hogy vigyen fel az irodájába két-három, vagy éppen több ilyen csomagot. A csomagoló a maga

részéről, sajátmagának is becsomagolt, ha szüksége volt rá. De kinek nem volt...?

Lajos barátja, éppen az Avicolánál /baromfitenyészet rövidítése/ volt a karbantartási osztályvezető mérnöke, ő mesélte el, hogy minisztériumi szinten elvárják a csomagokat. Egy használt emelődarura kaptak kiutalást amelyiket, mármint a kiutalást, személyesen kellett átvegye Bukarestben, a minisztériumban. El is utazott, azonban a magas rangú hivatalnok, aki fogadta, kertelés nélkül, megkérdezte.

- Maga az Avicolától jött...és csak így üres kézzel?

Ezzel az ügy le lett zárva, kiutalás nélkül jött vissza. Egy hét múlva újra utazhatott Bukarestbe, most már jól felpakolva. Így már minden simán ment a megszokott úton.

Este lett mire hazaért, Anna már várta és amikor András úgy tette le az asztalra a csomagokat, mint valami trófeát, örömmel nyugtázta, hogy megint meg van oldva egy időre a húsgond.

- Csukjam be az ablakot? Kérsz egy kávé? Kérdezte Anna.

- Nem köszönöm, már késő van.

Az ablak nyitva maradhatott. Ha kávé fűztek, be kellett csukni, mert az erős kávéillat, kávé nem lévén, gyanússá tehette őket, honnan van kávéjuk, kitől, miből és még számtalan kérdés, amire nem volt szükségük. Zoltika gyermekszája illett ezekben a képekbe. Egyszer, amikor sikerült egy pár darab narancsot szerezni, amelyiket természetesen a gyerekek kaptak, megkérdezte.

- Apa, ugye mi nagyon gazdagok vagyunk?

- Hát...mondjuk, hogy igen.

- Csak pénzünk nincsen. Vonta le Zoltika a következtetést.

Az ő kis fejében másképpen rendeződtek a dolgok. Karácsonykor a fa díszítésénél a szaloncukor elmaradhatatlan. Mivel ezt sem lehetett kapni, az üres, színes csomagoló papírba kicsi, a cukorka méretének megfelelő nagyságú fadarabkákat tettek. Ha mégis sikerült egy kilót Magyarországról hozatni, akkor azt elosztották a családban, így került a fa alá egy pár darab, ezt szabad volt megenni. Anna rajta kapta Zoltit, hogy éppen a fáról készül lecsenni egy darabot.

- Ne! Azt hadd, azt nem szabad, az nem jó. Mondta Anna.

- Miért, az nincs még megérve?

Nem lett volna értelme, megmagyarázni, hogy ott csak fadarabkák vannak, és nem éretlen szaloncukor. Ez, mint sok hasonló, bővítette a gyermekszáj aranymondásait.

Minden ilyen bartel akció után, Andrásnak eszébe jutott az egyik legmulatságosabb fizetsége, szintén egy csirkefarmon. Ez abban az időben történt, amikor átmenetileg András szüleinél laktak egy pár hónapot, ameddig a hajnalnegyedi lakás átadásra kész nem lett. Akkor Tarcsa falvára ment, az ottani agrármérnök rőtta le tartozását. Jércéket ígért, és ilyenkor menni kellett, mert nem lehetett tudni mikor lesz megint ilyen alkalom.

Megérkezett a Farmhoz, a kapus tudott már a jöveteléről, és a mérnök utasítása szerint egy épület hátsó falához irányította. Ez már gyanús volt, mivel ezen a hátsó

falon csak kicsi körülbelül 60 x 60 cm-es ablakok sorakoztak, deszka ajtókkal, a földtől derékmagasságban.

- Tolasson háttal ehhez az ablakhoz, minél közelebb. Jött az utasítás. Majd miután a kapus intett, hogy most már jó lesz. Szálljon ki, kérte és nyissa ki a csomagtartót. Ő maga beállt a nyitott csomagtartó és az ablak közé majd jó erősen dőngetni kezdte az öklével. Kis idő után valaki kinyitotta, és a kapus bekiáltotta:

- Most jöhetnek.

Jöttek! A belső adta, a kapusnak, az meg be a csomagtartóba, élő fehér jércéket. András szólni sem tudott a meglepetéstől. Az első reakciója az volt, hogy álljanak meg, legalább tegyenek valamit a csomagtartó aljára, de mire felocsúdott, már egy csomó jérce bent ugrált. A kapus csak akkor hagyta abba, amikor már saját belátása szerint sem fért több, lecsapta a csomagtartó tetejét, kihúzta magát, és mint aki kitűnő munkát végzett kijelentette.

- Na, most kész vagyunk!

Igen, gondolta András, ő kész van, de mit csinállok én a sok jércével. Ahogy hazaért, kezdődött a második felvonás. Letakarták egy pléddel a csomagtartót, majd egy kicsit megnyitva egyenként szedték ki a jércéket. Az apja egészen belelkedett, és kijelentette, leteszik a pincébe, ahol volt még egy régebből elkerített rész, ahol valamikor pulykát tömtek egy karácsony előtt. Az is az apja ötlete volt és amikor a pulyka tényleg szép nagy lett nagyon büszke volt rá. Tehát a jércéket betették ebbe a ketrecfélébe és a terv az lett volna, hogy a 17 darab! jércéből, hetente levágnak egyet, kettőt. Gyorsan ki is számították milyen hosszú időre lesz ez elég. Mint ahogyan ez lenni szokott, egy meglepetés soha sem jön

egyedül, mert reggel kukorékolásra ébredtek. Hozzá kell tenni, ez mind Kolozsvár kellős közepén, ahol semmilyen háziállat nem létezett, és nem is volt szabad tartani. Szaladtak le a pincébe, és az első kukorékoló gyanús kiskakas már a konyhaasztalon végezte. Alig fejezték be a pucolást, már kukorékol a második. Az apja most azt találta ki, meglesik, és leöntik tintával azt, amelyik kukorékol, így nem tud elvegyülni a többi közé, míg megfogják. Ez egy közös akció volt Annával, aminek az eredménye, mint a ketten nyakig tintások lettek, a kiskakasokkal együtt, mert mint kiderült mind a 17 az volt. Kényszervágással végződött a nap, meg rengeteg munkával, ameddig mind megpucolva bekerült a hűtőbe.

Nem csak András szerezte be ilyen módon a mindennapit, hanem mindenki, akinek ismerőse, vagy kapcsolata volt, valamilyen formába, ezekhez a forrásokhoz. Nem csak baromfi cserélt ilyen módon gazdát, hanem minden. A tejgyárból a tejfől, a vaj, a húsáru gyárból, a béltől kezdve a kész szalámiig minden. Mindenki vitt, amit tudott. Ez annyira természetessé vált, hogy nyíltan beszéltek róla és a jó magyar lopás szót, a szerzés helyettesítette. Habár mindenki tudatába volt azzal, hogy ez egyértelműen lopás, mégis így szebben hangozott, meg még egy olyan árnyalatot is adott, hogy milyen ügyes az illető.

Volt, aki mégis lebukott, ha túl mélyen nyúlt a bödön fenekére. Vagy néha, ha ki akartak dobni valakit egy munkahelyről csak egy pár napig figyeltették, és már is megvolt az ok.

András sokszor elgondolkodott, hogy végül is a rendszer kényszeríti, rá az embereket a lopásra, csalásra. Mennyivel egyszerűbb lenne, ő megkapja a pénzt a munkájáért,

bemegy az üzletbe, és megveszi azt, ami kell. De nem, az üzletek üresek, a pultokon konzervek végtelen sorai, de ebből is a választék csak egy párra szorítkozott. A vajat porciónként adták, személyenként egy fél csomaggal /100gr/ havonta. Természetesen a pártfunkcionáriusoknak nem kellett sorba állni, ügyeskedni, csak besétáltak a nekik fenntartott, nem nyilvános húsboltba, és megvették, ami kellett. Külön volt pártüzlet, pártszálló, pártüdülő és mindez csak a rangosabb párttagoknak állt rendelkezésre. Ez mind a nagy népi demokrácia nevében. Elméletileg mindenki egyenlő, azonban gyakorlatilag voltak egyenlőbbek is.

Arra gondolt, ha ő ezt most mind leírná talán túlzásnak tünne, vagy nem hinnének neki, pedig még tudna mesélni,...például ha elmesélné a tűzoltóknál töltött idejét.

A horgászengedély!

Móni bácsi régi kolozsvárinak számított, mindenkit ismert, mindenki ismerte. Abban az időben, amikor az első magán vendéglők kezdtek megjelenni, ő az elsők között volt, vagy talán tényleg ő volt az első, aki megnyitott egy kis éttermet. Igazából két kicsi étterem volt egymás mellett a „Paszulyos” és a „Káposztás”. Mint a neve, olyan a menü. Minden ételnek ezek voltak az alapanyagai. Jól ment. Családias volt a hangulat, az ételek jóízűek, és az árak minden zsebnek hozzáférhetők. Fia Pisti Arankát, egy feketelaki lányt vett el feleségül. Így adódott, hogy Móni bácsi megvette az Aranka szülőháza melletti falusi házat, kis udvarral és nyári konyhával. Itt jön a képbe András. Jó viszonyba voltak Móni bácsival, aki felajánlotta a nyári konyhát, hogy rendezze be magának hétvégi háznak. Nem lehetett nemet mondani, mivel Feketelak egyike volt azoknak a mezőségi falvaknak, amelyik tó partján feküdt, és András nagy horgász lévén nem hagyott volna ki egy ilyen lehetőséget. Átalakította a kis konyhát, egy kis teraszt is épített hozzá, és hamar kialakult egy kliensköre a faluban, akikhez a hétvégeken el-elment televíziót javítani. Pénzt nem fogadott el senkitől, a falusiak pedig duplán örvendtek. Először is nem kellett 30-40 kilométerre cipelni a TV-ét a legközelebbi szervizig, másodsor szívesen adtak bármit, csak pénzt ne. Nagyobb munkát hitelbe javított, majd tavasszal, amikor megszülettek a bárányok, neki már megvolt a húsvéti báránya. Mindenki meg volt elégedve. Móni bácsi örvendett Andrásék társaságának, Andrásék a hétvégi háznak, a falusiak annak, hogy terménybe fizethettek. A kör akkor zárult be igazán, amikor András megjavította az elnök televízióját,

amelyik már többször megjárta a falu, és a szerviz közötti utat, nem sok eredménnyel. Ennek fejében kapott az elnöktől egy horgászengedélyt.

A tavak egy tó rendszert alkottak, Gyekétől, Szentgotthárdig. Ehhez tartozott a feketelaki tó is, a többivel együtt pedig az állami gazdasághoz. Minden tóra éjjel nappal, két, három halőr vigyázott.

Ezekre a tavakra szólt András horgászengedélye. Az engedély az akkori idők, az 1970-es évek stílusában lett az elnök által személyesen kiállítva. Lefordítva magyarra körülbelül így hangzott:

„Muresan, Ionica,..... és Vasilescu elvtársak! Ez az elvtárs a mi szerveinkhez tartozik. Engedjétek, hogy bedobja a horgait a tóba” /aláírás az elnök/

Ennek a kézzel irt cédulának megvolt a varázsereje, és András szabadon horgászhatott a tavakban.

Stoica Leontin a kolozsvári központi pártbizottságnál töltött be magas funkciót. Ő felelt a mezőgazdasági szektorért, többek között Feketelakért is. Egy udvarban laktak Andrásék szüleivel, így András jól ismerte és leszámítva a kommunista párt dogmáit amit képviselt, normális embernek számított.

Egyik munkalátogatása alkalmával történt, hogy András is Feketelakon volt. Délelőtt, a nap már elég magasan járt ahhoz, hogy ontsa a meleget. András mezítlábas lábán egy szandál, testén rövid ujjú ing, és rövidnadrág. A hátán egy kis hátizsákkal vonult végig a falun a legközelebbi tó fele. Az út a néptanács előtt vezetett, és Andrásnak már messziről feltűnt, hogy elég sokan állnak az épület előtt. Az elnök, öltönyben, és nyakkendővel, mellette még egy pár „elvtárs”, szintén

beöltözve, és ott állt Zsuzsika, Móni bácsi menyének az édesanya, aki alelnök lévén képviselte itt a női nemet és a kevés számú magyarságot a faluban. András észrevette, hogy integetnek neki, ne jöjjön tovább. Nem értette miért, közelebb ment, hogy lássa mit is akarnak. Ahogyan közeledett úgy erősödött az integetés. Rájött, hogy ő itt most nem kívánatos személy, meg is akart fordulni, de már késő volt. Abban a pillanatban kanyarodott be egy fehér Dacia, háromjegyű rendszámmal, amit csak a magas funkciót viselő személyek kaptak. Az autó megállt az épület előtt, nem messze Andrástól. Az elvtársak mind vigyázba vágták magukat. Nyílt a kocsis hátsó ajtaja, és András legnagyobb meglepetésére Stoica szállt ki belőle. Komótosan megállt és megigazította a kabátját. Körülnézett.

Nem kis meglepetés volt az arcán, amikor észrevette András. Kinyújtott kézzel indult felé és már messziről kiáltotta.

- Hát te mit csinálsz itt? Közben odaért, és kezét rázták.

- Itt van az a kis hétvégi házam, amiről már meséltem neked- mondta András-, de lehet nem emlékszel.

Még egy pár percet beszélgettek, aztán Stoica elköszönt, és odament a megrökönyödött elvtársakhoz, András pedig folytatta az útját.

Másnap reggel Zsuzsika izgatottan jött át az ő udvarukra, a két házat összekötő ösvényen. Nem tudja, miről van szó, de az elnök kérte, hogy szóljon, András menjen be a hivatalba, és vigye magával a horgász engedélyét is.

Most baj van, gondolta András, vége a szép horgász napoknak. Tegnap bakot lőttem, nem tűntem el idejében, megzavartam a Stoica fogadását.

Az elnök nagyon komoly arccal fogadta, és rátért rögtön a tárgyra.

- Elhozta a horgász engedélyét?

- Igen!

- Kérem ide!

András odaadta, mire az elnök magasra emelt kézzel szétépte. Sokatmondó pillantást vetett Andrásra, majd elővett egy papírt, és írni kezdett. Mikor befejezte szó nélkül átadta Andrásnak. A papíron ez állt:

„Muresan, Ionica,..... és Vasilescu elvtársak! Ez az elvtárs a mi szerveinkhez tartozik. Engedjétek, hogy bedobja a horgait a tóba, *és adjatok csónakot is a rendelkezésére*” /aláírás az elnök/

András magába mosolyogva ment haza. Maga az a tény, hogy ő ismerte Stoicát, elég volt, hogy ekkorát nőjön az elnök szemébe. Ez egy olyan tapasztalat, amelyikről el sem tudta képzelni, milyen nagy hasznát veszi majd később, az autóvásárlásnál. Az elnök, mint általában, minden ilyen funkciót betöltő ember, kiskirályként uralkodott, és úgy rendelkezett a közvagyonnal, mint saját tulajdonával. Ha valaki a faluból megpróbált egy halat fogni, abból botrány lett. Rendőrség, büntetés, a halat elkobozták, és a szerencsétlen mehetett üres kézzel haza. Andrásnak sokszor volt lelkiismeret furdalása, de a szükség legyőzte ezt és egy idő után már nem gondolkodott ezen. Ha többet fogott, mint amennyire szüksége volt, a szomszédoknak adta.

Sokszor dicsérte saját magát, hogy nem folytatta a közgazdasági egyetemet. Érettségi után sikeresen felvételizett,

a család tanácsára, a Babes-Bolyai egyetem közgazdasági szakára. Elvégezte az első évet, mindenből levizsgázott, és a legnagyobb megrökönyödésre, jelentkezett a dékánál, és leadta diákkönyvét. Nem az ő világa volt, sem a politikai gazdaságtan, sem a tudományos szocializmus. A következő évben a bukaresti elektronikára felvételizett, ahol promóció elsőként végzett.

Az elektronika, a tv javítás, feküdt neki, szerette, és tudta. Rengeteg emberrel került kapcsolatba, részben a szervizben, részben otthon, a tv tulajdonosnál. Megtanult csak hallgatni, odafigyelni az emberekre, nem kommentálni a hallottakat. Természetesen, minden társadalmi réteggel meg kellett találni a megfelelő hangnemet, a vad kommunistától az ellenzéki forradalmárig, a professzortól az utcaseprőig. Az évek alatt olyan tapasztalatra tett szert, hogy ránézésre, nagyon nagy találati aránnyal meg tudta mondani ki mivel foglalkozik, szinte olvasta mások gondolatát.

Édesanyja ismételtette néha a Komédiás dal refrénjét, ezt annyira megszerette, hogy kívülről tudta, és sokszor eszerint élt.

„Tanulj meg fiacskám komédiázni,
Tanulj meg kacagni, sírni, ha kell,
Tanulj a rosszhoz is jó képet vágni,
Magaddal törődj csak, más senkivel.
Ne higgy a barátoknak, hű szeretőnek,
Ne higgy az eskünek, ne higgy soha,
Tanulj meg fiacskám komédiázni,
Mert minden, minden csak komédia.”

Barátjának, Dorinnak köszönhetően olyan helyekre is eljutott tv-t javítani, ahova magától még álmában sem jutott volna eszébe elmenni. Ha nem a saját szemével látja, nem hiszi el, hogy így is élhetnek emberek. Ilyen volt, egy nem régi „kiszállásuk” egy kis eldugott faluba, nem egészen 70 kilométerre Kolozsvártól, amelyiket András magában „Nyomorkának” keresztelt el.

Kézirat

Nyomorka

Egy szombati napra, mint minden ilyen kiszállás, a hétvégére volt tervezve, a találka helye az állomástér, ahonnan egy dubának nevezett autó vitte haza a hétvégén a faluról bejött munkásokat. A duba, egy kis áruszállító autó, oldalt ablakok nélkül, csak a vezető fülke térleválasztóján van egy kis ablakszerű nyílás, meg a kétszárnyú hátsó ajtókon egy kicsi ablak. Ezek csak akkorák, hogy fényes nappal is éppen csak látni lehetet, hova ül le az ember. Az árutérbe betettek két oldalra hosszában két fapadot, ezért ha az ablakokon rács lett volna, akkor inkább rabszállítónak nézett volna ki. Mire megérkeztek az állomástérre már egy páran bent ültek a padokon, kezükben az elengedhetetlen üveg, az ajtók nyitva, a sofőr melletti két hely is foglalt volt.

A kolozsvári állomás tere valamikor a negyvenes években a Baross nevet viselte, később a sok más magyar nevű utca, és tér átkeresztelésével, a tér is Vasútállomás térre változott. Az állomás épület 1902-be épült az előző faépület helyére, Pfaff Ferencz építész tervei alapján. Az ő nevéhez fűződik több mint húsz nagyváros állomásépületének terve, többek között a Fiume, Pécs, Miskolc, Pozsonyi állomásoké is. A téglaburkolatú épület központi épületrésze a kornak megfelelő stílusban, nagy bejárati ajtóval, felette boltíves üvegtetőig érő ablakkal, amelyik a nagy előcsarnoknak megfelelő fényt biztosított. Két oldalt kis tornyokba végződő épületrész emelkedett ki, melyekhez jobbra és balra csatlakozott a további épületsor. András még emlékezett, amikor gyermek volt fiákerrel jöttek az állomásra. Úgy álltak felsorakozva a fiákerek, mint most a taxik. Akkor a tér még

tágas és tiszta volt, eltérően a mostani, összezsúfolt, a közepén forgalomterelő óriási gruppál, ízléstelen, csőből készült vaskorlátokkal. t

A sofőr, Dorin ismerőse volt, ő szervezte az egész hétvégi javítási akciót, mikor meglátta Andrásékát, rögtön ki akarta tessékelní a két elöl ülőt, hogy nekik adjon helyet, azonban ők udvariasságból nem fogadták el. Nagyon nagy hiba volt, azonban már nem tudtak ezen változtatni. Már tizenegyen ültek a tíz férőhelyes padokon, amikor még befutott a két utolsó utas, akikre vártak. Úgy össze voltak szorulva, hogy szinte szuszogni sem tudtak. Elindultak.

A levegő percek alatt olyan nehéz lett a hihetetlenül bűdös borpárlattól, hogy Andrásnak könnyes lett a szeme, és Dorin is úgy lihegett, mint egy fáradt kutya. Az útitársak megpróbálták beléjük diktálni egy pár kortyot, próbálkozás, aminek szerencsére a sofőr vetett véget, mert előre kérték az üveget. A falu szélén a rendőr megállította az autót. Na, most baj lesz, gondolta András. De nem lett, mert a sofőr megint előre kérte az üveget, ez kivándorolt az ablakon az utcára a rendőrhöz, egy idő után aztán megint vissza. Az aránylag rövid másfélórás úton három üveg ürült ki. Az eredmény az lett, hogy beérve Nyomorkába, az első utas, mikor megálltak a háza előtt, egyszerűen kiesett a dubából. Senki sem zavartatta magát, egy páran még jól szórakoztak rajta, hogy Vasile megint nem tud lábra állni olyan részeg.

Andráson és Dorinon kívül, mindenki be volt úgy rúgva, amilyent a sokat tapasztalt két barát sem látott. Egyenként tették le az utasokat. Egyik-másiknál, perelő asszonyhangot lehetett hallani, a hangerő és hangsúly után ítélve nem dicséret volt. Az egyiket fel sem tudták ébreszteni a

részségéből, őt a szó szoros értelmében kidobták az árokszélre. Mivel a sofőr még beszélgetett valakivel, András látta, hogy a hullarészeg emberért már jön a felesége, vele a két nagyobbacska gyerek. Rutinosan megfogták, a nő a hóna alatt a gyerekek a lábától így vonszolták be a házba. Látszott, hogy nem először teszik, van már gyakorlatuk ebben a műveletben.

Már esteledett mire az autó kiürült, és megérkeztek a sofőr házához. Az alacsony vályogház kékre festett falaival, kicsi ablakaival, deszka ajtajával, helyenként lepattogzott festékével nem volt egy szívderítő látvány.

- Kerüljenek beljebb. Szólt a sofőr felesége.

Beléptek a konyhának szánt helységbe. Egy kicsi ablakon szűrődött be még valamennyi fény. Egy kétkarikás vaskályha állt

a fal mellett ahol nem volt ablak, a másik falnál derékszögbe egy lóca, előtte egy kis asztal. A padló helyett agyagos föld. A kályha előtti kis farakáson egy macska nyújtózkodott, élvezve a nyitott sütőből kiáradó meleget. A falon, háziszőttesre bibliai jelenet, és egy figyelmeztető szöveg, hogy milyen jó, ha jó a háziasszony, mert akkor a jóisten is vigyáz a házra.

- Asszony! Három poharat! Jött a rövid utasítás.

- Köszönjük, nem kérünk semmit. Próbálta András kivédeni a lehetetlent.

- Olyan nincs! Ez az én házam, itt én vagyok az úr! Humorizált nagy hanggal a sofőr.

- Jó,de akkor nagyon keveset. Szólalt végre meg Dorin. Ma még meg akarjuk nézni a maga televízióját.

Ez az érv hatott. Átmentek a másik helységbe, ez egybe a hálószoba és nappali lehetett, mert itt volt minden, ágy,

asztal, székek, egy tükör, és egy kis kredenc, amelyiken a tv állt.

Andrást ebben a pillanatban csak egy kérdés foglalkoztatta, hogy ők ma hol fognak aludni. Most vette csak észre, hogy a kredenc melletti függöny még egy ajtót takar. Az asszony látta András kereső tekintetét, és már mutatta is a tisztaszobának nevezett kis helységet. Bementek. Középen egy dupla ágy, magasra felpakolva ágyneművel, és szintén háziszóttos takaróval letakarva. Olyan magasan, hogy Andrásnak a melléig ért. Még egy szekrény és két szék egészítette ki a bútorokat. Tiszta volt a levegő, habár egy jellegzetes szagot érzett, amit András nem tudott semmihez hasonlítani. Volt ebben mész, használatlan tiszta ruha meg a tipikus falusi háznak a szaga. Nem lehetett kellemetlenek mondani, de kellemesnek sem, állapította meg magában, kissé megnyugodva András.

- Na, lássunk munkához. Mondta, minél hamarabb túl akart lenni mindenem.

Szerencséje volt, neki is, meg a sofőrnek is. Nem volt komplikált hiba, hamar meglettek és két kicsi kondenzátoron kívül nem kellett semmit cserélni. Ezt ingyen javították, csak az alkatrészt kellett volna fizesse, mert úgy egyeztek meg, hogy ő hozza őket, és vasárnapra beszervezi a többi helyet, ahol javítani kell, pontosan nyolcat. Késő délután az egyetlen vasárnapi buszjáráttal majd hazamennek. Másképpen nem érte volna meg ide eljönni. András szerint, látva a körülményeket, így sem.

Dorin volt a főszervező. Tárgyalt a „kliensekkel”, szóval tartotta őket, hogy András nyugodtan dolgozhasson. Ő intézte a „számlázást”, rendezte az alkatrészeket.

Óh, az alkatrészek! Andrásnak, ha az alkatrészek eszébe jutottak, most is egy kicsit elszégyellte magát. Ez igazán nem volt szép amit csináltak, de mindenki aki tudott így tett, ha nem akkor nem volt mivel dolgozni. A munkadíjért olyan keveset vettek el, hogy a legszegényebb kliens is meg volt elégedve. Az alkatrészeket azonban meg kellett venni. Ez ugyanannyiba került az üzletben is, ha egyáltalán lehetett kapni, mint náluk, és ebben rejlett a nagy üzlet. A szervizbe a garanciális gépekre a gyár biztosította a cserealkatrészeket. A hibás, kicserélt alkatrészeket a hónap végén meg kellett semmisíteni, a gyár kirendeltje jelenlétében. Dorin, aki akkor a szerviz raktárnoka volt, az értékesebb darabokat, csöveket hogy, hogy nem, visszacsempészte. Volt olyan transzformátor, amelyik már harmadszor menekült meg a széttöréstől. Ezt aztán egy másik gépen leírták. Magyarul, ez is tiszta lopás, de mivel az államtól ment, a szerzés kategóriába tartozott. A mondást, államtól lopni nem szégyen, az egész országban mindenki minden szinten komolyan értelmezte, és szerzett amit tudott.

Az éjszaka felejthetetlen maradt András számára. Valamikor, elég későn, amikor már a sofőr is elfáradt a sok alkoholtól, és a politikai előadását is alábbhagyta, végre lefeküdhetek. Az asszony levette a terítőt, egy kicsit felrázta a párnákat és a paplant. Ez utóbbi inkább egy hordóhoz hasonlított, olyan gömbölyű volt. Nagyon kínosan feküdtek, hosszában nem fért András, szélteben meg Dorinnal ütköztek össze. A takarózás olyan volt, mintha egy gumimatraccal akarná az ember betakarni magát. Mind a ketten nagyon örvendtek, hogy végre reggel lett.

Egy kis macskamosdás, egy mosdótálban, pár falat reggelire, és mehettek dolgozni. Gyalog mentek, a sofőr kísérte őket, a már előre megbeszélt házakhoz. Most, nappali fénynél látszott igazán milyen nyomorba éltek ezek az emberek. Az agyagos út tele gödrökkel, düledező kerítések, elhanyagolt házak, háztetők. Alig lézengett egy pár baromfi az udvarokon. A gyerekek rongyosan játszottak az árok mellett. Egy, két öregember, meg öregasszony, ült kifejezéstelen tekintettel a háza előtti kispadon, mintha várná, történjen már valami vagy legyen vége az egésznek. Arcukon mély barázdák, mélyen ülő szemekkel néztek a semmibe. Szomorú, lehangoló látvány. András sokszor feltette magában a kérdést, miért televízióra költik a kicsi pénzüket, mikor majdnem semmijük sincsen.

A domboldalon, bármilyen magas csövekre erősítették az antennákat, takarásban voltak, a vétel nagyon gyenge, és a kép bolhás. Dolgozni is nagyon nehéz így és a képminőség katasztrófálisan rossz volt, mégis mindenki meg volt elégedve. Az utolsó előtti helyen, amikor kész lettek, András csak azt látta, mindenki feláll, átmennek a másik szobába, és becsukják az ajtót. A tv ment tovább, mindenki vett egy széket, és a csukott ajtó üvegén keresztül nézték a képernyőt, mert ez egy kicsit megszűrte a bolhákat. Közben ment a vita azon, hogy mit látnak. Volt, aki disznónak vélte azt a mozgó valamit, a másik pedig erősítette, hogy az nem disznó, hanem bárány. Pár pillanatra, ha közeli felvételt mutattak, megint lehetett valamit látni, ahhoz, hogy aztán rögtön tovább menjen a keresztretjényszerű tv nézés.

Itt András nem engedte Dorinnak, hogy pénzt fogadjon el, már csak azért sem, mert a nyomor mellett, még négy kicsi gyerek tolakodott az ajtó üvegénél, hogy ők is lássanak valamit.

Vége vége volt a napnak, egyetlen gép maradt javítatlanul, mert nem volt hozzá alkatrész. Ezt majd a sofőr beviszi hétfőn a szervizbe.

Szóltanul ültek egymás mellett a buszon, fáradtak voltak mind a ketten, és a sok nyomorúság, amit ez alatt a két nap alatt láttak, elvette még a beszélgetéstől is a kedvüket. Általában két dolog viselte meg nagyon Andrást, pedig ő is megedződött az évek alatt. A kisgyerekek nyomorúsága, és ha bezárt, megkínzott vagy megcsonkított állatokat látott. Sajnos sokszor volt erre példa. Egyszer egy kicsi ezüst mókust mentett meg a kis kínzói kezei közül, amiről aztán kiderült, hogy nem is mókus, és ha kell, a feje tetejére tud állítani egy szállodát. Fejre is állította.

Az ezüst mókus

Mindenki ágyban volt, csak András ült még az íróasztalánál. Belemerült az olvasásba. Amióta az egyetemen dolgozott, elmaradtak a késő estébe nyúló tv javítások. Most már csak kizárólag nagyon jó barátokon segített, vagy a megmaradt pár „üzleti” kapcsolatát ápolta, így esténként maradt saját magára is egy kevés ideje. Az ezüst mókus története azonban még arra az időre nyúlt vissza, amikor az Írisz telepért felelt. Az Írisz telep Kolozsvár északi részén a Nádas téri szőlők, Kajántói-völgyközött, a SzentGyörgy-hegy alatt terül el, talán a legnagyobb ipari része volt a városnak, megelőzve a Kerekdombot és a Bulgária telepet.

Ipari övezet lévén, mágnesszerűen vonzotta a munkáscsaládok ezreit, akik itt, minél közelebb a munkahelyükhöz, próbáltak fészket rakni. Valamikor sok kis takaros magánház sorakozott az utcák jobb, és bal oldalán. A fakuló falfesték, bomladozó külső vakolat, helyenként foltozott kerítés, éppen azzal, ami kéznél volt, utalt az emberek anyagi helyzetére.

A kisállattartás elterjedt, szinte divattá fejlődött, papagáj, kanári, vagy postagalamb képviselte a repülni tudókat, de a sok díszhalas akvárium mellett elért még az aranyhörcsög, és ki tudja még milyen kis állat. A vasárnapi piacokon, külön területet foglaltak el a tenyésztők. Itt bővült a választék, nyulakkal, közönséges parasztagalambokkal, meg befogott énekes madarakkal. Ha az időjárás megengedte, még

díszhalat is lehetett kapni, átlátszó nejlon zacskókba úszkáltak, egy nagyobb akvárium reményében. A környékbeli cigányok, ragasztóval bekent botokkal fogták meg a kis énekes madarakat, hogy aztán aprópénzért eladják.

Sok család keresetét egészítette ki a tenyésztés. A tenyésztők ismerték egymást. Mivel kisállat kereskedés üzletekben régebben nem létezett, így ők egyesületekben meg kiállításokon találkoztak, osztogatták egymás között az okleveleket, serlegeket.

András többször járt olyan házban ahol az előszoba, vagy akár a konyha falain kis kalitkák tízei voltak felakasztva, megtöltve a helységet éktelen lármával, és az elkerülhetetlen velejáró szaggal. Ezekkel nem is volt semmi baj, azonban egyszer találkozott, egy kicsi kalitkába bezárt mátyásmadárral. A szárnya vége levágva, hogy ne tudjon repülni, és a kalitka olyan kicsi, hogy megfordulni alig tudott. Ezt a madarat, egy hosszas alkudozás után megvette, hazavitte, megfürösztötte, művelet, ami szemmel láthatóan tetszett a madárnak. Elkeresztelték Matyinak, és szabadon mászkálhatott, mivel repülni nem tudott, az egyik szobában ahol Andrásék is egy pár akváriumot tartottak az első gyermek születéséig. Éppen ezért ugrottak ki másnap reggel riadtan az ágyból, mert hangos gyermeksírás hallatszott a másik szobából, ahol Matyi volt. Megdöbbenve jöttek rá, hogy ezt a hangot Matyi csinálja, és mint kiderült még sok másikat is. Valószínűleg a fogva tartóinál lehetett pólyás gyerek, mert tökéletesen tudta őt utánózni. Majdnem egy év után váltak meg egymástól, amikor Matyi újra repülni tudott. Fájó szívvel, de szabadon engedték.

Az ezüstmókus is hasonló helyzetből került Andráshoz, azonban a volt gazdától hazáig, kalandos hosszú út vezetett. A nagyon kicsi ketrecet is megkapta a mókussal együtt, annyira örvendtek a nem várt pénznek, főleg az apa, rajta egyértelműen látszott, hogy a keresetét nem csak élelemre költi.

András annyira örvendett a ritka állatkának, hogy hazamenetele előtt a Napoca nevű szállodát útba ejtette, hogy Annának megmutassa a legújabb szerzeményét. Ott dolgozott Anna a recepción, és éppen szolgálatban volt. A nyolcemeletes, négy csillagos szálloda, a Rákóczi út elején, a Szamos partján állt, közel a Sétatérhez és a stadionhoz. Elegáns szállodának számított, több mint 150 szobájával, garzonnal, lakosztállyal a külföldi turistacsoportok fő szálláshelyévé vált. A földszinten a recepció, teljes szélességében elfoglalta az óriási hal jobb oldalát. A 120 férőhelyes bár, és az előcsarnok egy légtért alkottak csak, diszkréten elhelyezett oszlopok sejtették, hogy különálló egységek. András előtt egy órával hamarabb érkezett meg két turistabusz izraeli turistákkal. Az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején a román kormány, a szó szoros értelmében pénzért eladta a román zsidókat. A 150 ezerre becsült román zsidók létszáma, 20-25 ezerre csökkent. A főleg idősebb, és tehetősebb zsidók rendszeresen visszajártak Romániába. Ez is egy ilyen nap lehetett. András érkezésekor az egész földszint tele volt a turistákkal, a fotelekbe, bárasztaloknál ülve várták, hogy a túraszervezők a bejelentkezés után kiosszák a szobakulcsokat. Odavitte Annához, és feltette a recepció pultjára a kis ketrecet, majd büszkén mondta:

- Ide nézz!

- Könyörgöm, mi ez már megint? Kérdezte Anna inkább csodálkozó, mint dorgáló hangon.

- Hát nem látod, egy ezüst mókus.

Erre már többen körbeállva csodálták a szerzeményt, és több hozzáértő is akadt, aki már a szaporítást magyarázta a mellette állónak.

- Nézd, milyen aranyos, és szelíd. Mondta András, és be akart nyúlni a ketreche, hogy megsimogassa. Óriási hiba volt! A mókus villámgyorsan ugrott ki a keze mellett, és mire felocsúdott, az már a hal közepén rohant a bár felé. Ahogy elszaladt az egyik idősebb hölgy előtt, aki egy fotelben nyújtózkodott, mikor meglátta iszonyú sikítással ordított fel:

- Patkány! Ez egy patkány! Üvöltötte, és egy másodperc alatt, atlétákat megszégyenítő ugrással az előtte lévő alacsony asztal tetején volt. Másodpercek alatt kitört a pánik, mindenki ordított, patkányt kiabálva rohantak ide-oda, ki az asztalra mászott fel, volt, aki kirohant. A mókus közben szaladva elérte a bár ahhoz, hogy a még józanul viselkedők is az asztalokon végezzék.

Teljes volt a botrány. András kétségbeesve szaladt utána, kiabálva, hogy ez csak egy mókus.

Végül a mókus egy fűtőtest alatt talált menedéket, az egyik sarokban, ahonnan András meg a portás, négykézláb próbálta befogni. Nagy nehezen elérte, megfogta, azonban a mókus akkorát harapott a hüvelykujjába, hogy a fájdalomtól felkiáltott. Nem engedte el, betette a ketreche, amelyiket a portás tartott készenlétbe, és olyan gyorsan, ahogy tudott, kiment vele a hátsó kijáraton. A harapás nagyon mélyre sikerült, nagyon fáj a keze, és mire hazaért begyulladt.

Akaratlanul most is ránézett a kezére, mintha évek után is látszana valami.

Anna, este elmesélte, hogy nagyon nehezen nyugodtak meg a kedélyek, ez is csak az után, hogy kitudódott, a kis állatka nem patkány, hanem mókus. Azonban az igazi meglepetést a vadász barátjuk okozta, mert elmentek hozzá, megmutatni a szerzeményt, mint ritkaságot. Ránézett, és mosolyogva kijelentette:

- Ez nem ezüst mókus, hanem közönséges erdei nagy pele.

A pele járt a legjobban, mert Andrásnak köszönhetően, visszakerült az erdőbe, azonban olyan nyomot hagyott maga után, amelyiket sem András, sem az izraeli turisták nem felejtettek el egyhamar.

A tűzoltók

András diákkori évei Bukarestben, talán a legszebb fiatalkori évei voltak. A vívó válogatott tagjaként, és mint diák, minden támogatást, és előnyt élvezett, ami ezzel járt. Ingyen szállás, külön diákokthozban, ahol a sportoló, és külföldi diákok voltak elszállásolva. A sportoló diákoknak járó napi kalóriát, az erre szakosodott menzában kapták, szintén ingyen. Jó tanuló lévén ráadásul járt az ösztöndíj. Mi kellett több egy fiatal embernek. Élték a diákok gondtalan életét. Még a magyarsága okozta hátrányok is háttérbe szorultak, legalább is addig a pontig, amikor nevét kellett volna románosítsa. A párbajtőr válogatott akkori fő edzője tette ezt a javaslatot. *Változtasd meg a neved, és nagy sportolót csinállok belőled.* Ezt megtagadta. Innentől kezdve kegyvesztett lett az edző szemében. Mint sportoló diák azonban megúszta a katonaságot, de sajnos csak ideig, óráig.

Mint végzett elektronikus, visszament Kolozsvárra, és abbahagyta a versenyszerű sportolást, csak, mint a Medicina női csapat segédedzője segített a volt vívó mesterének. Anna is a csapat tagja volt, itt kerültek annyira közel egymáshoz, hogy házasság lett a vége.

Gondolatai megint csapongtak. Úgy utazott a gondolataival az időben öt, tíz éveket előre hátra, mint egy metronóm ingája.

A katonaságról már el is felejtkezett, nem gondolta, hogy behívják. Tévedett! Pár hónap hiányzott, hogy elérje a felső korhatárt, a 26-dik életévét, amikor megkapta a behívót. Mint később kiderült, ennek egyetlen oka volt, a végzettsége.

András annyira civilnek született, hogy már a sorozásnál kiverte a sorozó tisztnél a biztosítékot. Ameddig mindenki vitte a kis faládáját, és a lehető legrosszabb ruhájába jelentkezett, addig András megjelent ballonkabátban, esernyővel, amelyik még ráadásul ki volt nyitva, mivel az eső is szemerkélt. Ő tényleg született civil volt, meggyőződésből utálta a katonaságot, a parancsolgatást és ha valaki kiabálni kezdett, egyszerűen megfordult, és az illető levegővé vált számára. Ezzel a felfogással természetesen, egy tiszt sem értett egyet, és a sorozó tiszt vérvörös arccal ordított torkaszakadtából Andrásnak, hogy azonnal forduljon meg, különben bezártatja még mielőtt egy lépést is tenne, mint katona. Mire András közölte vele, hogy haza is mehet, ha valami a tisztnek nem tetszik. Ez volt a pont az i-re. Elkülönítették a többiektől egy külön szobába, mivel még bezárni nem volt joguk, és itt várta meg, míg a végén beosztották egy egységbe. Fel kellett üljenek egy páran, a rájuk várakozó kis katonai buszba, amelyik aztán elindult velük, egy cél felé, amelyiket senki sem ismert. Furcsa volt Andrásnak, hogy nem kifele mennek a városból, hanem éppen fordítva, mind beljebb. Ismerős volt a környék, de még mindig nem jött rá hova viszik. Egyszer csak egy óriási vaskapu előtt megállt az autó. Meglepetésében felkiáltott:

- Hiszen ez a tűzoltóság!

Az útitársak csodálkozva néztek, rá. Senki a fiuk közül nem tudta, hogy ő törzsgyökeres kolozsvári, aki úgy ismerte a

várost, mint a tenyerét. Az igazság, hogy nem nagyon beszélgetett senkivel, részben a nagy korkülönbség, akaratlanul respektust parancsolt a fiatal srácoknak, részben mert a nagy többségük már elég előrehaladottan részeg volt. Így búcsúztak a civil élettől.

Az autó begurult az udvarra, majd kiszálltak. Egy egész ceremónia következett, amit András ki nem állhatott, de nem volt mit tenni. Sorbaállítás, ruha, csizma kiosztás, hajvágás, befújták valami fehér bűdös porral mindenhol ahol szőr volt, állítólag bolha ellen, majd a végén megmutatták ki hol fog aludni. Mármint az újoncok, ugyanis András az első három éjszakát kórházban töltötte. Hosszú fasor állt a főépülettel párhuzamosan. A fák között, derékmagasságban kihúztak egy drótot, hogy ne lehessen a fákat szegélyző virágágyásra lépni. A szegélyként, élére állított, fehérre meszelt építkezési téglák sorakoztak. Ebben a főépületben volt a parancsnoki iroda, a belügyes irodája, a telefonközpont, a szolgálatos őrgárda szobája, majd a ruharaktár. A raktárnok egy altiszt, az első perctől barátságos volt vele és ő is szimpatikus Andrásnak. Ebből lett a baj. A csizma túl nagy volt és miután mindenki megkapta a neki valót, intett Andrásnak, hogy menjen vissza, próbáljon fel egy másik csizmát.

Laza mozdulattal át akarta ugrani a virágágyást, megfeledkezve a drótról, amiben fennakadt, és úgy esett a hátára, hogy többet mozdulni sem tudott. Hát bemutatkozásnak, nagyon csúnya, inkább szájalmas jelenet volt. Rögtön kihívták a parancsnokot az irodájából. Megnézte a mozdulatlanul, hanyatt fekvő Andrást, és habozás nélkül parancsolt:

- Mentőt! Be kell szállítani a katonakórházba.

Megjött a mentő, óvatosan feltették a hordágyra, és alig egy félóra elteltével, már röntgenézték. Az orvos megnyugtatta, csak egy ideget érintett a gerinc mellett a téglá éle, ez blokkolta átmenetileg a mozgásképességet, de egy-két nap alatt helyrejön.

Ezután még egy kellemetlen incidens, és Andrásnak tényleg elege lett már egy pár óra után a katonaságból.

A korterembe hat ágy volt, ebből négy foglalt, mint kiderült, ez a tiszteknek volt fent tartva, a mellette lévőben ahol a katonák voltak, nem volt üres ágy, így került ő ide. A rövid bemutatkozás után látszott, hogy az egyik tisztnak nem tetszett András, sem a kinézete, főleg a neve. Ő azonban annyira fáradt volt, hogy percek alatt elaludt. Arra ébredt, hogy a hadnagy a szomszéd ágyból utasítja a szolgálatos felcsert /így hívták az orvosi szolgálatot teljesítő kiskatonákat/:

- Vigyétek ki innen ezt a „bozgor” mert bűdös.

Nem nyitotta ki a szemét, úgy tett mintha félájult lenne, de olyan keserűség fogta el, amelyre évekig visszaemlékezett.

A „bozgor” hazátlant jelentett, és románok használták előszeretettel, ha egy magyart vérig akartak sérteni. Ezért a Székelyföldön, vagy a Máramarosban a hadnagyot megkésélték volna.

Minden csoda három napig tart, mondja a közmondás, így aztán mire visszatért András a kaszárnyába, már az első pár napi tapasztalaton túl voltak az újoncok. Andrászt a parancsnok utasítására, rögtön érkezése után hozzávezették. Középmagasságú, jól megtermett, erős testalkatú ember volt, kapitányi rangban és ráadásul magyar gyökerekkel. Miután a

szolgálatos káplár kiment, András legnagyobb meglepetésére helytel kínálta, és magyarul szól hozzá:

- Üljön le. Jött a rövid, de nem parancsoló utasítás.

András leült, és már azon járt az agya, hogy itten nem stimmel valami. Igaza volt.

- Most azon gondolkodik, mit is keres maga itt. Mondta a parancsok, mintha kitalálta volna András gondolatait.

- Bevallom, én sem hittem, hogy még behívhatnak.

- Elárulom, én kerestem ki az adatlapját a központból.

- ?

- Ön elektronikát végzett, már egy pár év gyakorlattal.

Az egységünk pár hete kapott a francia tűzoltóságtól, a román-francia barátság jegyében, adó vevő készülékeket, a hozzátartozó elektronikával, az intervenciós kocsik modernizálására. Szükségünk van valakire, aki ért hozzá, és beüzemeli. Miután letette az esküt, az ön esetében egy formalitás, nekifoghat a munkának. Azonban- és itt egy kicsit megemelte a hangját- ne felejtse, hogy ön is csak katona, és viselkedjen ehhez méltóan. Megértette?

- Persze, meg.

- Igenis kapitány elvtárs! Javította ki a parancsnok.

- Na jó. Igenis kapitány elvtárs!

- Igenis kapitány elvtárs! Na jó nélkül! Elmehet.

- Igenis kapitány elvtárs!

András ezt már állva mondta, megfordult, és kiment. Az volt az érzése, hogy a kapitány elmosolyogta magát. Igaza volt.

A kapitánnyal pár hét alatt szinte baráti viszony alakult ki, és akkor ez elmesélte menyire szórakozott rajta, előre látta, hogy Andrásból soha nem lesz igazi katona.

Még az eskü letétele előtt megkapta a dokumentációt, csak egy minimális alapkiképzésen kellett részt vegyen, hozzá kell tenni nem sok eredménnyel. Az esküvetéti napon is, az utolsó percben, próbálták még egy seprűnyéllel a szabó műhelyben a puskával való tisztelgést. Mivel ő nem járt a gyakorlatokra, ez sem ment igazán. Végre ezen is túlesett, és beköltözött a telefonközpontba. Ez egy kétágyas helység volt, az egyik ágyban aludt a szolgálatba lévő telefonos, ők hárman voltak, és 24 óránként váltották egymást, a másik ágy az Andrásé lett.

Ha létezik olyan katonaság, ahol valakinek aranyélete van, hát Andrásnak az volt. Tudni kell, hogy Európában csak Romániában és Franciaországban teljesítettek sorkatonák a tűzoltóságnál szolgálatot. Az egységet erre kiképzett tisztek vezették, az intervenciós kocsikon pedig hivatásos altisztek voltak a sofőrök. A sorkatonák speciális kiképzést kaptak, más volt az öltözkük, mint más egységeknél. A ruha sokkal kényelmesebb, a kabát rövidebb, és bakancs helyett csizma. Kemény munka, rengeteg gyakorlás állt mögötte, hogy riasztástól az első kocsis percek alatt kimenjen a kapun, mindegy, hogy éjjel vagy nappal.

András végezte a dolgát, jól haladt, kapott két ügyesebb katonát segítségnek, ezen kívül egy pár hónap alatt már az egész kompánia tisztikarának ő javította a televízióját. Még olyan is megtörtént, hogy a szó szoros értelmében elkéredztették a kapitánytól, hogy valamelyik tiszt falusi szüleihez is elmehessenek. Szabadon járt kelt. A kapitány csak arra kérte, ha kontroll jön a felettes szervektől, akkor lehetőleg bújjon el, és ha mégis találkozik valakivel, tegye fel a sapkáját, és ne köszönjön megint jó napot.

Ha tűz ütött ki valahol, ha kedve volt mehetett a kocsikkal. Nem volt beosztása, tehát konkrét feladata sem, csak hajtotta a kíváncsiság, mert a tűzoltás óriási felhajtással járt. Végigszirenázták az egész várost, aztán a helyszínen szétromboltak mindent, amit lehetett, hogy a tűz ne terjedjen tovább, meg a „zsákmányolás” sem volt elhanyagolandó. A húsárú gyárban kétszer is oltottak, ilyenkor három napig az egész kompánia a füstelszívó csövekbe pakolt szalámit és sonkát evett. A tiszték úgy tettek, mintha nem láttak volna semmit és csak a takarodó után mentek a konyhába, hogy a csomagot, amit a szakács készített külön mindenki számára, elvegyék.

András rádöbrent, menyire elkalandozott már megint, de hát az emlékek akkor törnek a felszínre, ha valami kiváltja. Neki a jégszekrény, és az automata mosógép beszerzése jutott az eszébe. Hiába gyűjtötték össze a pénzt, jó minőségű jégszekrény, annak pedig csak az orosz gyártmányú „Zil” számított, közönséges halandónak nem jutott. Már a raktárba érkezése előtt el volt osztva, az üzletekbe nem került belőlük egy sem. A lista elején a pártfunkcionáriusok álltak, őket követték a magasabb beosztású akárcik, azonban a hír csak kiszivárgott ha szállítmány volt kilátásban. Ilyenkor mindenki mozgatta a szálakat, kereste a kapcsolatokat és hangyabolyszerű szervezés indult meg az áhított jégszekrényért.

A tűzoltóság, valahogy állam volt az államban. Mindenhova bemehettek, büntethettek, ha valami nem volt rendben, ez pedig nagyon könnyen ment, mert sehol semmi sem volt rendben. Mindenki félt tőlük, még a

pártfunkcionáriusok is, mert egy adott esetben, ha tűz ütött ki, senki sem akarta vállalni a felelősséget. Tehát a listákon ők jutottak legfelülre, ha a szükség úgy hozta. A szükségét pedig András személyesítette meg. Egyszer megpróbálta, mint minden más ember, a rendes, úgymond hivatalos úton hozzájutni a gépekhez. Nem ment, semmi esélye sem volt. Ilyenkor fordult a tűzoltókhoz. Napokon belül így lett meg a jégszekrény, majd az automata mosógép is. A tűzoltók hozták házhoz, a kontrollegység ARO -jával.

Nagyon sok év telt el azóta, hogy eljött a tűzoltóktól, azonban a kapcsolat tovább élt, mind a két oldalról csak előnyökkel. Rajtuk keresztül be tudott szerezni bármit, amire szüksége volt, és neki mindig kellett valami az állandó barkácsoláshoz.

Az autóvásárlás

Egyáltalán Romániában ki jutathatott autóhoz? Akinek pénze van, volna az első logikus válasz, azonban ez egy tévedés. András apjának, a *sötét évek* előtt volt egy a 30-as években gyártott Chrysler autója, küllős kerekekkel, négyszögű csomagtartó a tetején. Ő csak halványan emlékezett rá, kivéve egy pótkerékre, amelyek évekig feküdt a pince egyik sarkában, míg ki nem lett dobva. Az apja autós történeteit, csak elbeszélésekből ismerte, hogyan „száguldoztak”, és milyen volt a „forgalom”. Kanyarodásnál a kezét is ki kellett tenni az ablakon. A kedvenc története az öccsével, Jánossal való autózás. Többször elmesélte, hogyan tapsolt a bátyja az embereknek, ha közeledtek hozzájuk, hogy álljanak félre, mert a bátyja bolond. A *sötét évek* után rögtön eladásra került, részben mert az ötvenes évek elején elképzelhetetlen volt, hogy valakinek saját autója legyen, de a fő ok, kellett a pénz a családnak.

Később, miután a családot rehabilitálták és a magyar színháznak lett az aligazgatója, szánta rá magát az apja autóvásárlásra. A demokrácia, és az egyenlőség nevében a vezető állásban lévő személyek, külön kaphattak „kiutalást”, hogy soron kívül autóhoz jussanak. A sor másoknak éveket jelentett. A kocsi árának a teljes összegét be kellett fizetni, és utána évekig várni, míg sorra került.

Rengeteg visszaélés, csalás ment végbe, folytak a kenőpénzek egyik zsebből a másikba. A kiutalásnak köszönhetően, valamikor megkapták az első autójukat, egy 601-es Trabantot. András, ahogy betöltötte a 18 évét, levizsgázott, majd az apja betegsége után ő vezette a család autóját. Később, mikor a második Trabantot kapták, ő vette át, és ő fizette ki. A kiutalásra kapott autó árát, készpénzbe kellett befizetni egy bukaresti irodában. Az iroda egy nyolcemeletes épület, hatodik emeletén volt a Magheru sugárúttal párhuzamos kis utcában. Az épület főbejárata előtt, már kora reggel tíz-tizenöt ember állt sorba, szoroson magához ölelt táskával, vagy mellkasra tett kis hátizsákkal, hogy minél hamarább megszabaduljon a pénzétől. A sorban állásnak, és a táskaölelésnek megvolt az oka. Havonta csak egy bizonyos, előre megadott napon lehetett, délelőtt nyolc és tizenkét óra között fizetni. Ha valaki ezt elszalasztotta, akkor utazhatott egy hónap múlva újra Bukarestbe. A táskákat mindenki szorongatta, mert már volt rá példa, hogy egyszerűen kikapták a kezéből, aztán nézhetett utána. Maga a tolvaj beállt a sorba, szorongatott egy táskát, úgy tett, mintha ő is fizetni jött, ahhoz, hogy egy óvatlan pillanatban kikapja a kiszemelt áldozat kezéből a táskát. Az irodaház hátsó bejárata átnyúlt a másik utcára, ahol az épület alatti garázsoknak volt a bejárata.

András nem egyedül érkezett, kollegája és barátja kísérelte el, ilyen sok pénzzel nem volt egészséges dolog egyedül mászkálni.

Korán érkeztek, így András körbejárta az egész épületsort. Hamar rájött a megoldásra, hogyan intézze gyorsabban, és biztosan a befizetést. Minden eshetőségre magával hozott egy karton cigarettát, és ezt nagyon jól tette, mert a garázs

bejáratánál lévő portás örömmel osztozott András gondjaival, persze a cigaretta ellenében, felengedte őket a belső felvonóval. Első lévén, pár perc alatt a befizetési nyugtát tarthatta a kezében.

Egy pár évig jártak a Trabanttal, miközben nőtt a család, és a Trabantot lecserélték egy használt 1300-as Daciára. András is, mint abban az időben nagyon sok fiatal, *tuningolta* az autóját. Majmolták a nyugati gyári kocsikat. Szél terelőkkkel, kifordított felnikkel, meg még kinek mi jutott eszébe, hogy sportosabbnak, „vadabbnak” nézzen ki. De az ő igazi álma egy ARO 10-es kis terepjáró volt.

Mikor összejött az ára, akkorra már le lehetett tenni az összeget, a CEC-be, vagyis ez azt jelentette, hogy „feliratkoztak” hivatalosan a váró listára. Az ARO-10, a kicsi ARO, ahogyan nevezték, Dacia motorral ellátott, kis terepjáró autó volt, levehető ponyva tetővel.

Eltelt az idő, és valamikor megkapták az értesítést, hogy mehetnek az autó után, az autógyár központi elosztó raktára pitesti telepéhez. Anna elkísérte Andrást erre az útra, hogy majd együtt válasszák ki az autót. Vonattal mentek, estére érve egy a telephez közeli szállodában töltötték az éjszakát, hogy másnap reggel idejében a telepen legyenek. Mire odaértek, a kapu előtt már olyan sor állt, mintha ingyen osztának valamit. Végre nyílt a kapu, és megkezdődött a közelharc. Semmi esélyük sem lett volna előre jutni, így aztán András úgy döntött megvárják, ameddig mindenki bent van, és lecsendesülnek az emberek. Jól tette, mert mint kiderült, külön ablaknál szolgálták ki a Dáciára várókat és külön az ARO 10-re, majd külön ablaknál azokat, akik ARO 244-re fizettek be.

Mielőtt bementek, Anna vette észre, hogy szemben az irodákkal, áll három ARO 10-es a fal mellett. Kettőn volt már rendszámot, a harmadik azonban, új volt. Kávészínű, helyenként még a gyári védőszír a karosszérián, kimondottan jól nézett ki. Ez az övük állapították meg mind a ketten.

Az ablak, amelyiknél az ARO 10 volt kiírva, még nem nyitott, de Andrásékon kívül nem is állt senki előtte. A mellette lévő ablaknál azonban már megindult az átvétel. Kabaréba illő jelenetek játszódtak le. Egy román család, öltözködés után falusi embereknek ítélte meg András, családotól, négyen jöttek. Különböző ez volt magyarázata a nagy tömegnek, mert a kiosztandó 20-25 autóra, az emberek közel négyszerese jutott. Az említett családfő, benyújtotta a papírjait, befizetési igazolvány, szerződés, értesítés az átvételről, személyi igazolvány, és várt. Közben beszélgettek. Úgy látszott nem volt teljes az egyetértés az autó színét illetően.

- Megmondtam, hogy nekem kék kell! Jelentette ki a családfő.

- De, Grigore, az olyan csúnya,- ellenkezett az asszony- inkább piros kellene.

- Szó sincs róla, azon minden mocskok meglátszik.

A két nagyobbcska gyerek hallgatott, nem mertek beleszólni, láthatólag már otthon lehetett előzménye a vitának.

Közben a hivatalnok az ablaknál átnézett mindent majd kiszólt:

- Milyen színűt akarnak?

- Kéket! Jött rögtön a válasz a családfő részéről.

- Kék sincsen!

Döbönt csend, majd rövid bizonytalanság után megszólalt:

- Akkor pirosat kérnénk.

- Piros sincsen!

Leírhatatlan volt a tanácsstalanság a családtagok arcán. Elkezdtek tanakodni, mit tegyenek, elhangzott az egész színskála.

- Na, mi lesz? Hangzott el bentről a kissé türelmetlen kérdés.

- Hát ..nem tudjuk, talán sárga. Mondta bizonytalanul a férfi.

- Sajnálom, az utolsó sárgát, most adtam oda maguk előtt.

- Akkor milyen van ? Kérdezte már a kétségbeesés, vagy dühroham határán a szerencsétlen ember.

- Fehér vagy zöld. Jövő hónapban lesz kék és piros is.

Megint tanácskoztak, nem tudták eldönteni, most mit tegyenek. András nagyon megsajnálta őket. Kitudja milyen messziről jöttek, milyen rég várnak az áhított autóra, és most amikor egy pár perc választaná el őket, hogy végre az övék legyen, nincsen, amit szeretnének.

- Halló, mi lesz, nekem nincsen időm csak magukkal foglalkozni.

- Jó, akkor legyen fehér. Szólalt meg, szinte letaglózva az ember.

A többi már hamar ment. Visszakapták a papírokat, közben a tisztviselő, elmagyarázta, hol találják az udvar melyik részében az autót. Elmentek. András hosszan nézett utánuk, még mindig élénken tárgyalták egymás között a történeteket.

- Mi zöldet kérünk. Hangzott el a háta mögött, egy másik ember szájából, aki már végighallgatva az előző beszélgetést, már tudta mit akar.

Eközben nyitott az ő ablakuk is, észre sem vették, annyira lekötötte őket az előző vásárló kálváriája. Ők voltak az egyedüliek ennél az ablaknál.

- Önök? Szólalt meg egy női hang az ablak mögül.

- Mára hívtak,- mondta András,- és benyújtotta az iratait.

- Sajnos nincsen jó hírem. Mondta a nő. Az önké nem jött meg.

- De hát ott áll az udvaron, egy vadonatúj autó. Háborodott fel András.

- Az már el van adva,..... vagy rezerválva,... de legjobb, ha beszélnek a telepvezetővel, tette hozzá gyorsan, látva András arckifejezését. Menjenek le az alsó irodában a titkárnő majd szól neki. Tette hozzá.

Lementek a lépcsőkön, megtalálták a folyosó végén a főnök irodáját, és bekopogtak.

- Jó napot! Köszönt András. A főnökkel szeretnénk beszélni.

- Sajnos várniuk kell egy keveset, mert el van foglalva, a pártbizottságtól várunk vendéget, de ahogy szabad, szólók. Mondta a titkárnő, de annak ellenére, hogy nagyon udvarias volt, olyan gyorsan beszélt, hogy András, aki tökéletesen bírta a román nyelvet, nagyon oda kellett figyeljen, hogy megértse. Rákérdezett:

- Ne haragudjon, nem értettem, ki jön?

- Popescu elvtárs a központitól. Mondta, majdnem sűgva, szinte bizalmasan. Megkérem szépen, várjanak kint, szólni fogok, ha elment.

Nem volt mit tenni, kimentek, és elindultak az udvaron arra amerre az „ő” autójuk állt. Alig tettek egy pár lépést,

amikor a portás szaladva ment kaput nyitni, és szalutált, amikor begördült egy fekete Mercédész az udvarra. Nem messze állt meg Andráséktól. A sofőr kiugrott, hogy kinyissa az ajtókat, de elkésett, mert az ajtók nyíltak. Hárman szálltak ki belőle, aki elől volt, annak a tartásán látszott, hogy ő a Popescu, mert a másik kettő kissé hátrább követte.

Ez egy „deja vu”, villant át András agyán és maga előtt látta a Stoicával való találkozást Feketelakon. Pillanatok alatt döntött és Anna legnagyobb megrökönyödésére elindult, határozott léptekkel Popescu felé. Ő sem tudta mit fog mondani, de gondolta, ez egy próbálkozást megér. Popescu is megállt látva Andrást ilyen céltudatosan felé közeledni. Odaért, és nyújtott kézzel, mint egy régi ismerőst üdvözölte:

- Popescu elvtárs, itt, milyen meglepetés! Mondta lelkesen, régen nem találkoztunk, talán nem is emlékszik már rám.

Popescu a meglepetéstől meg sem tudott szólalni, de megrázta a feléje nyújtott kezét. András tudomást sem vett a meglepődéséről, és bemutatkozott a Popescut kísérő két elvtársnak is.

Ekkor ért oda majdnem szaladva a telep főnöke és túlzott udvariassággal köszöntötte a magas rangú vendégét.

Szemmel láthatóan mindenki zavarban volt. Popescu lehetett már kellemetlen helyzetben, mert nem ismert fel valamikor valakit, ezzel magyarázta meg magának később András a történetek, mert bemutatta őt a telep főnökének.

- Megvárom! Szólt oda a főnöknek. Popescu elvtárs fontosabb nálam, mi úgy is körül szerettünk volna nézni. Közölte András, még a csodálkozástól néma Popescura mosolyogva.

Popescu a mai napig sem jöhetett rá, ki lehetett ez a mosolygós fiatalember, lehet, hogy még a hazaúton is lázasan keresett a memóriájában, hátha be tudja valahova sorolni. Biztosan nem sikerült.

Bő egy és fél óra telhetett el, amikor Andrásék a folyóson állva látták, hogy az autó kimegy a nyitott kapun.

Várakozás közben egy másik jelenetnek lehetek a tanúi. Hat ember tolt kifelé egy új autót. A tulajdonos ült a kormánynál, egy asszony, és öt férfi tolták. Közvetlenül a sofőr oldalán toló férfi adta az utasításokat:

- Tedd kettesbe!

- Most enged ki a kuplungot!

Az autó egy nagyot rángatózott, majd egy pillanatra felbőgött a motor, ahhoz, hogy rögtön meg is álljon.

- Ne olyan nagy gázt! Jött az utasítás.

- Na, még egyszer!

Újra tolták, kuplung ki, a motor bömböl, majd újra csend. Ezt megtették háromszor, de már kint voltak elég messze az utcán, és az autó csak nem ment. Kiszállt a sofőr is, hosszas tanácskozás után úgy döntöttek, visszatolják a telepre. Ez mégis egy új autó, nem ment 20 métert sem. A szorgalmas portás, azonban ahogy kint volt az autó, már be is csukta a kaput, de kinyitni még egyszer már nem akarta. Újabb vitatkozás, ezúttal már hangosabban. Mindenki ideges volt, végül hívták a garázmestert, aki közölte velük.

- Az autó garanciában van, és a garanciáért a Dacia szerviz felel. Menjenek be a városba, /mondta az utca nevét is/ és jelentsék be a hibát.

Andrásék már nem várták meg a további fejleményeket és elég keserű szájjal elindultak az iroda felé. Mikor beléptek már a titkárnő úgy fogadta őket, mint régi ismerősöket és a hangra kijött a főnök is.

- Miben segíthetek? Kérdezte udvariasan.

- Az igazság, hogy az autónkért jöttünk, és a fenti kolleganő irányított önhöz, mivel nem ismerte az udvaron álló egyetlen ARO 10-es rendeltetését. Magyarázta András. Nem gondoltam volna, hogy ma, és itt találkozom Popescuval. Tette hozzá, olyan hangsúllyal, mint akit egy kellemes meglepetés ért.

- Honnan ismerik egymást?

- Óh, ez egy régi történet, de a jó viszony, mondhatni barátság egy életre megmaradt. Tett rá egy lapáttal András.

- Látták már az autót?

- Igen, gondolom az, amelyik a fal mellett áll.

- Igen... igen, csak azt az egyet kaptuk, rendelésre jött, de hát..., ha önöket mára hívtuk, akkor természetesen az önöké.

- Jön majd másik. Tette hozzá, mint aki tudja, ezt majd nehéz lesz a Popescunál valamivel kisebb bennfentesnek, akinek soron kívül akarták adni, megmagyarázni.

Átadták a papírokat a titkárnőnek, aki felment velük a másik irodába, elköszöntek a főnöktől, majd kísértáltak, mondván megvárják kint, míg minden kész lesz. Még huszonöt perc várakozás, azután végre a kezükben voltak az autó papírjai és a kulcsok.

Amikor kihajtottak a kapun, a peches család egyik tagja, még mindig az új autó körül sürgölődött, ketten pedig a járdaszélen ülve várták a továbbiakat.

- Szerencsétlenek. Nagyon sajnálom őket, remélem, mi épségben hazaérünk. Mondta András, és beletaposott a gázpedálba.

A pártkönyv

Az iskolaudvar közepén állt egy piros terítővel letakart asztal, két végén egy-egy virágcserep, szerepe, hogy emelje az ünnepi hangulatot. Az asztalnál helyet foglalók komoly arckifejezéssel adták a nagyérdemű tudomására, hogy ez nem mindennapi esemény, hanem pionírvatás. A kisiskolások, kétoldalt sorakoztak, osztályonként, majd egy nagyobb szabadon maradt udvarrészt után a szülők, hozzátartozók, foglaltak helyet egypár széksoron, szabályos négyszöget alkotva. Hátuk mögött azok álltak, akiknek már nem jutott szék. A gyerekek egyenruhában, fehér ing, és a lányokon sötétkék szoknya, a fiúkon meg nadrág. Sokuknak már a nyakában az áhítózott piros nyakkendő.

András az első sorban ült, jobb oldalán a szomszéd kisfiú édesanyja mellett, bal oldalt egy nagymama, aki az ünnepély megkezdéséig eltelt tíz perc alatt, az egész önéletrajzát tárta fel önzetlenül Andrásnak. Ő egyedül képviselte a Pannika családját, mert Anna dolgozott, és az ő szüleit erőszakkal sem lehetett volna rávenni, hogy elmenjenek egy avatásra. Az apja kimondottan ellenezte az egészet, mert meggyőződése szerint ez már fiatalkori agyimosás, amit a gyerekekkel csinálnak, és ebben nem akart részt venni. Az anyja jött volna, de a családi békéért otthon maradt. Így András

egyedül fészkelődött a kemény széken. Egyenként szólították a gyerekeket, akik aztán szépen elmondták a fogadalmat, egy nagyobb pionír a nyakukba kötötte a nyakkendőt, majd büszkén mentek vissza a helyükre. Pannika jó tanuló lévén az elsők között volt, és ahogy András őt nézte, eszébe jutott a saját, nem éppen dicsőséges pionír múltja. Nem is hallotta mi történik körülötte, már gondolataiban megint nagyon messze járt. Nem szerette a politizálást, sem a kommunista párt elveit. Azonban az ő politikai karriere is a pionírrá avatással kezdődött, amikor a harmadik elemi osztályban a „jó” magaviselete miatt az utolsók között avatták pionírrá. Ebből annyi haszna lett, hogy egyszer egy nyáron el is vitték a tengerpartra három hétre pionír táborba. Nem az örökmozgó, nem éppen a jó viselkedéséről ismert Andrásnak találták ki az ilyen táborokat. Mint mindennek, a tábornak is voltak jó oldalai. Megoldódott részben a szülők nyári gondja. Három hétre megszabadultak a csemetéiktől, ezen kívül ingyenes lévén, tehermentesítette a családi kasszát is.

Őt már a harmadik napon megbüntették, mert két hasonszőrű csibésszel, kimásztak a tábort bekerítő drótkerítés alatt, és elmentek horgászni, a közeli tavakhoz. Ők nem fogták fel, mekkora felelősség terhelt az „instuctorokat”, /nevelőket/akik több mint 100 gyerekért feleltek. Reggel a négyszögbe, vigyázzállásba kellett állni, míg felhúzták egy magas árbocra a nemzeti zászlót. Ezután közösen elénekelték a himnuszt. Majd jött a napi foglalkoztatás ismertetése. A korai órákban ameddig a nap nem volt túl erős, kivezényelték őket a tengerpartra. Le kellett feküdni, szépen sorokba, egyszer hanyatt, majd sípszóra, tízpercenként forogtak, mint a csirkék a grillen. Sípszóra a vízbe, majd új sípszóra ki. Érdekes módon

a bemenetet, ellentétben a kijövetellel, mindenki nagyon pontosan hajtotta végre. Oldalt úgy kellett feküdni, hogy a kezüket magasan a fejük felé tartották, hogy a nap a hónuk alatt is egyformán barnítsa. Ebéd után kötelező pihenés, amit még a legjobbak sem tartották be, hanem bent a barakkokban ment tovább az élet. Délután, közös foglalkozás, majd jött a fejtágító rész, ahol szépen el kellett mondani, miért is jó pionírnak lenni, és miért kell tisztelni, és nagyon szeretni a mi drága vezetőnket. Azért mindent egybevéve, mint gyerek szép emlékekkel tért haza.

Egy esemény, amire sem ő, mégannyira az apja sem számított, kavarta fel a családban a kedélyeket.

1958. február 28-án, a Kádár János vezette magyar pártküldöttség átutazóban megállt Kolozsváron, és az állomás előtti téren megrendezett népgyűlésen mondott beszédet. Az állomáson, amikor megérkezett a vonat, pionírok serege piros szegfűkkel a kezükben üdvözölték a magas rangú vendéget. És Andrásra esett a választás, hogy a szimbolikus nyakkendőt ő kösse az illusztris vendég nyakára. Ez nem volt véletlen és elkerülhetetlen sem. Pár nappal a vendégek érkezése előtt, már nagyban folytak az előkészületek, próbálták a közös éneklést, az egyik kiválasztott kislány gyakorolta az üdvözlő szöveg felolvasását. Ennek az apja pártaktivista volt. Mivel nem tudtak dönteni a nyakkendőt kötő személyéről, az iskola párttitkára kijelentette, hogy a most elbírálásra kerülő „Vidám utasok” verseny győztese, fogja ezt megtenni. Ha tudta volna, hogy András nyeri meg, biztosan nem tesz ilyen kijelentést, de hát nem így történt, és már nem volt visszaút. A „Vidám utasok” minden évben megrendezett iskolai vetélkedő, és az akkori

téma Kolozsvár ismerete volt, amit András, hála az édesanyjának, tényleg nagyon tudott. Sokáig ment még ekörül a huzavona, de miután a Securitate is rábólintott, és ártalmatlannak minősítették, maradt András, mint kiválasztott személy. Kicsit büszke volt erre, főleg mert sokkal jobbak úgy tanulásban, és inkább magaviseletben szívesen lettek volna a helyében. Azt már csak később értette meg, hogy a család felnőtt barátai közül sokan miért kérdezték meg, miért nem szorította jobban meg a nyakkendő.

Hosszas taps riasztotta fel, és hozta vissza az iskola udvarára, ahol véget ért az egész ceremónia. Magába mosolygott, majd elmeséli este a gyerekeknek milyen pionír volt ő. Lefekvés után még mindig az emlékek hatása alatt volt, és rádöbbsent, hogy akarata ellenére végül belőle is párttagot csináltak.

Elképzelhetetlen volt, hogy egy vezető funkciót betöltő személy ne lenne párttag. A megbízhatóság, az elkötelezettség, és a hű hazafi képét egyesítette a párttagság. Ilyen formában lehetne megfogalmazni az ideális párttag tulajdonságait, azonban itt is mint az élet szinte minden területén az igazság ettől nagyon messze állt. Álláskeresésnél, ha bizalmi állásról volt szó kizáró jellegű ennek a hiánya, más esetben plusz pontot jelentett a párttagság. Mikor kinevezték a szerviz főnökévé, olyan hirtelen történt az egész, hogy senki sem gondolt a párttagságra és egy jó időre feledésbe merült az egész, ameddig valaki rá nem jött, hogy a vállalati pártgyűléseken, a monostori szerviz főnöke soha sincsen jelen. Aztán arra is rájöttek, hogy nem azért hiányzik, mert, bliccel, hanem mert nem is párttag. Ez a felismerés legjobban a

káderest érintette, amiért megrovásban is részesült. Hónapokig ment még az alkudozás, hogyan tovább. András nem akart belépni, a káderes tépte a haját, többször behívták, végül már azt is felajánlották, hogy el sem kell menjen a felvételre, csak majd a piros könyvecskéért kell jelentkezzen. Ez az érv aztán hatott és ő is beadta a derekát. Így lett a pártnak még egy politikailag teljesen hasznavehetetlen tagja. Annánál más volt a helyzet, ott még a recepciós pult közelébe sem juthatott volna párttagság nélkül. Az OJT /Oficiul Judetean de Turism/ , a megyei turisztikai hivatal szigorúan betartotta a párt utasításokat, és meg volt adva százalékban, hány nő, hány férfi, hány magyar és román kell párttag legyen. Mivel Anna képviselte, mint egyetlen magyar a női nemet, automatikusan beleesett a kötelező kategóriába. A felvétele hasonlóan zajlott, mint az Andrásé, ő sem olvasott egyetlen sort sem a szabályzatból, mégis felvették. Érdekes paradox azonban, akik kérték a felvételüket, azoknak komoly előkészítő tanfolyamot írtak elő, majd egy egész komisszió előtt vizsgáztak, és maga a tagsági könyv átadása is egy külön szertartás volt.

András, a gyűlésekre olvasnivalót vitt, és valahol a hátsó sorokban próbálta agyonütni az időt. Ez azonban csak addig működött, míg át nem került az egyetemre. Itt a katedrán mindenki párttag lévén, és mivel senki sem bízott senkiben, nagyon komolyan vették, legalábbis külsőleg, a tagságot. Nem egy magasabb beosztású egyetemi tanár felfele ívelő karrierét nem a tudásának, hanem a pártban kifejtett munkájának köszönhette.

Itt az ifjúság nevelése volt a tét, és a diákok között is akadtak bőven, akik már tanulmányaik alatt keményen könyökölve haladtak előre. A legnevetésesebbnek a kötelező, úgymond

„embertől emberhez” való beszélgetést találta. Ez abból ált, hogy a párttitkár, a katedrafőnök, és külön a szakkatedráért felelős titkár bevonultak a katedrafőnök irodájába, ahova a többi kollega egyenként lett behívva egy beszélgetésre. Szerencsére évente egyszer, vagy maximum kétszer került rá sor, azonban ez is elég volt, hogy András mindig burkolt feddő szavak kíséretében hagyja el az irodát. Ha le akarná írni, körül belül ilyen lenne a forgatókönyv.

Az asztal egyik oldalán szorongtak hárman. Szorongtak, mert ezek egyszemélyes íróasztalok lévén nehezen fértek el egymás mellett hárman ahhoz, hogy szembe üljenek a „pacienssel”

- Foglaljon, kérem helyet. Invitálta, széles mosollyal a titkár Andrást. Majd miután leült, jött a sablonkérdés.

- Hogy vagyunk?

- Köszönöm jól.

- Na, ennek igazán örvendek. Szeretnénk azonban egy kicsit bővebben tájékozódni.

- ?

- Mi újság a magánéletében? Hogyan éli meg a mindennapokat a katedrán? Milyen problémákat lát a diáknevelésben?

- Hát.... Gondolta András, ha én most mindenre őszintén válaszolok, holnap új állás után nézhetek. - Hát...igazán nem is tudom, mit mondhatnék, nincsenek különösebb problémáim. A kollegákkal jól megvagyunk.

- Velünk őszintén beszélhet, egymás között vagyunk. Próbálkozott, most már a katedrafőnök, magára öltve a legbizalmasabb mosolyát.

- Őszinte vagyok, de ha nincsen semmi gondom, akkor, most találjak ki valamit? Válaszolt most már egy kicsit ingerülten András.

- Nem, nem erről van szó. Vette át újra a titkár a szót. De egy kicsit több aktivitást várunk öntől, gyűléseken soha sem szól hozzá és pártvonalon nem nagyon tud semmit felmutatni.

András még morgott valamit, majd türelmesen végighallgatta mindegyik záróbeszédét, ami nem sokban különbözött az előzőktől. Megnyugtatták, hogy nincsen vele semmi bajuk, de hát a párt, az őszinteség, a nevelés, a diákok, az egyetem, a magasztos célok, az elvtársak, a kollegák.....

Így végződött számára minden alkalommal a beszélgetés. Belátták, nem tudnak vele mit kezdeni. Azonban nagyon csodálkozott, hogy senki sem hozta szóba, amit ő várt, a kiutazási kérelmét. Mindenki tudta, hogy kérelmezte a Magyarországra való áttelepülésüket, mégsem szólt senki semmit. Annak ellenére, már várta, hogy előbb-utóbb ebből botrány lesz, és fel volt készülve, érvekkal, tényekkel, mégis örvendett, hogy erre nem került sor.

Aznap nem gondolta, hogy rövid időn belül ugyanennek a titkárnak az asztalára teszi dühében, felháborodásában a pártkönyvét, csatolva a kilépési kérelmét.

Most is összeszorult a gyomra, ha eszébe jutott az a bizonyos éjszaka. Január közepe volt, és a benzinspórolás érdekében az egyik okos szárnyalta túl a másikat a különböző ötlettel, egyik abszurdabb, mint a másik. Volt már páros, páratlan játék, vagyis egyik vasárnap csak a páros, a következőn a páratlan autók közlekedhettek. Ha egy baráti körbe nem egyezett a szám, akkor esélyük sem volt együtt

valahova elutazni. A rendőrök utasítást kaptak, a legkisebb vétségért hetekre el kell venni a jogosítványt, így is ritkítva a forgalmat.

Mindezek az intézkedések ennek ellenére sem tudták megoldani a benzinhiányt, ezért korlátozták a havi fogyasztható mennyiséget. A külföldi turisták a szállodában vásárolhattak benzin kuponokat, amiért soron kívül tankolhattak. Az eredmény, végtelen sorok a benzinkutaknál. A benzinkutasok hatalmas lépésekkel haladtak előre a társadalmi létrán. Mindenki kereste a barátságukat, és nem kis csúszó pénzek cseréltek gazdát.

Az üzemanyag keményvalutává vált. Aki tudta gyűjtötte ahol érte. Garázsok, pincék voltak tele mindenféle edénnyel, mert ha hozzájutottak, vették ha kellett ha nem, aztán be a tárolóba a rosszabb időkre. Ugrásszerűen gyarapodtak a tüzesetek a felelőtlen tárolás miatt.

Andrásnak szerencséje volt Annával. A szállodában ő is jogosult volt benzinkupon kiadására, és mivel nem minden turista vette igénybe, maradt minden alkalommal egy két szabad kupon.

Abban az évben, mivel így sem tudták szabályozni a hiányt, december közepétől a hóviszonyokra hivatkozva, visszavonásig közlekedési tilalmat vezettek be az összes magán személyautókra.

Azon az ominózus januári napon, egy telefonhívás ijesztett rá a családra. Mind a két gyerekük sízett, mint versenyző, az Akarat sportegyesület gyermekcsapatában. A lányok, köztük Pannika negyedik napja volt úton, és ezen a napon jöttek vissza. A vonat késő éjjel érkezett, és pár szülő köztük András is megbeszélést, hogy majd az állomáson várják a gyerekeket.

Harry bácsi, Harkály, ahogyan a barátai hívták, az Akarat edzője telefonált, hogy jó lenne taxit rendelni, mert három gyermek nagyon beteg, köztük Pannika, neki már negyven fok felett van a láza. Rögtön megindult a szervezkedés, azonban nem sok eredménnyel. Mikor András már a negyedik taxi standon utasították el, azzal az érveléssel, hogy a nagy kereslet miatt nem vállalnak megrendelést, elhatározta, hogy tilalom ide vagy oda, ő autóval megy az állomásra. A közlekedési tilalmat még nem oldották fel annak ellenére, hogy már két hete csak szórványosan, a városban pedig egyáltalán nem volt hó. Anna ellenezte, mondván van elég bajuk, nem kell a sorsot provokálni.

- Jó! Mondta András akkor kérek egy külön engedélyt a mai napra, és már hívta is a rendőrség közlekedési osztályát. Elmondta, miről van szó és mivel hó sincsen és neki különben terepjárója van, probléma nélkül hazahozhatná a gyerekeket. A válasz nemleges volt, azzal érveltek, hogy ez a megyei pártbizottság határozata, amelyiket ők nem bírálhatnak felül. Minden gondolkozás nélkül, András már hívta is a megyei pártbizottságot. Az ügyeletes vette fel a kagylót. Neki újra elmondta, ugyan azt amit a rendőrségen. Tovább kapcsolták, - *nem vagyok ebben az ügyben kompetens*- kitérő válasszal. A harmadik kapcsolás után, egyik „elvtárstól” a másiktól, ahol senki sem tudta ilyen esetben mit tehet, András türelmetlensége lassan kiabálásba ment át. Végül, rangsorban a megye második emberéhez került. Miután végighallgatta az immár ötödik beszámolózt azt mondta:

- Megértem önt, azonban mi nem tehetünk semmit egy ilyen párthatározat ellen.

- Már elnézést, ki az a mi? Háborodott fel András. Ki az a mi? Mi a párt, mi a nép, mi a párttagok? Hát nem önök hozzák a döntéseket?

- Ön ezt nem értheti. Próbálta csitítani Andrást. Eredménytelenül.

- Hát önöknek mi a fontosabb, az emberek sorsa, egészsége, vagy egy vacak papír, amin egy abszurd határozat van.

- Kérem nyugodjon meg, és ne beszéljen így.

- Hát hogyan beszéljek? Mit tenne ön, ha az én helyembe lenne? Milyen buta kérdés a részemről, önöknek rendelkezésre áll a szolgálati autó sofőrrel együtt. Turázta mind jobban fel magát András.

- Hát... esetleg próbálja meg, a saját autójával.

- Ezt is szeretném, de ha megállítanak, hivatkozhatok az önök engedélyére?

- Azt nem mondtam.

- Gondoltam!

- Mondja, kérem, ön párttag egyáltalán? Jött az érezhetően ideges kérdés.

- Igen! De csak holnapig! Nem akarok többet ennek a pártnak a tagja lenni! Mondta dühösen András, és választ sem várva, lecsapta a kagylót. Anna szótlanul hallgatta végig, és tudta, most jobb, ha nem szól egy szót sem. Ismerte a férjét, meg kell várni, míg visszajön a földre. Pár perc után András szólalt meg:

- Most már a mi autónkkal sem mehetek. Ez után a cirkusz után, nem zárom ki hogy képesek az állomás környékét figyelgetni.

- Biztosan. Mondta Anna. Ha akarod, kimegyek veled, és csak hazajövünk valahogy.

- Szó sincsen róla. Majd csak találok egy megoldást.

Negyed tizenkettőkor érkezett a vonat egy pár perc késéssel a vasúti állomásra. Andrásan kívül még négy szülő várta az öt érkezendő gyereket. Nagyon hideg éjszaka volt, és mind átfázva, fáradtan kászálódtak le a vonatról, cipelve a sízéshez tartozó végtelen mennyiségű csomagokat. Sílécék, botok, sfbakancsok, meg a ruházat is sok helyet foglalt el és az egésztest összetéve figyelemre méltó súly jött össze. Pannika nagyon beteg volt, alig szólt egy pár szót, arca ki volt pirulva, a szemei nagyon pirosak, alig vonszolta magát. A másik két beteg leányka állapota sem volt jobb, és a fűtetlen vonat még rontott a helyzeten. Taxinak nyoma sem volt. Valahogy összeszedték magukat, és a kis csapat állig felpakolva elindult gyalog a belváros felé. Alig száz méter után Pannika annyira elfáradt, hogy már szinte járni sem tudott. András ölbe vette, a csomagjaikat elosztották a többiek, és így vonszolták magukat tovább. Olyan ideges volt, hogy ha akkor eléje kerülne valaki azok közül, akikkel ma egész nap megpróbált egyességre jutni, nem lett volna benne köszönet. Lassan haladva elérték Horea úti mentőállomást. András ölében a kislánnyal megállt.

- Itt várjatok meg! Mondta, vállával benyomta a nagy bejárati ajtót és bement.

- Hol a szolgálatos orvos? Kérdezte a portást, aki látva a nyíló ajtót, elő jött a portásfülkéből.

- Mit akar kérem, beteggel nem ide, hanem a kórházba kell menni.

- Hol az orvos? Kérdezte még egyszer, de most már olyan hangsúllyal, és valószínűleg olyan pillantással, hogy a portás szóltanul intett, balra a tőlük pár méter távolságra lévő belső folyosó bejárata felé.

Itt már lábbal nyitotta az ajtót és pár lépés után letette Pannikát, majd kopogott az ügyeletes orvos ajtaján.

Magas szikár ember jött ki. Olyan nagy szemöldöke volt amelyet András még soha sem látott. Ránézett Andrásra, majd Pannikára és rögtön láthatta mi a helyzet, mert szó nélkül egy pár rutin mozdulattal megvizsgálta a kislányt, közben hallgatta az András beszámolóját, a mai napi sikertelen kísérletről, hogy autót szerezzenek. A pártbizottságról alkotott véleményét úgy tett mintha nem is hallotta volna, és csak annyit fűzött hozzá.

- Egy kis türelem, majd megoldjuk. Kérem, várják meg a mentőkocsit az oldalsó kijáratnál.

András megkönnyebbült. Kimentek az utcára, ahol a többiek már dideregve vártak rájuk. A jó hírt, hogy lesz autó, mindenki kitörő örömmel fogadta, annyira kilátástalan volt a hazajutás.

Még egy pár perc, és nyílt az oldalsó kapu, és kigördült a mentőautó. A sofőr nagyot nézett, amikor meglátta ezt a furcsa kis csapatot.

- Ki a beteg? Kérdezte.

- Mind azok vagyunk! Hallatszott egyszerre, minden gyermekszájból, mintha összebeszéltek volna.

- Az nem lehet, ennyi embert nem vihetek el, ez teljesen szabálytalan.

- Meg fogunk egyezni, a többiek sem kívánják ingyen, megháláljuk a jóindulatát. Szólt András a másik három szülő nevében. Ha valaki akkor este kinyitotta volna a mentőautó ajtaját, nagyon elcsodálkozik azon, amit lát. Öt gyerek, négy

felnőtt, bepréselve a kicsi beltérbe, sportszakok és sílécek közé, nagyon furcsa látvány volt. Harry bácsi nem szállt fel, azt mondta ő innen hazabandukol, pedig neki is volt egy jó háromnegyed óra gyalogútja hazáig.

Fél egykor értek haza. Őket tették le másodiknak, majd szépen sorban hazavitt mindenkit a mentő, az utolsó szülő pedig átadta a már előre összegyűjtött pénzt. A sofőr szabadkozott egy darabig, de végül megköszönte és gyakorlott mozdulattal vágta zsebre a kis mellékes keresetet. Megérdemelte, mert sokat kockáztatott. Ha véletlenül valami történik útközben, és kiderül minden szabálytalan, amit tett, a személyszállítástól, az utasok számaig, nagyon megüti a bokáját.

Anna hajnalig virrasztott Pannika mellett, borogatta, a talpára szeletekre vágott nyers krumplit tett. Ez hatott, és pár óra alatt sikerült levinni a lázát.

Másnap reggel, András reggeli helyett leült, és megírta a kérvényét, miszerint kilép a pártból. Indoknak csak egy mondatot írt. Elvei összeférhetetlenek azzal amit a román kommunista párt képvisel. Punktum. Anna aggódva nézte.

- Nem lesz ebből baj? Kérdezte szinte félénken.

- Nem érdekel. Elegem van mindenből és mindenkiből. Így legalább szembe tudok nézni magammal.

- Ahogy gondolod. Tudta, hiába lenne minden kísérlet, úgy sem tudná lebeszélni.

Az út az egyetemig hosszabbnak tűnt mint máskor. Végig az úton, már magában háromszor összeveszett a párttitkárral. Végre beért, és egyenesen a párttitkár irodájához ment a szembe lévő épületbe. Bekopogott, majd választ sem

várva belépett. A titkár az asztalánál ült, csodálkozva, kérdően üdvözölte Andrást.

- Mi járatban? Mindenki számíthatott csak rá nem.

- Betelt a pohár! Kilépek! Mondta András, és letette az asztalra, a reggel írt pár soros kérvényét, és mellé a tagsági könyvét.

A titkárhoz belefagyott a szó és dermedten nézett hol Andrára, hol az asztalon fekvő könyvecskére.

- Viszontlátásra. Köszönt András, és már indult is kifelé.

- Álljon meg! Ocsúdott fel, mintegy álomból a titkár. Álljon meg, mit jelent ez? Mi történt? Most döbönt rá, hogy az általa vezetett tagok közül valaki csak egyszerűen visszadobja a tagsági könyvet. Ilyen még nem fordult elő a hosszú évek alatt amióta ő itt párttitkár. Ez számára is óriási blama, és ki tudja, milyen következményekkel jár.

- Elegem lett mindenből, amit a maguk pártja képvisel. Maguknak más az igazságuk, másak a jogaik, visszaélnak a hatalmukkal. Ennek a politikának semmi köze sem az emberekhez, sem az emberséghez. A titkár döböntően hallgatta.

- Mondja el kérem, mi történt?

András, most hogy letette a pártkönyvet, mint aki egy tehertől szabadult, megkönnyebbült. Most már sokkal nyugodtabban elmesélte a tegnapi történeteket, kezdve a rendőrséggel, majd a pártbizottságnál folytatott beszélgetéssel, befejezve a kalandba illő hazajutásukat a beteg gyerekével. De itt nem állt meg, kipakolta az évek alatt felgyűlteket. A titkár figyelmesen hallgatta és aggódva figyelte azt a határozottságot, amivel András beszélt. Mikor befejezte kellemetlen csend lett.

A titkárnak hirtelen nem volt semmilyen elfogatható ellenérve, azon kívül, hogy gondolja jól meg, mert ez kihatással lehet a jövőjére, esetleg az állására is.

- Nem érdekel. Döntöttem, ön tegyen a legjobb belátása szerint.

- Jó! Aludjon még rá egy napot, addig nem fogom jelenteni a központnak, mert tisztában van vele, hogy ez a kötelességem. Holnapig meggondolhatja magát.

András elköszönt, és kiment az irodából. Nem tudta eldönteni, mitől könnyebbült meg ennyire, attól, hogy már nincsen pártkönyve, vagy attól, hogy végre kiadta magából, ami már évek óta forrott benne.

A titkár, nagy gondba volt. Nem tudta mit tegyen, példátlan volt ez az eset számára és egyáltalán nem emlékezett, hogy amióta ő a párttitkár és ennek immár jó néhány éve, visszaadta volna valaki a tagsági könyvét. Igen, az már előfordult, hogy valaki ellen eljárást indítottak és kizárták, na de ilyet...

Hogy, hogy nem, alig telt el egy nap, és a fél egyetem tudta, hogy valaki „visszadobta” a pártkönyvét, és ahogyan ez lenni szokott, mindenki másképpen értelmezte, találgatták ki lehetett az, miért tette, mi lesz a következménye. A bomba akkor robbant, amikor éppen az ő katedrájuknál tudták meg elsőnek, hogy András a tettes.

Száma ez egy új tapasztalat volt. Nem hitte volna, hogy a kollegák így reagálnak. Ha többen voltak senki sem szólt semmit, úgy tettek, mintha mi sem történt volna. Azonban ahogy kettesben maradt valakivel, furcsábbnál furcsább reakciókkal találkozott. Volt, aki csak sokatmondóan megszorította a kezét, az újját a szájára téve, jelezte, nem vár

választ. Másik csak a hüvelykujjával egy ok-t mutatott. Mint mindenhol, itt is voltak meggyőződött párttagok, akik hittek is abban, amit hirdettek. Őket András becsülte, gondolta, ha nem is ért velük egyet, de ezek legalább őszinte emberek, akik naivul, azt hitték, amire őket tanítják az igaz, és az a helyes út. Azonban ők voltak azok is, akiket a legnagyobb csalódás ért, amikor rájöttek, milyen dőre délibábot követtek.

Hetek teltek el anélkül, hogy történt volna valami. Már Andrást is zavarta ez a várakozás. Meg volt győződve, kidobják. Végül a negyedik hét végén, telefonált a párttitkár és megkérte, menjen át hozzá. Na, most, gondolta András.

Mikor bement nagyon megdöbbsent. A titkár arca inkább kínosan zavartnak tűnt, mint haragosnak. Rövid kézfogás után, rögtön a témára tért.

- Őszinte leszek önhöz. Kezdte, majd így folytatta. Remélem, megbízhatok önben, hogy ez a beszélgetés, amelyiket vegyen inkább... barátinak, köztünk marad. András hallgatott, még nem tudta eldönteni, hova akar kilyukadni a titkár.

- Bevallom, az ön esete számomra is új volt. Van egy pár kapcsolatam a központhoz, akiktől személyes jó tanácsként kaptam, hogy simítsuk el az ügyet, mert, nem csak önnek, hanem ...nekem is...kellemetlenségem származhat.

András még mindig nem szólt semmit, ez még jobban zavarba hozta a szegény embert, de folytatta.

- Én is családos ember vagyok és egy holtvágányra helyezett párttitkárnak a mai világban nincsen jövője.

- Mit kéne tennem? Szólalt meg először András. Tudta, hogy buta kérdés, mert egyértelmű volt, a könyve nem lett leadva, és azt kéne visszavegye.

- Kérem, tegye el a könyvét. Nyújtotta felé a már odakészített kis piros könyvet.

András nem mozdult, így állt egy darabig, mint aki nagyon gondolkodik, aztán lassan kinyújtotta ő is a kezét.

- Elteszem! Mondta. De egy kikötéssel.

- ?

- Többé nem kell pártgyűlésekre járnom.

A titkár meglepődött, talán nem várta, hogy ilyen hamar eredményre jut, de azt sem, hogy ez alku tárgya lehet. Ő hamarabb döntött. Kinyújtotta a kezét.

- Rendben van. Mondta, majd halkabban hozzátette.

- Hm, hm...köszönöm...

András csendben csukta be maga mögött az ajtót. Nem érzett elégtételt, inkább megsajnálta, ezt, az ő szemében szerencsétlen embert. Eltelt egy pár év a szökéséig, de az egyességet mind a ketten betartották. András ezután tényleg nem ment el többé egyetlen gyűlésre sem. A titkár pedig az asztal alá seperte a hiányzást. A kollegák?..., hát a kollegák nem szóltak semmit,... vagy nem akartak,...vagy féltek...

Himnusz a Vigyázón

Késő délután András hazament, útba akarta ejteni az Akarat Sportegyesület irodáját. Négy óra, állapította meg, amikor elhalad a Mátyás király szülőháza mellett, innen még pár perc és ott van. Akaratlanul rápillantott a házra, amelyik előtt éppen egy turistacsoport állt be fényképre készen. Milyen furcsa, ő elmegy majdnem naponta előtte, anélkül hogy észrevenné, annyira természetessé vált, mások meg messziről jönnek megnézni ezt az épületet ahol 1443-ban született Hunyadi Mátyás, ahogyan a nép nevezte, Mátyás király az igazságos. Befordult az Unió utcába, jobboldalt a harmadik ház belső udvarában hátul volt az Akarat irodahelyége. Szerencsére Harry még nem ment el.

Harry egy hihetetlenül színes egyéniség, aki nélkül, a kolozsvári sportélet elképzelhetetlen lenne. Nem volt ember, akinek valamilyen szinten köze lenne a sporthoz, hogy ne ismerné Harryt. Miután abbahagyta a versenyszerű sízést, sí edző lett, de foglalkozott tájfutással, sportrendezvények szervezésével és mindennel, ami előbbre vitte a kolozsvári sportéletet. Középmagas, kisportolt testalkatú, most idősebb korára egy kis pocakot eresztett, azonban a cigarettázásról nem szokott le. Szívta egyiket a másik után és egy jó pohár italnak sem mondott soha nemet. Most is, amikor András belépett, vágni lehetett a füstöt. A téli sítábort szervezték és az egyik lelkes szülőnek sikerült egy villanygenerátort szerezni, ezt kellett feljutassák a Vigyázóra a menedékházhoz, még a tábor kezdete előtt.

A kolozsvári síző társadalom, akik sportegyesületek keretein belül síztek, gyakorlatilag nemzetiségi hovatartozás

szerint kettévált. A románok a „pionír házhoz”, a magyar gyerekek az Akarathoz igazoltak le. Kivétel itt is akadt, mint Radu, aki román létére jobban ragaszkodott a magyar csapathoz, mint a saját nemzetiségűhöz, ő tökéletesen beszélt magyarul.

Az első sokkal jobb anyagi feltételekkel rendelkezett. Kisbányán volt saját menedékházuk, hálózati villannyal, fürdővel és tanuló pályával. Felszerelést biztosítottak a gyengébb anyagi lehetőséggel rendelkező, de tehetséges gyerekeknek. A szülői gárda kilencven százaléka magas beosztású, jól kereső egyének, akik befolyásukkal, és az ehhez tartozó lehetőséggel támogatták a szakosztályt. Bejutni ezekbe a körökbe nem mindenkinek adatott meg. A nevéhez illően a pionírház, a román politikai elit támogatását is élvezete. A többi kis szívó szemében azonban csak egy dolog számított irigylésre méltónak, az egyenruha. Meg kell adni, ez nagyon jól sikerült kreáció lett, és amikor a pionírház kicsi szívói egymásután kígyóztak le a pályán, a többi kicsi szív bizony összeszorult. Szerencsére, mivel Dan, a pionírház vezető sí edzője egy nagyon rendes jóézésű férfi volt, a klubok között elfogadható viszony alakult ki. András nagyon jó barátságban volt Dannal, aki törte a magyar nyelvet és vele udvariasságból csak magyarul beszélt, persze András viszonzva a gesztust, románul felelt. Aki őket beszélgetni hallotta igen csak furcsán nézett.

Velük ellentétben az Akarat szívói teljesen magukra voltak utalva. Minimális pénzügyi támogatás a klub részéről, amelyik legjobb esetben, hivatalos versenyeken a vonatjegy áránál meg is állt. Itt mindent a szülők tettek, de ezt annál lelkesebben. Ehhez a csapathoz tartoztak Andrásék is. Az ő

főhadiszállásuk, a már törzshelynek mondható vigyázói menedékház lett. Aránylag nehéz megközelíthetősége, meg a szerény komfort miatt kevesen, inkább a természet szerelmesei, vagy az igazi túrázók látogatták.

Andrásnak eszébe jutott a cikk, amelyiket egyszer az „Erdélyi Gyopár” folyóiratban olvasott:

„A kolozsvári Akarat (Voința) klub anyagi áldozatával, és sportolóinak nemcsak áldozatos, de szinte fanatikus munkájának eredményeként sikerült egy 1500 m hosszú lesiklópályát kialakítani, valamint a menedékház mellett, és alatt még két kisebb, kezdőknek való pályát kiépíteni. Így ez lett a kolozsvári klub edző bázisa, ahol évente több sí tábort is szerveznek, egyrészt oktatási, másrészt verseny céllal. Nehézség megközelítése miatt, és egy tőkeerős beruházó hiányában, sajnos műszaki felszereltsége szinte teljesen hiányzik. Csupán sí táborok és versenyek alkalmából, a kolozsvári Akarat klub jóvoltából működik egy 350 m hosszú Baby-Ski lift”

A vulkanikus eredetű Vigyázó hegységet, románul Vladeasa, régi magyar neve Kalotahavas, magas, lapos hegyhátak jellemzik. Legmagasabb csúcsa a Vigyázó, 1836 méter magasságával, a Nagy-Bihar /1849 m/ után a második legmagasabb csúcs az erdélyi Szirthegeységben. Maga a menedékház 1430 méter magasan állt egy tisztás felső részén, gyönyörű kilátással az egész kalotaszegi medencére.

Andrásék többször megmászták a csúcsot, ahonnan tiszta időben jó látási viszonyoknál nagyon szép kilátás nyílik körös-körbe. Dél-délnyugat felé a Bihar hegység csúcsai, /Tolvajoskő, Öreghavas, Nagybihar) északnyugatra a Meszes vonulata, északkeletre a Radnai - havasok, sőt még a máramarosi hegyekben a Pop Iván csúcs is kivehető, míg dél-

délkeletre, ha jó a megvilágítás a Fogarasi- havasok fehér gerince zárja le a látóhatárt.

Igaz, csak fanatikusan lehetett azt megcsinálni, amit ők ott véghezvittek. Kolozsvártól 81 kilométerre, a 897 méter magasan fekvő Havasrogoz /Rogojel/faluig mentek autóval, innen gyalog az 533 méter szintkülönbségen álló menedékházig. Természetesen mindent háton vittek fel, a sífelszereléstől a két, vagy három hétre való minimális szükségletekig. Andrásnak jutott a „ruhásszekrény”, Annának az „éjjeliszekrény”, így nevezték el a hátizsákokat a nagysága miatt, amelyekre a sílécek is fel voltak erősítve, beleértve a gyerekekét is. Ők is vitték a kis hátizsájukat, a kispárnával, az el nem maradható Brumival, és Bodri kutyával, nélkülük ugyebár nem lehetett aludni. Az András csomagja átlagba 25-30, az Annáé 15-20 kiló körül mozgott. Az út hóviszonyoktól függően 2,5 és 3,5 órát vett igénybe, de volt rá példa, hogy 5 órát is másztak, felváltva verve elől a derékig érő havat. Ha idejében értek fel, a férfiak, ha még volt erejük aznap, ha nem, másnap még egyszer megtették az utat, hátukon egy 20 literes benzinkannával. A sílift ugyanis benzinnel működött, és a most szóban forgó villanygenerátor is.

Andrást megint vissza kellett hozni a földre úgy elkalandozott.

- Tudtok jönni a hét végén? Szólt rá Harry.

- Én igen. Még ki jön?

- Csabát kivéve, mindenki, ő dolgozik.

- Hányan leszünk?

- Várjál csak, számoljuk össze. Mondta Harry, és kezdte sorolni. Géza, Öcsi, Barna, Laji, Gábor, Zozo, és Zoli biztos, veled, és velem az kilenc. Raduval, és Palival beszéltem,

megtesznek mindent, de nem biztosak, Sanyit nem értem el, de vagyunk elegenden.

- Csak legyen jó idő!

- Mindegy, mindenképpen fel kell menjünk, mert már csak három hét, és nyakunkon a tábor.

- Igen, jó lenne a világítás, ez lesz az első szilveszter, hogy nem petróleumlámpa világít, és nem az autórádió kazetofonjára táncolunk.

- Úgy legyen. Tett pontot Harry a beszélgetésre. Akkor szombat reggel hatkor a benzinkútnál.

András miután elköszönt, el is ment, ma gyalog jött le a városba, és hazáig, ha igyekezett, akkor is kellett több mint fél óra.

Ilyenkor mindig teljes gőzzel indult be a fantáziája, éveket ugrottak az emlékek időben, előre vagy vissza a múltba, éppen oda ahova csapongó gondolatai kívánták. A gondolatai együtt emelkedtek a Majális utcával, és már megint a Vigyázón volt. Visszagondolt, hogyan is alakult ki, és forrott össze egy családdá ez a kis csapat. Mindenki odatette magát, ahogy tőle telt. A mechanikai részben Öcsi, Csaba, alias Csirkeláb és Géza voltak a legjobbak. Szervezés, és a csapat jó hangulata, András számára lett elkönyvelve. Főleg a gyerekek szerették nagyon, mert mindig hajlandó volt velük viccelni, játszani, akkor is, amikor a felnőttek este egy nehéz nap után az ebédlőben egy „fradival” vagy egy fröccsel tankoltak új energiát. Ilyenkor felment a nagyközösbé, így hívták a két közös háló közül a nagyobbikat, és mindenféle játékot talált ki, hogy lefoglalja a gyerekeket. A legnagyobb sikere először a „teknősbéka” majd a következő évben a „lótetű” klubnak volt. Mielőtt felmentek

volna a hegyekbe, András bement a sportáruházba, valami egységes jelvényt vagy szimbólumot keresve, amivel a gyerekek közösségi érzését, valahová tartozásukat táplálja. Jobb híján, a horgász részlegen talált rá a kicsi, nem egészen két centi átmérőjű csali teknősbékára. Árban is elfogatható és a rajta levő pici lyukba, zsinórokat fűztek Annával, hogy nyakba lehessen akasztani. Minden gyerek kapott egyet, amit éjjel nappal hordott, és nem tették volna le semmi pénzért. Így lett a nyakéknek megfelelően a neve a kis klubnak „Teknősbéka klub”. Minden gyermeknek volt beceneve, ők adták egymásnak, név, amelyik tükrözte valamennyire a gyermek egyéniségét, mint Hallgatag, Sobri Jóska, Gugóca, és még sok más. Az esti összejöveteleken csak a gyerekek vettek részt András vezetésével. Ha véletlenül bejött egy másik szülő, az szépen ki lett tessékelve. A következő év szimbóluma, a kicsi lótetű szintén a horgászboltból származott és ennek sem volt kisebb sikere.

Az egyik este, éppen „Lótetű” összejövetelen, a Woody-nak keresztelt kisfiú odaszólt Andrásnak.

- András...András, figyelj csak...

- Mióta vagyok én neked András? Kérdezte tetetett szigorral András.

A kisfiú megszeppent, és halál komolyan, magába szállva kinyögte:

- Bocsánat...lótetű bácsi.

Itt aztán elszakadt a cérna és kicsi meg nagy is egyformán fogta a hasát a kacagástól. Olyan bizalmi viszony alakult ki közte, és a gyerekek között, hogy még a szülők is irigyelték. A legjobb példa erre a Jonny kislánya, alig múlt tizenkét éves, egyik délután odajött hozzá, és szinte sírva számolt be a kis

balesetéről, hogy valami becsúszott a bugyiba. Ott voltak a szülei is, de ő Andráshoz jött. Attól félt nehogy megtudja valaki, nagyon szégyellte magát, és a gyerekek tudtak azért nagyon kegyetlenek is lenni, ha valakivel csúfolkodni lehetett. Megoldották ezt is, a bugyi egyszerűen el lett dobva, mosdani kivételesen pedig a szomszédba, a meteo épületében lehetett. András vigyázott, nehogy bemenjen valaki ameddig a kislány tisztálkodott. A napi tisztálkodás kissé spártai körülmények között történt. Reggeli mosdás, ébresztő után a domboldalban lévő forrásnál, a komolyabb tisztálkodás egyszer egy héten. A szülők felváltva sorra csutakolták a csapatot, külön a lányokat, külön a fiukat előre melegített vízben, mosdótálakban. A forrástól visszajövet egyszer András fia, Zoltika, lehet nem törölte meg rendesen a kezét, mert amikor felért és az ajtókilincsre tette, az ajtókilincs olyan hideg volt, hogy a kicsi keze egy pár másodpercre odafagyott. Leírhatatlan volt az arckifejezése, a rémület csodálkozással vegyült, ahogy ott állt, és nem tudta elengedi a kilincset. A kilincs hamar engedett a kis kéz melegének és újra szabad volt.

Egy másik éjszaka András arra ébredt, hogy valaki ütögeti a fejét.

- András bácsi..András bácsi..

András felnézett, a hat éves Ildikó állt az ágya mellett, melegítő ruhájában, amelyikben aludt.

- Mi van Ildikó?

- Kell kakilni.

- Jó szívem, menjél, és végezd el a dolgod.

- De félek kimenni.

- Hát szóljál anyukádnak.

- De én András bácsival szeretnék...

András gondolkozott, most mit tegyen, aztán felkelt, és kivitte a kicsit, a külső, egyetlen wc-re, amelyik jó húsz méterre állt az épület mögött. Ott toporgott a hóban, ameddig Ildikó végzett. Felértek a hálóba, Ildikó átölte a nyakát, és egy nagy puszi kíséretében odasúgta.

- Köszönöm.

Ez volt a legjobb és legőszintébb fizetség, amit kaphatott.

A kedves emlékek úgy törtek fel, mint egy gejzír. A „fradi”-nak, saját története volt. Az ötletet Moldova György, Ferencvárosi koktél című regénye adta. A könyv főszereplője, egy *ferencvárosi koktélért* mesélt a hallgatóságnak, a sarki kocsmában. Mikor megkérdezték, milyen az a koktél a válasz, *fiam, az egy féldeci rum, egy deci rummal, de jól összekeverve.*

A menedékházban egyetlen italt lehetett kapni, rumot. Ezt itta mindenki, ezért adta ezt a koktélnevet András a rumnak. A név hosszúnak bizonyult, így aztán le lett rövidítve „fradira”. Annyira azonosult a név a rummal, hogy még évek után bárki, odajáró idegenek is „fradit” kértek, ha egy rumot szerettek volna inni. A menedékház, vagyis a „kabanás” ahogyan Erdélybe nevezték, egy, az élete delén túl lévő román falusi paraszt házaspár volt. Az asszony Veronica, a férje Nicolae. Talpig becsületes, egészséges paraszti észjárású falusi emberek, akiket mindenki szeretett és becsült. Veronica sem vetette meg a fradit, vagy egy jó fröccsöt. Előfordult, hogy ha ebből néha több ment le a torkán, akkor másnap beteg lett, és megfogta a róka farkát. Ilyenkor nem az alkohol, hanem az esti tészta jött ki, mire ő megállapította, hogy öregszik, és a gyomra nem bírja már a tésztát. Veronica főzött, habár szerény körülmények között, jóízű ételeket tett az asztalra. A farkaséhes társaság pedig azzal hálálta meg, hogy az utolsó

falatig mindig mindent elpusztított. András úgy ment fel a Vigyázóra, mint más egy nagyváros kényelmes szállodájába. Ha véletlenül nem volt hely, ez ritkán fordult elő, ha csak nem a táborozók foglalták el a menedékházat, akkor Nicolae a saját szobájukba fektette le őket. Az egyik ilyen eset egy szombat este történt.

Együtt ebédeltek otthon, ez sem volt természetes, mivel Anna váltásba dolgozott, huszonnégy órát szolgálatban, utána negyvennyolc órát volt szabad.

- Hull a hó! Kiáltott fel Pannika.

- Tényleg, és elég hideg van ahhoz, hogy megmaradjon. Milyen porhó lesz ebből holnap reggelre fent. Mondta András. A fent alatt persze a Vigyázót értette, majd hozzátette.

- Fel kéne menjek a gyerekekkel, té holnap úgy sem vagy itthon, mi pedig estére visszajövünk.

- Nincsen túl késő most elindulni? Kérdezte kissé aggodva Anna.

- Nincsen, ha igyekszünk még sötétedés előtt felérünk, nem havazott már egy hete, biztosan le van verve az út.

- Hát..jó. Egyezett bele Anna, de nem igazán jó szívvvel. Ismerte ő is jól az utat, de a hegyeket respektálni kell. Ezt éppen András szokta mondani, ha valaki felelőtlenül vágott neki egy túrának. Segített összepakolni, a léceken kívül csak a legszükségesebbet, egy száraz váltást a gyerekeknek. Az elmaradhatatlan kispárnák, és a két plüss állatka került a gyerekek hátizsákjába, a többit András vitte. Fél négy lett mire elindultak és öt óra amikor Havasrogozban letették az autót. Az évek alatt már kialakult a biztonságos parkolás egy falusi háznál, egy pár lejért ott szokták hagyni az udvaron. Befért öt autó, és a két elsőnek a pajta bejáratánál, a szekérszínben volt

helye, így tető alatt maradt, és védve, bármilyenre változott az időjárás. Most szerencséje volt, csak egy autó állt a színbe, gyors kipakolás, és már indultak neki a hegynek. Az út egy darabig a falun keresztül vezetett, majd mind ritkábbak lettek a házak, végül csak a jelzet turistaút volt előttük.

A jó hatvan-hetven centiméteres hóban kitaposott ösvény olyan keskeny volt, hogy csak libasorban mehettek. András ment elől, utána Zoltika, majd Pannika zárta a sort. Nem sokat beszélgettek, ilyen emelkedőnél nem is tanácsos, mert hamar elfárad az ember, ezen kívül igyekezni kellett, már kezdett szürkülni. Negyed nyolc lett mire elérték az erdő szélét, és ez körülbelül a fele út. Szerencsére ide még nem értek a hófelhők, és a hold teljes nagyságában világított nekik. András tisztában volt, hogy teljesen sötétben mennek tovább. A sorrend is megváltozott, Zoltika került előre, és András zárta a sort. Így még lassabban haladtak, de nem akarta a gyerekeket szem elől téveszteni, és az ő nagy lépéseit különben is a kis lábaikkal nehezen követték.

- Apa! Szólt Zoltika.

- Tessék?

- Ugye itt vannak medvék? Jött a kérdés előlről.

- Biztosan vannak.

- De.. ugye, félnek tőlünk?

- Persze, hogy félnek, jobban, mint ahogy mi félnénk.

- De te ugye nem félsz? Jött megint a kérdés, várva az egyértelmű nemleges választ.

- Nem, én nem félek, és nektek sem szabad félni, mert ti..

- Mert mi bátrak vagyunk. Fejezte be a megkezdett mondatot Zoltika.

- Na, ezt megbeszéltük, de most tényleg ki kell lépni. Zárta le András a beszélgetést. Közben beborult és a hó is szállingózni kezdett. Közel négy óra gyaloglás után léptek be a menedékház ajtaján. Az ebédlő tele volt turistákkal és látszott, hogy már megalapozták a jó hangulatot. Mikor beléptek, hirtelen csend lett. Nem számított senki ilyen késői vendégekre. Veronica összecsapta kezét, és rázendített, mint egy rossz kotló.

- Te veled mi van? Ilyenkor kell mászkálni az erdőben, ráadásul két csibével.

- Igen, egy kicsit elszámoltam magam, de gond nélkül jöttünk.

- Gond nélkül, majd én megmondom neked, mi az, hogy gond nélkül.. és dohogott tovább.

- Nyughass, asszony, szólt rá Nicolae. Itt vannak, és kész.

Inkább menj, és készíts a gyerekeknek fekvőhelyet. Tele vagyunk, nincsen egy szabad ágy sem. Ezt már Andrásnak mondta.

- És én...Akarta kérdezni András , de Nicolae megelőzte.

- Te is velünk alszol, összehúzódunk, és be van fejezve. Kérsz egy „fradit”?

András kért, aztán elhelyezték a gyerekeket és nemsokára ők is lefeküdtek. A vasárnapi gyönyörű idő, és a friss hó kárpótolta őket mindenért.

Az utóbbi években a szilvesztert a menedékházban töltötték. Feldíszítették az ebédlőt, Veronica ünnepi vacsorát főzött. A felnőttek programot készítettek, elhangzottak ad hoc

versek, énekek, persze mindig a másik rovására, de a jó hangulat biztosítva volt. Gyakorlatilag ők kétszer koccintottak az újévre. Egyszer romániai időszámítás szerint éjfélkor, majd rá egy órára a magyar időszámításkor. Ilyenkor, mint egy varázsszóra síri csend lett, mindenki elkomolyodott, mert a recsegő ropogó rádióban felhangzott a magyar himnusz. Nehéz szavakba foglalni azt az érzelemzuhatót, ami átjárta akkor ezt a kis helységet, ezzel a maroknyi magyar emberrel, akik szívükre tett kézzel énekelték együtt a rádióval a himnusz. Nem volt szem könny nélkül és a könnycseppek lassan csordogáltak az élettől megedzett arcokon.

Magasztos pillantok, magasan a hegyen, közel a jó Istenhez, és ők úgy érezték, hogy a jó Isten szerette őket. A menedékház körüli óriásfenyők vigyázba vágták magukat, messziről csak a petróleumlámpák fénye pislákol az ablakokban. Talán egyszer.....talán egyszer igazán.....

- Isten áld meg a magyart.....

Építettünk a szocializmusban

A nagyobbik erkélyről, amelyiken most András állt, csak az előtte levő másik, négyemeletes, több lépcsőházas épületet látta. Bosszankodott emiatt, még a elköltözésen is gondolkodtak.

Mikor a lakásra befizették az előleget, megnézték az épülő negyed tervrajzát, miszerint az épülő lakásuk, és az előtte húzódó út közé nem volt semmilyen épület tervben, szabad kilátásuk volt a városra. A Hajnal negyednek keresztelt lakónegyed Kolozsvár déli domboldalán épült, így a szerencsésebbeknek csodaszép panoráma kilátásuk nyílt a városra. Ilyen lett volna az Andrásé is, ha valamelyik pártfunkcionáriusnak meg nem tetszik a hely, és hoppsza, máris ott volt még egy épület. Ez volt a második lakásuk, miután eladták a monostor negyedit. Pontosan emlékezett hogyan is történt.

Lakások százai, helyesebben tömbház erdők épültek a hetvenes években. Andrásnak, ahogy visszakerült Kolozsvárra és munkába állt első dolga volt, befizetni egy saját lakásra. A rendszer sok visszássága ellenére, a lakáshoz jutás aránylag könnyen ment. Kolozsvár külterületét körbeépítették tömbházakkal, blokkokkal, ahogyan ezt itt nevezték. Ez a nagyiramú lakásépítés nem véletlenszerű, hanem egy jól meghatározott célt követett, a lakóság összetételének a megváltoztatását. Kolozsvárt zárt városnak nyilvánították, megnehezítve a városba való betelepedést. Új lakásra csak a kolozsvári személyazonossággal rendelkezők iratkozhattak fel. A kolozsvári személyazonosságát csak a rendőrség, a pártbizottsággal szoros együttműködéssel adhatott.

Nem nehéz kitalálni, hogy kik költözhetek be a városba. Özönlöttek a környező falvakból a román családok, akik a városban vállaltak munkát. A főiskolát végzetek első munkahelyre való kihelyezése is hozzájárult a város lakosságának nemzeti, társadalmi összetételének gyökeres és alig egy évtized alatti megváltoztatásához. Az egyetemet végzett magyar diákokat az ország másik felébe, minél messzebb az otthonuktól helyezték el. Helyükbe a moldovai, a regáti és olténiai román diákok kerültek. Ha valaki visszautasította az államilag irányított kinevezést, a tanulmány költségei visszafizetésére kötelezték, ezt azonban gyakorlatilag senki sem tette, mert nem volt miből. A bevált, tudatosan irányított nemzeti politika eredményeként, Kolozsvár lakossága gyarapodott és hígult, a magyarság rovására.

András is befizette a minimális előleget egy négyszobás lakásra, az akkor épülő monostori negyedben, még egyedülállóként csak három szobára volt jogosult, azonban az ismeretség itt is, mint már olyan sokszor áthidalta ezt az akadályt. Ez lett az első otthonuk Annával. Rendszeresen minden hétvégén, amikor már nem voltak az építőtelepen munkások, kimentek megnézni, hogyan halad az építkezés. Jó románosan vagy talán inkább szocialista módra, állapította meg András. Ők átmenetileg András szüleinél laktak, a gyerekek még a „tejkútban”, ők pedig meghúzódtak a két és fél szobás lakás egyik szobájában.

A készülő épületeket, mivel több épült párhuzamosan, gyakorlatilag csak egy sártengeren keresztül lehetett megközelíteni. Ők a negyedik, egyben utolsó emeletet választották, hogy ne lakjon felettük senki. Ismerősöktől

tudták, hogy a hangszigetelés nagyon sok kívánni valót hagyott maga után, ezért választottak így, nem számolva, hogy oda majd mindent fel kell cipelni, mivel egy négyemeletes blokk sem épült felvonóval. Az alaprajzon csak a lakás beosztása látszott, az azonban, hogy a lépcsőháznak nincsen semmilyen természetes megvilágítása, az nem. Az automata világítórendszer nagyon gyakran hibásodott meg és a javítás is sokszor napokba került. Ez alatt az idő alatt a sötétben botorkált mindenki, sokszor csomagokkal teli kézzel vagy éppen kisgyerekekkel az ölében.

Az első saját lakás örömét a sok negatív tényező sem tudta elrontani. Beköltözéskor csak a hálósobába került bútor, a konyhába a kemping felszerelésük lett az átmeneti megoldás, és az összes ablakokra függöny került, hogy a szomszéd épületek lakói este mással szórakozzanak.

András olyan meglepetésekre volt képes, ami másnak eszébe sem jutott volna. Egyik nap azzal állított haza.

- Mama, óriási meglepetésem van.

- ???

- Nem mondom meg, mert akkor nem meglepetés.

Mosolygott titokzatosan. Gyere, lent van a garázsban.

Nekik nem volt garázsuk, hanem a szomszéd épület egyik garázsát bérelték. Ez is jellemző volt a fejetlen tervezésre. A közvetlen közelükben lévő nyolc blokkból csak kettőnek volt egyenként hat garázsa. A blokkok nagytöbbségének két vagy több lépcsőháza volt, minden lépcsőházban húsz család. Tehát a kétszáz családnak, tizenkét garázs jutott, parkolóhely pedig eleve nem épült, ezeket később, nagy cirkusz árán az amúgy is nagyon kicsi zöld területből vették el. Nekik egy ismerősük adta a garázsát bérbe,

mert ő egy pár évre más városba költözött, és annak, aki a lakását bérelte szerencsésükre nem volt autója, így kapták meg Andrásék.

- Gyere, menjünk már. Türelmetlenkedett Anna, és menetközben sikertelenül próbálta faggatni Andrást.

- Háromból találhatsz.

- Tudom! Konyhabútor.

- Neeem. Nem az.

- Nappali!

- Az sem.

- Nem tudom. Adta meg magát Anna, neki ez a kettő lett volna igazi meglepetés, de mivel nem találta el, így még kíváncsibb lett.

Közben leértek a garázshoz.

- Csukd be a szemed. Mondta András, és már nyitotta az ajtót.

- Most kinyithatod!

Anna tényleg majdnem hanyatt esett a meglepetéstől. A garázsban egy műanyag csónak állt. Nem tudta most nevensen, vagy bosszankodjon, látva azonban András sugárzó arcát, elnevette magát.

- Nem mondom, tényleg megleptél.

- Képzeld, csak két darab érkezett a Central áruházba, és én kaptam meg az egyiket. Csinálok neki egy kis utánfutót, aztán mehetünk. Anna megölelte Andrást, a csoda vigye el a bútorokat, gondolta, ha ez neki ilyen örömet okoz, hát legyen csónak.

Hét évet laktak ott. Közben megszülettek a gyerekek, az emelet mindinkább terhessé vált és a lakás, annak ellenére, hogy négy szobás, alapterületben kicsinek bizonyult. A garázst

is vissza kellett adják, ezért a parkolás külön problémát jelentett.

Ebben az időben már javában ment az építkezés az új, vagyis a Hajnal negyedben. Elhatározták nekivágnak még egy lakásszerzésnek. Megbeszélték András szüleivel, hogy újra leköltöznének, ha sikerül eladni a mostanit, és befizetni az újra. Az eladás nem ment egyszerűen, mert a túlszűfolt monostori negyedben már senki sem vett lakást. Végül a többszöri hirdetésre, egy közeli faluból jelentkezett egy család. Szegény embereknek András olyan előadást tartott, hogy bármelyik reklámügynökség, amelyik lakásokkal foglalkozott, megirigyelhette volna. Az eredmény: a lakás elkelt, és mégpedig várakozáson felüli áron.

A Hajnal negyedben lehetőség nyílt az úgynevezett bővített komfortú lakás vásárlására. Ezekben már az alapterület sokkal nagyobb, két erkély, két fürdő, meg egy kis pincerész is tartozott a lakásokhoz. Értelemszerűen sokkal drágábbak, de azelőltre most bőven futott, a hátralevő összeget pedig a takarékpénztárnak kellett, havi részletekben fizetni. Tanulva a monostori nem éppen sikeres választásból, most az első emelet mellett döntöttek, és sikerült garázshoz is jutni, mégpedig úgy, hogy a garázs alattuk volt, csak a földszinti lakás illeszkedett, mint egy szendvics, a lakás és a garázs közé. Egy fél év alatt épült fel, és került átadásra az ő lakásuk. András szinte naponta járt ki az építőtelepre, ahol a szó szoros értelmében együtt dolgozott, helyesebben, dolgoztak a munkásokkal. Azért többes szám, mert megismerkedett majd a felettük lakó családfővel, Costica-val, aki szintén naponta ott töltötte a délutánjait. Egy román tanárember, rendes figura, alapította meg egy pár nap után András. Az épülő negyedre különben

jellemző volt, a „nemzetiségiek” aránya. Az ő dupla blokkjukban, négy lépcsőházban, negyven családból, csak ketten voltak magyarok. Costica-val együtt kezelték az állványok felvonóját, amelyik az anyagokat szállította, és kilószámra tömték a szigetelő üvegvattát az illesztésekbe, ahol a munkások ezt szívesen „elfelejtették”. Az üvegvatta tömités nagyon kellemetlen munkafolyamat, senki sem szerette, főleg a munkások. Nem kaptak védőruhát, kesztyűt, maszkot, az üvegpórig pedig szállt, csípte a szemet, irritálta a légutakat, ezért aki tudta mellőzte. Ahova nem került, mármint a szomszédok nagytöbbségénél, ott rövid időn belül megjelent a penész a sarkoknál ahol a szigetelés hiánya miatt hőhid képződött, a hőmérsékletkülönbség miatt.

A konyhák, és fürdőszobák szerelvényei egy közös függőleges nyílásban lettek beszerelve. Ezt használta ki András, Costica-val, és a csövek mellé, ők is betettek egy-egy 80 mm-es műanyag csövet, amelyik összekötötte a konyhát a garázssal. Ennek később vette hasznát, ugyanis amikor beállt az áramspórolás durvább fázisa, naponta többször vették el az áramot, kiszámíthatatlan időben és időre. Ezekben a csöveken hozott fel áramot akkumulátorokból, hogy legalább ne gyertyafénynél kuksoljanak. Itt szólt be Anna, mint egy hajó szócsövésébe, hogy kész a vacsora, feljöhet.

András szenvedélyes barkács lévén, a garázst ennek megfelelően műhelynek rendezte be. Olyan volt, mint egy patika, tiszta rendezett, és tele szerszámokkal. Itt érezte igazán jól magát, végre nem arra kellett figyelni, hogy az alatta lakót ne zavarja.

Szegény alatta lakó, emlékezett vissza András, a földrengésre, amelyiket még a monostori negyedben éltek meg. Előzménye a

dolgoknak az volt, hogy a meglepetés csónaknak el kellett készíteni az utánfutót, és ezt a negyedik emeleten az egyik szobában, amelyiket András első naptól műhelynek nevezett ki. Szépen össze is állította, mindent figyelembe véve, csak egyet nem, hogy nem fér ki. Nem tudtak egy lépcsőházi szűk kanyart bevenni. Volt is nagy felhajtás, amikor az ablakon eresztették le.

A földrengés napján, késő délután a konyhába ültek, amikor megmozdult a föld. András egy rádió-kazettófont javított, vele szemben a sógora Feri, Anna bátyja ült, aki náluk vendégeskedett egy pár napig, és éppen az elmaradhatatlan fröccsét itta. András türelmetlenül szólt rá.

- Hagyd abba, nem látod, hogy mit csinállok.

- Nem csináltam semmit. Védekezett Feri.

Ekkor jött a második még aránylag kis lökés.

- Hogyhogy nem, nézd, hogy mozog az asztal. Mondta, de abban a pillanatban tudatosodott benne mi történik. Az asztal rendesen megmozdult, a plafonon lévő lámpa úgy mozgott, mint egy ingaóra lengője.

- Ez földrengés! Kiáltott fel meglepetten.

Feri reakcióján még évekig szórakoztak. Ellentétben Annával, aki ijedten ugrott fel, Feri a pohara után kapott.

- Gyorsan megiszom, nehogy kiömljön.

Most jött a legerősebb lökés, de ők Annával már az alvó gyerekek emeletes ágyánál voltak. Anna a gyerekeket akarta költetni, de András nem engedte.

- A lépcsőház sokkal veszélyesebb, várunk még egy pár percet. Mondta, és jól tették, mert ez volt a legnagyobb, de egyben az utolsó lökés. A lakók az első mozgás után kiszaladtak a lépcsőházba, majd sokan pánikszerű

menekülésükben le a házak elé. Andrásék is kimentek, a többiekhez, ahol mindenki a maga módján adta elő az átélteket. Izgatottak voltak, és a feszültség csak akkor csapott át nevetésbe, amikor az Andrásék alatt lakó azt mondta.

- Az első kis mozgásnál, meg sem mozdultunk, azt hittem András barkácsol megint valamit.

Későn kerültek ágyba, többen is a lakók közül, kint töltötték az éjszakát, nem mertek visszamenni, annyira féltek, egy újabb rengéstől. Félelmük viszonyítva az országban történetekhez nem volt alaptalan. Másnap tudták meg, hogy a 7,2-es erősségű földrengés, epicentruma Vrancea tartományban volt és Zimnicea város teljesen a földdel lett egyenlő. Bukarest romokba hevert, több mint 1500 halott és 11300 sebesült. Az összedőlt lakások száma meghaladta a 35000. Kolozsváron nem keletkeztek nagy károk, egy-két repedés régebbi épületeken vagy kisebb ingóságokban esett kárt jelentettek be. Akkor 1977. március 4. írtak.

András állt az erkélyen, és mereven nézett a semmibe. Mennyi munka, idő és pénz van az eddigi lakásaikban. Nemsokára itt hagynak mindent. A második elutasító válasz után, a Magyarországra való áttelepülésük teljesen reménytelenné vált, mert a papírforma után, a személyes kihallgatáson a KEOKH nál is visszautasították. Akkor döntött, megszöknek.

András 1986. július 29-én, kalandos körülmények között átlépte az osztrák-német határt.

A sötét évek

Azok az évek, amelyeket András magában sötét éveknak keresztelt, duplán voltak az ő szemében sötétek. Részben, mert amikor az édesapjuk politikai nézetei, és újságírói tevékenysége miatt kényszerlakhelyre, Szamosújvárra került, ők gyakorlatilag a két nővérével, öt évig apa nélkül maradtak. Ő akkor még nagyon kicsi, mindössze négy éves volt, és kilencéves mire az apjuk újra velük lehetett. Ilyen korban egy gyermek nem fogja fel teljes súlyában a dolgokat, csak érzi, hogy hiányzik valami, hogy náluk másképpen mennek a dolgok, mint a többi gyermeknél. Valahogyan a sötétben tapogatózik. Csak azt látta, hogy az édesanyjuk, reggeltől estig görnyedt a varrógép előtt, és varrt...és varrt. Ebből éltek, amit ő feketén keresett, az állandó rettegéssel, nehogy valaki feljelentsen. Ezt onnan tudta, hogy naponta a lelkükre volt kötve, arról senkinek sem szabad beszélni, hogy ide nénik járnak ruhát próbálni. Nem is beszélt volna, nehogy elrontsák az ő kedvenc szórakozását, a ruha próbát.

A fürdőszobának két bejárata volt, az egyik arra a szobára ahol anya varrt. Ha ezt a fürdőszoba ajtót kulcsra zárta, és kihúzta a kulcsot, akkor a kulcslyukon pont oda látott ahol a nénik vetkőztek, és ez nagyon érdekes volt, főleg ha nagy volt a didijük.

Az utca ahol laktak, magyar nevén Hegedüs Sándor, majd a románosításkor átkeresztelték, így lett Gheorghe Sincai. Annak ellenére, hogy a város szívében volt, egy kicsi csendes utca, ahol szabadon játszhattak, már ha volt kivel. A politikailag nagyon zavaros években, mindenki figyelt mindenkit, ki kivel, mikor, hol, miért és még egy rakás más

kérdés, szempont, amely szerint megítéltek, vagy elítéltek valakit. Persze András, mint gyermek ezeket nem a saját bőrén érezte, jóval később kapott mindenre magyarázatot. Ő csak azt vette észre, ha az édesanyja varrta rongylabdájával kint az utcán játszott, egy-egy nagyon csúnyán néző néni, vagy bácsi, elvitte mellőle a gyereket. Sokszor, ha a gyerek nem is akart menni, a kezétől elrángatták. Ezt még annyira sem értette, mert ő András a tanú rá, hogy nem csináltak semmi rosszat. Nem, ezt nem értette akkor meg. Úgy megutálta a testvéreivel együtt a köménymaglevest, hogy amikor már ő tudott e felől dönteni soha többé az életben nem evett belőle. Nehéz időket éltek. Arra emlékezett, hogy a legkisebb lévén ő kapta meg utoljára a bakancsot, amelyiket a nővérei már kinőttek. Meg is fogadta, ha nagy lesz, csak szép bakancsokat vesz, igazából nem is bakancsot, hanem olyan szép cipőt, mint amilyen Ferinek a szomszéd gyereknek van. Még aznap este elmondta a nagy terveit az édesanyjának, aki egy fejsimogatással nyugtázta az elhatározását. A lakásuk majd felét elvették. Két szobának külön bejárata volt, az egyiknek az udvarra, a másiknak a kapu alatti folyosóra. Az átjáró ajtókat lezáratták, és az udvar felület egy román házaspárnak utalták ki. A másikba egy egyedülálló nő került, szintén román. Ezeknek a szobáknak természetesen nem volt sem fürdője, sem WC-je. A pincelejártnál egy közös WC-be kényszerültek, amelyikig a folyosó alattinak jó 70 métert kellett megtennie, ha a szükséglet úgy hozta.

Elhatározta, hogy pénzt fog keresni. Mozit csinál a pincében. Összetoborozott egy pár utcagyereket, még a szomszéd utcából is és huszonöt bani belépődíjért, egy régi diavetítővel filmet vetített. Ő volt a gépész, a narrátor és a zenekar is, mert énekelt is hozzá. A vállalkozása a harmadik

nap csődöt mondott, csökkent a közönség, mert csak két filmje volt és a harmadik nap úgy megrázta az áram, hogy a bal keze könyökig belekékült. Nagy riadalom lett a vége és senki sem értékelte az ötletét.

Valahogy, minden ilyen pénzes akciója egy kisebb botrányba végződött. A tinta üzlet is bejött volna, ha Évikének az édesapja nem csinál akkor cirkuszt belőle. Az udvaron lakott egy Csillag nevű fogorvosnő, aki valamilyen kicsi üres üvegeket tucát számra tett le a pincébe, egy dobozba. Andrásnak, nagyon megtetszett, hogy a felírat alján fekete betűkkel ki volt emelve *Made in USA*.

Amikor megtudta, hogy ez azt jelenti, hogy Amerikából van meg is volt az ötlet. Amerikai tintát fog árulni. Elsőként kiürítette az otthoni tintakészletet, ez elég volt egy jó pár üvegre. A pénzből vett egy nagyobbat, most is emlékezett, Pescarus /sirály/volt a neve a négyszögletes fél literes üvegbe kapható tintának, ez rengeteg kicsi üveg megtöltésére volt elég. Azonban alig indult be az üzlet, máris ott volt Évike apja, és csak a tanító néninek köszönhető, hogy elcsitult a dolog. Hiába, hálátlan a felnőtt társadalom, állapította meg, még a kicsi keresett pénzét is vissza kellett, adja.

Ahogy telt az idő, úgy hiányzott az apja. Nagyon haragudott rá, hogy miért nincsen velük, nem értette meg és nem elégítette ki az édesanyja magyarázata. Ez hosszú évekig rányomta a kapcsolatukra a bélyegét, mert a már kamaszodó Andrásnak, az *azért sem* periódusa még jobban megnehezítette a közeledést. Még ráadásul egy felelőtlen akciója miatt, az alig szabadult apját nagyon meghurcolták. A magyarországi 56-os eseményekkor, még egy pár hasonszórú kiskamasszal, meg akartak szökni, a „magyaroknak segíteni”. Megtalálta és elvitte

otthonról az apja pisztolyát, amelyik a háború után nem lett beszolgáltatva. A vonatról szállították le őket a egyik gyerek „árulása” nyomán, majd az egész csapat szülőkkel együtt a rendőrségen landolt. Szerencsére a félelem nagyobb volt a hősiességnél és indulás előtt a fegyvert a Szamosba dobta, így nem volt tárgyi bizonyíték, de maga a szökés ténye és az apja akkori priusza elég volt, hogy újra meghurcolják.

A *sötét évek* más szempontból is kiterjesztették fekete széles szárnyukat a család felett. András jól emlékezett arra a karácsony utáni időre, amikor a családba mindenki szomorú és lehangolt volt, a felnőttek el-elsírták magukat, és amikor a nagymama is jelen volt, mintha még csendesebbek lennének. A hét éves fejével nem tudta mi történik, csak később, mikor már nagyobb lett, mesélte el az édesanyja, hogy apa testvére, Béla* bátyja meghalt és ezt nagymama nem tudja, és nem is szabad megtudja, mert az nagyon fájna neki.

- Miért halt meg? Beteg volt?

- Nem...nem volt beteg ...csak.. Az édesanyja nem tudta, folytassa vagy sem.

- Csak? Kérdezte András, most már kíváncsian.

- Megölték! Mondta ki, de abban a pillanatban meg is bánta, mert tudta, ezt nehéz lesz úgy megmagyarázni, hogy András megértse.

- Kik ölték meg és miért?

Ettől félt, most kérdés, kérdés után jön, és nehéz megmagyarázni olyasmit, amit még ő sem látott akkor teljesen tisztán.

- Kisfiam, elégedj meg most ennyivel, majd ha nagyobb leszel megérted, ..ezt és amit mi ketten beszélünk ez mind

titok, csak te tudod, meg én. Erről többet nem beszélünk. Megígéred?

- Meg. Mondta András, és nagyon büszke volt, hogy ő most egy ilyen fontos, és borzalmas titok birtokosa. Éppen menni készült, amikor az édesanyja megfogta a kezét, a szemébe nézett és azt mondta:

- De...elfelejteni sohasem szabad!

A másik nagy vesztese a sötét éveknek a János** nagybátyja és a családja. Őt is bezárták és ott is három gyerek maradt apa nélkül. Nekik még rosszabb, gondolta akkor András, mert az apukájuk igazi börtönben ül, nem mozoghat szabadon, mint az ő édesapja a disznóhizlaldában és őt később, csak 1956-ban rehabilitálták.

Aztán, mint ahogyan ez lenni szokott, az idő mindent megoldott. Az apja hazajött, és a kolozsvári magyar színház aligazgatójaként ment nyugdíjba. A párttagságot megtagadta, vállalva ennek a következményét, vagyis a megbízhatatlan bélyeg címet viselte és mint ilyen a Securitaténak lett örökre célszemély. Minden mozdulatát figyelték, kivel barátkozik, mit mond, mikor, és hol. Ebben a megtisztelő figyelembe részesültek András és a testvérei is. János nagybátyja visszatérte és rehabilitálása után a Babes-Bolyai egyetem prorektora lett.

Valami azért nyomott hagyott a felnőttekben is, valahogy megbomlott a családi harmónia. Ezek az évek nem múltak el nyomtalanul a szüleiknél sem és ez kihatott a gyerekekre.

A János bátyja lányai közül az egyik megszökött otthonról, a másik

egy meggondolatlan házasságba menekült. András is otthagyta a szülői házat, az apjával való számtalan összetűzés miatt.

Most felnőtt fejjel, persze másképpen látja a dolgokat és sok mindenben utólag igazat adott az apjának, de az elmaradt apai simogatást, nem lehet csak neveléssel bepótolni. Ez a próbálkozás csak egy még nagyobb ellenállást, dacot váltott ki Andrásban, jobbnak látta elmenni.

Nem, ő nem felejtette el, sőt, ahogyan nőtt, mind inkább érdekelte, mi történt a családjával abban az időben. Minél mélyebben kutatott, annál jobban tudatosodott benne, hogy a családja, egy igazi nagy magyar család, mit tett, milyen áldozatot hozott az erdélyi magyarságért. Áldozat, amelyik a Béla halálával és az életben maradottak családi békéjének összeomlásával végződött.

A család minden tagja továbbra is külön-külön megfigyelési objektuma volt a Securitaténak.

Andrásnak a keresztény világ legismertebb fohásza a miatyánk szavai jutottak az eszébe,... *bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek....*

Igen, ő is megbocsájtott mindenkinek minden rosszért, azonban az édesanyja szavai a mai napig kísérték, szinte hallotta amint odasúgja:

- De...elfelejteni sohasem szabad!

és azután

Kézirat

Az első év

Húsz év telt el a szökésük óta, húsz olyan év, amelyeknek minden mozzanata élénken megmaradt mindegyikük emlékezetében. András Annával az aaleni piactéri kávézóban itták a kávéjukat, András eszpresszót, Anna pedig kapucsínót.

Ez már rituálévá vált, ha egy héten egyszer-kétszer kísérték a városba. Kicsi, intim kávézó, ahova mindenki mosolyogva jött be, mosolyával nyugtázva a családi hangulatot. A tulajdonos testvérpár felváltva, személyesen szolgálta ki a vendégeket. Magyar vér folyt az ereikben, habár erősen felhívítva és magyarul sem tudtak, mégis büszkén mesélte el az idősebbik Andrásnak egy beszélgetés alkalmával, ők is, mint mondta, Attila leszármazottai. Annak ellenére, hogy András nagyon jól bírta a nyelvet, a hangsúlya elárulta, hogy nem német anya dajkálta. Ezért kérdezett rá a tulajdonos az ő származásukra.

A kávézónak a saroképület földszintjén, a Piactér és a kis mellékutca felé is, közel a földig, fal helyett, üveglablaka volt. Az egyik oldalt az ablak előtt, hosszú, mellmagasságú keskeny asztal, előtte magas székek sorakoztak, így mindenki akaratlanul is az utcára látott. Az asztallap alatt, két méterenként, egy kis horgon lógtak a napilapok, egy erre készített keretben. András átlapozta. Neki az újságolvasás olyan volt, mint a mindennapi tisztálkodás, azonban most, hogy hetek választották el, hogy elhagyják Aalent, lemondta az előfizetését.

Tizennyolc éve éltek Aalenben és előtte két évet Westhausenben.

- Úgy elrepült ez a húsz év, mintha tegnap jöttünk volna. Mondta ki hangosan András, amire gondolt.

- Igen. Helyeselt Anna. Igazad van nekem is úgy tűnik, kivéve, ha belenézek a tükörbe.

- Hát...nekem sem jön , hogy elhiggyem, a hatvanegyet taposom.

Westhausen, itt volt az első lakásuk Németországban.

A nürnbergi elosztó központból Erwinhez, András másod-unokatestvéréhez kerültek vissza, Ebnat-ba. Nála laktak még egy hónapot, azonban Andás ragaszkodott a függetlenségükhöz és addig erősködött, ameddig Erwin beadta a derekát. Számtalan meddő próbálkozás után, egy Mader nevű öregember, közel a nyolcvanhoz, adta bérbe nekik az egy emeletes házának az emeleten lévő háromszobás lakását Westhausenben. Nem teljesen érdektelenül. Nagyon sok kiadó lakás volt Aalenben meg a környéken és nem is volt baj addig, ameddig meg nem tudták, hogy nem Erwin az, aki beköltözne, mert ugye ő tárgyalt a tulajdonosokkal, hanem egy „spätaussiedler” /késői áttelepülő/, család, akiket a köztudat a „flüchtling” /szökevény/ kategóriába sorolt. Semmi esélyük sem volt. Mader azonban nem volt egy buta ember és tisztában volt azzal, hogy a legbiztosabb fizetők éppen az áttelepülők, mert nem ők, hanem a „sozialamt” /szociális hivatal/ fizeti a házbéruket, ameddig saját keresetük nincsen. Mégpedig direkt a tulajdonos kontójára utalják át, így nem vállal semmilyen kockázatot, hogy esetleg nem fizetnek. Németországban a törvények nagyon sok szempontból a bérlők oldalán álltak, és kilakoltatni valakit akkor is nehéz volt, ha hónapokig nem fizetett házbért. Ezzel lehetett megmagyarázni az idegenekkel szembeni bizalmatlanságon kívül, miért nem adták ki nekik a

lakásokat. Mader rokkantnyugdíjas volt, mert ahogyan mesélte, már fogyatékosan született, a jobb keze helyett egy kis csökevény nőtt, ezért nem vitték el katonának, pedig szíve szerint inkább a frontot választotta volna a világháborúban, mint az otthonülést. Náci elveket vallott, és mint ilyen utálta a zsidókat, a cigányokat, amit nem is vetett véka alá. A ház tulajdonképpen két részből állt, még egy önálló házrész, mintha hátat fordítana az elsőnek, külön bejáratral, azonban közös tetővel. Ott a lánya lakott, akivel azért nem beszélt, mert egy olaszhoz ment feleségül és Mader az olaszokat sem szerette.

Furcsa, érdekes ember, úgy élt, mint egy medve az odújában, morgott egész nap, hol a politikusokat, hol a tv műsort, vagy a két barátnőjét szidta. Igen bizony, két barátnője volt. Az egyik egy közeli faluból való, havonta két-három alkalommal jött, a másik Iréne, Mannheimból utazott hozzá nem túl gyakran, de akkor maradt egy pár napot. Maradt volna többet, de Mader egy idő után mindig elküldte. A két nő tudott egymásról, féltékenyek voltak egymásra, és egyszer, amikor összefutottak úgy repkedtek köztük a jelzők, mint a pillangók. Iréne-t Andrásék is megismerték, kedves nő volt, túl a hetvenen, és akárhányszor Mader elküldte, náluk öntötte ki a szívét mielőtt elutazott..

Az első hetekben, Andrásék számára egy furcsa hang, utána az öreg káromkodáshoz hasonló motyogása, amelyik naponta többször megisméltődött, rejtély volt. Csak miután már bejártak az öreghez jöttek rá, hogy mi az. A bejárati ajtótól egy keskeny, hosszú folyosószerű előszoba vezetett ki a garázsba, ebből nyíltak jobbra, meg balra a helységek. Az előszoba közepén, az amúgy is alacsony plafonra volt egy igazi, elég nagy kolomp felakasztva, amelyiket az öreg egy

svájci kirándulásáról hozott. Aztán az egyik nap fény derült a rejtélyes hangokra. Aznap András elvette az öregtől az ásványvizes ládát és bekísérte.

Az öreg ment elől, és egy pár lépés után, bum, neki a kolompnak.

- Herrgott... Kruzifix ,..noch einmal ...Káromkodott, a kolompnak.

Letette a ládát, és kifele menet, az öreg ment hátul, kikísérte Andrást, és egyszer csak megint, bum, bele a kolompba.

- Kruzifix....dagel... Szidta a kolompot.

Két éven keresztül nem volt olyan nap, hogy kétszer háromszor neki ne menjen. Egyszer megkérdezte András, miért nem veszi le, vagy teszi máshová. A válasz, ha nem is logikus, de egyszerű volt.

- Megszoktam.

Hamar megbarátkoztak az öreggel, András segített neki, ha valami nehezett kellett cipelni, Anna elvállalta a takarítást egy pár márkáért. Az első évben, ameddig a hivatalos papírháború folyt a „vertriebenen” /elűzött/státusz elismeréséért, a szociális segélyen kívül nem volt és nem is lehetett más jövedelmük. Ezért minden plusz pfennig jól jött, ezért vállalta Anna a takarítást, András meg mindent, ami egy kis pénzt hozott a házhoz. Három lehetőség létezett a Németországban való maradáshoz. Az első a „vertriebene” vagyis elűzött, ez azokra a német leszármazottakra volt érvényes, akiket az illető országból, mint Románia, Csehszlovákia, Lengyelország, és Szovjetunió „elűztek” a származásuk miatt. A második a „flüchtling”, a szőkevény, ezek politikai okokat felhozva kértek menedékjogot. A

legutolsó kategória a „duldung“, vagyis a megtűrés. Ide azok tartoztak, akik nem sorolhatók az első kettőbe, de ideig, óráig mégsem toloncolták ki az országból. Mindegyik kategóriára más és más szabályok és jogok voltak érvényben.

Az öreg szerencsére nagyon szerette a gyerekeket, tulajdonság, amelyik egy ilyen magányos, mogorva embernél nem éppen természetes. A kicsi, akkor kilencéves Zoltit különösen szerette. Egyik délután történt, az öreg fél kézzel a garázsa előtt takarította a kocsiját, Zolti elkérte tőle a vizes tömlőt, és ahogyan még Kolozsváron Andrástól tanulta segített megmosni az autót. Az öreg pedig átugrott a saját, különben nagyon zsugori árnyékán, és öt egész márkát adott neki. Az eredménye ennek az lett, hogy másnap az iskola után Zoltika gyorsan átöltözött, és a kis gumicsizmáját kereste.

- Mama, nem kapom a csizmám.

- Most nem kell csizma, mit akarsz vele? Kérdezte az anyja.

- Kell, mert megyek kocsit mosni.

- Miféle kocsit, hol akarsz te kocsit mosni?

- Hát Mader bácsinak, tegnap kaptam öt márkát, ha még két napig mosom, akkor lesz tizenöt márkám.

- Te kis buta. Simogatta meg Anna a fejét, senki sem mosat minden nap autót. Majd biztosan szól neked, ha megint piszkos lesz, vigasztalta a látszólag igen csalódott Zoltit.

Németországban olyan tiszták az utak, hogy a mosodák csak azért nem mentek csődbe, mert a németeknek az autó a második szerelem, státusz szimbólum, és mint ilyen tiszta kell legyen.

A Mader zsugoriságának András esett nagyon csúnyán áldozatul. Az öregnek egy tízéves hycomat 220-as Mercedes

autója volt, amelyikbe bármilyen jó és strapabíró, az idő vasfoga csak belemart. A két baloldali ajtaja alját kikezdte a rozsdá. A dolog pikantériájához tartozik, hogy Mader egyik fiának, egy bicikli kereskedése, a másíknak autójavitó mőhelye volt.

Új ajtókat nem akart venni, mondván az autó már nem éri meg, majd a bontóban vesz két, még jó állapotban lévő, és ezekből az egészséges részt kivágva, össze lehet majd annyira hozni a javítást, hogy még egy párszor átmenjen a szigorú, kétévenkénti mőszaki vizsgán.

A fia örökölhette az apja zsugoriságát, mert a javításért, csak munkadíjként, ezerkétszáz márkát kért a saját apjától. Ez persze az öregnek lett túl sok, ezért kérdezte meg András, nem vállalná el a javítást. Szívest örömet mondta, csak neki nincsenek szerszámai, azonban ha az öreg megkéri a fiát, engedje meg, hogy az ő mőhelyében, és a szerszámaival dolgozhasson, akkor megcsinálja. Egyheti ide-oda alkudozás után, nem szívesen, de csak beleegyezett. András megvette az ajtókat, hosszában levágta az aljakat, egy speciális pertlíző szerszámmal összeillesztette, majd miután ponthegesztővel végighegesztette, jöhetett a csiszolás, és végül a festés. Várakozáson felül sikerült, ugyannyira, hogy még a fia, aki végig szkeptikusan, nem éppen jóindulattal nézte mit csinál András, a végén kijelentette:

- Ez nem lett rossz.

A sváb, ha valamire azt mondta, hogy az nem rossz, az felért egy dicsérettel. A svábok nem csak a pénzzel spórolásak, hanem a dicsérő szavakkal, azt is mondják még, ha nem szídtam, megdicsértem. Ezért volt András egy kicsit büszke, a zsugori, pénzéhes Mader leszármazott dicséretére. Hazavitte az

autót, amelyiket az öreg kitörő lelkesedéssel járt körül, többször is megköszönte, majd kihangsúlyozta, hogy ő természetesen nem ingyen kívánta, bement a házba, és a markába hozott pénzt az András kezébe nyomta. Ő megköszönte, nem nézte meg hanem egyszerűen zsebre vágta. Alig várta, hogy felérjen a lakásba, és megnézze mennyit keresett. Már terveket is szőtt, hogy miket fog venni a „sok” pénzből. Kivette a pénzt, megnézte, és Anna csak azt látta, hogy falféher lett, majd szó nélkül bement a fürdőszobába, és magára zárta az ajtót. Anna megijedt, hiába kopogott az ajtón, semmi válasz. Már azon volt, hogy segítségért megy, amikor közel egy fél óra múlva András kijött, szó nélkül kinyitotta a kezét. A tenyerében egy ötven márkás bankjegyet tartott. Ennyit kapott az egyheti munkájáért. Egy hétig nem tért magához, kerülte az öreget, aki el sem tudta képzelni, miért nem látja napok óta Andrást, Anna pedig azzal mentette ki, hogy nem érzi jól magát. Lassan megnyugodott, a szégyennel, megalázással vegyült harag érzése nagyon lassan, de elmúlt.

Ha hidegen mérlegelte a dolgokat, a végeredmény, hogy nagyon sokat kapott, kaptak az öregtől. Na, nem pénzt, hanem tudást és honismeretet. Az öreg nagyon szeretett kirándulni, sokat olvasott, mindent ismert kétszáz kilométeres körzetben amit érdemes volt megnézni. Az autót Andrásra bízta, ő vezetett, az öreg ült mellette, Anna hátul a gyerekekkel, és majdnem minden hétvégén, ahogy az időjárás megengedte úton voltak. A kávéval töltött termosz, egy szendvics mindenkor kellék az utazásnál, amit aztán vagy a híres Nördlingen Ofnet barlangnál, vagy a történelmi belváros falai alatt fogyasztottak el. A barlang korát Kr.e. 7700-re becsülik, ahol 33 nyugatra irányított koponyát találtak. A nördlingeni

belváros megmenekült úgy a pusztító hadjáratoktól, mint a második világháború bombáitól. A 2,6 kilométer hosszú belvárost körbevevő védőfal teljesen ép és mai napig bejárható. Mindenről tudott egy kis történetet, anekdotát. Nagyon jó, türelmes előadó volt, és Andráséknak mindez új lévén szívesen hallgatták. Két év után, mikor elköltöztek jobban ismerték a környéket és az ehhez kapcsolódó történelmi eseményeket, múzeumokat, mint a helybeliek. Később András vitte az ő vendégeiket, ugyanehhez a már ismert látnivalókhoz.

Mindentől függetlenül, az öreg azért tudta, hogyan használhatja ki Andrást. A tetőtérben két kicsi lakrész lett kialakítva. Az egyik oldalt egy szoba nyílt direkt a lépcsőházból, a másik oldalt két kisebb szoba egy kicsi konyharésszel, és egy fürdőnek kialakított helységgel. A szobák félkész állapotba voltak, padló nélkül, a fürdőben egy WC kagylón kívül semmi. Egy idő után, az öreg úgy látszik meggyőződhetett András kezűességéről, mert felajánlotta nekik a felső részt is, úgymond ingyen, ha András rendbe teszi. Gondolkodott egy keveset, de aztán belement az egyezségbe, mert a két kicsi szoba ideálisnak bizonyult a két gyereknek, a mostani közös gyerekszobát átminősítették vendégszobává, amire az idő teltével mindinkább szükség lett. Meglett a két szoba, azonban az öreg tovább fűzte a szálakat, megcsináltatta vele a fürdőt és a konyhát is. András nem bánta, habár tisztában volt vele, hogy ki van használva. Az iparosok órabérére átszámolva többszörösen kifizette a házbérlőkülönbözetet a munkájával.

A vendégek sem hagytak minden alkalommal kellemes emléket. Ilyen eset volt a Kaliforniából hazalátogató barátja, becenevén Bibi. Ezt a nevet még az iskolában ragasztották rá,

és felnőtt koráig rajta maradt. A vékony szikár fiú az elsők között volt, aki Jugoszlávián keresztül szökött, majd az államokba-Kaliforniába került. Hazaúton Erdélybe, állt meg Andráséknál, mert ő is autót akart vásárolni, hogy azzal folytassa az útját. Vett egy használt Mercédeszt, és ezt matatta egész nap két heten keresztül. Nem volt gond vele, szívesen látták, mint régi barátot, azonban az egyik nap kitört a botrány.

András a városból jött haza, leparkolt a ház előtt, de amikor kiszállt furcsa kiabálás ütötte meg a fülét. A hangok egyértelműen tőlük a lépcsőházból jöttek. Mintha az öreget hallaná. Ahogy közeledett a bejáráthoz mintha valaki gépfegyver ropogását utánozná, vagy ez egy repülő hangja? Teljesen tanácstalan volt. Kinyitotta az ajtót, és a döbbenettől földbe gyökereztek a lábai. Hihetetlen látvány tárult elé. Bibi állt az első emeleti szinten, kitárt karokkal, egy repülő hangján burogott, és időnként egy hangos „bumm”-al fűszerezte a hangzavart, ez a bombát jelképezte, amelyiket az amerikaiak szórtak Németországra. Az öreg alulról, a földszintről a kezével olyan mozdulatokat tett mintha egy fegyvert tartana, és ő is torka szakadtából „lőtt” Bibire. Amikor meglátta Andrást, megfordult és bement, maga mögött jól beverve az ajtót. Bibi is elhallgatott, majd szidni kezdte az öreget. Soha nem derült ki min vesztek össze, mert a dolog visszásságához tartozott, hogy az öreg nem tudott angolul, Bibi meg németül. Ahogy András kihámozta, a világháború emlékére rendezték ezt a patáliát, mint valami óvodás gyerekek. Valamikor aztán Bibi elutazott, a dolgok elcsendesedtek, de az öreg kijelentette, ha ez a barátja még egyszer idejön, ők is szedhetik a sátorfájukat, felmond nekik. Később az egész incidens viccé zsugorodott, amin jót

nevettek, ha András ezt a megfelelő mozdulatokkal kísérvé előadta.

A gyerekeknek is, mondhatni óriási szerencsájük volt, mert a helyi iskolában, egy gyakorló tanár, amelyiknek nem volt külön osztálya, csak a két gyerekkel foglalkozott nap mint nap, három hónapon keresztül. Egyik délelőtt úgy adódott, hogy András is otthon maradt, mikor Anna kiabálni kezdett.

- Gyere gyorsan!

- Mi történt? Kérdezte András, aki azt hitte az első pillanatban, hogy valami baj van.

- Gyere, néz ki az ablakon. Mondta Anna, a túlsó oldalra mutatva. Akkor már ő is látta. Pannika és Zolti ment az utcán a „magán tanárukkal”, a tanár közepén, a két gyerek két oldalt fogták a kezét, és távolról is látszott, hogy élénken beszélgetnek.

A német iskolarendszer különbözött az általuk ismert rendszertől, több választási lehetőséggel, azonban az érettségihez a direkt út csak a gimnáziumon keresztül vezetett, tehát aki ezután valamilyen főiskolán tovább szeretett volna tanulni, annak igyekeznie kellett, hogy megfeleljen a gimnázium támasztotta követelményeknek. Andráséknál más nem is jöhetett szóba.

- Nekünk egyetlen tőkénk az, ami a fejünkben van. Szokta mondogatni, ha tanulásról került a szó.

- Minél több van benne, annál gazdagabbak vagyunk. Folytatták kórusban a gyerekek.

Ők nagyon hamar belerázódtak az ottani életbe, az iskola is jól ment, a tanév végére Zolti minősítése elég volt a gimnáziumi folytatáshoz. Pannikának azonban külömbözeti

vizsgát kellett tenni, hogy az ottani ötödik osztályból a gimnázium hatodik osztályában tanulhasson tovább. A következő tanévben már együtt ingáztak a többi westhauseni gyerekekkel, akik az aaleni *Schubart* gimnáziumban tanultak.

Hosszú és bizonytalanságokkal teli volt ez az első év. Ha remélték is, egyáltalán nem volt biztos, hogy elismerik, az anyai ágon lévő német vérvonalat. Ebben az esetben csak *megettértek* lehetnek volna, az ehhez tartozó következményekkel, illetve hátrányokkal.

András minden munkát elvállalt. Egy véletlen folytán megismerkedett Calinnal, egy Kolozsvárról származó román fogorvossal, aki tudván, hogy a várakozó státuszuk miatt nincsen munkahelye, megkérdezte, hogy nem-e akar nála dolgozni. Természetesen akart.

Ettől kezdve hónapokon keresztül, ingázott Bechhofenbe, ez napi kétszer 60 kilométert jelentett. Mindenes lett náluk, a kőműves munkától a kertgondozásig, a bevásárlástól, a sírok rendbe tételéig, mindent csinált. Órabérre fizetett, nem túl sokat, de András nem volt elégedetlen. Minden hét végén megkapta a pénzét, plusz az útiköltséget. Ha több munka volt, néha ott is aludt. Egy új fogorvosi széknek köszönhetően, megváltoztak a munkalehetőségei. Egy helységet átalakítva, kiépítették az új, már harmadik rendelőt. Calin felesége, Christina is fogorvosnő volt, így ketten dolgoztak a három széken. Az új szék teljes beszerelését is elvállalta, beleértve az elektronikai részt, és ez volt az áttörés.

Az új rendelőt, úgy ahogyan illik felavatták, ahova rengeteg, elszármazott fogorvos barát volt hivatalos. Mikor megtudták, hogy ő csinált mindent, beindult a „vállalkozása”. Az elején,

egy-két kisebb munka, majd mind több és több, végül a laboratóriumi gépek javítása lett az igazi kihívás. Ezeket a Dental-depo javította igencsak borsos áron, helyesebben a javítás csak a hibás egységek komplett cseréjéből állt. András azonban nem cserélt, hanem javított. Tíz gépből átlagban hetet sikerült rendbe tenni.

A legkomolyabb, de egyben a legnehezebb munka, amelyiket elvállalt, egy teljes fogorvosi praxis berendezése, azelőtt egy gyógytornász által bérelt helységben. A nehézséget a távolság okozta. Westernhausen-Schöntal-ig, oda vissza napi 250 kilométert jelentett. A Zeppelinnel két óra egy út.

A Zeppelin egy külön történet, emlékezett vissza András. Németországban egy bizonyos kor után, már nem érdemes az autót javíttatni, inkább lemondanak róla. Igen ám, de a lemondás sem volt egyszerű, mert fizetni kellett, hogy bevegyék a bontóba.

Ezért kapott „nagylelkűen” egy autót ajándékba, még öt hónapig érvényes műszaki vizsgával, amelyikről a tulajdonos tudta, hogy közúti forgalomra többé nem alkalmas. Ilyen autókat már 100 márkáért lehetett venni. Olyanoknak érte meg akik építkeztek, azzal szállítottak mindent, cementet, építő anyagot, nem volt kár érte, hogy aztán pár hónap után végleg leadják.

András elnevezte Zeppelinnel. Egy régi sárga VW Passat kombi volt, a végtelenségig elhanyagolt, amelyiktől csak meg akartak szabadulni. Ezzel járta, vasárnapot kivéve minden nap az utat. Reggel fél ötkor kelt, hét körül érkezett, késő estig dolgozott, fél tizenegy felé került haza, ahhoz, hogy egy pár falat vacsora után, a szó szoros értelmében beessen az ágyba. Ez így ment két és fél hónapon keresztül, mert a

feketemunkát szigorúan büntették és az emberi természet egyik legcsúnyább tulajdonságától, az irigységtől, nem voltak mentesek a németek sem.

Jól haladt a munkával, lassan a bútorokra került a sor. A fogorvosnő, mert nő volt, szólta Andrásnak, mehet a bútorokért Rottenburgba és bérelt egy kis teherkocsit a szállításhoz, ezt Neuenstein-ban vegye át. Az érdekesség kedvéért, a dologhoz az is hozzátartozik, hogy a fogorvosnő férje, egy román mérnök, munkanélküliként téblábolt otthon, egy szeget nem vert be az újonnan készülő praxisba, egyszer járt ott, akkor is csak azért, mert a feleségétől pénzre volt szüksége.

András másnap jelentkezett az autótelepen a teherszállítóért. A tulajdonos udvariasan fogadta, csak akkor merevedett meg, és fagyott a mosoly az arcára, amikor András megszólalt. Az első fél évben a kiejtése még sok kívánnivalót hagyott maga után. Ahogyan közeledtek a leparkolt autókhoz András szíve hevesebben dobogott, egyik újabb és szebb, mint a másik Ilyet még nem vezettem, gondolta András, és előre örvendett az élménynek. Elhaladtak az első, majd a második kocsisor mellett, ezek már régebbiek, de itt sem álltak meg. András kezdte érezni, hogy itt nem stimmel valami, és igaza lett. Végül megálltak egy autó előtt, és András akaratlanul elnevette magát.

- Mit nevet? Háborodott fel a férfi.

- Eszembe jutott egy nagyon régi francia film, Fernandellel, őt kergették egy ilyen autóval.

- Mi van, talán nem tetszik? Kérdezte a tulajdonos láthatóan mérgesebben. Nem hinném, így ahogyan elnézem magát, hogy jobb autókhoz szokott, akár honnan jött is ide.

- Meg lesz lepődve, én itt születtem a szomszéd istállóban, azonban beszédhibám miatt az összes nyelveket ilyen furcsán beszélem. Vágott vissza András.

Csend lett. A férfi még motyogott valamit, hogy aztán teli tankkal hozza vissza, odaadta a kulcsot, megmutatta hol vannak a papírok, majd szó nélkül elment. András egy kis elégtételt érzett.

A hangsúlya miatt főleg az első pár évben sokan megkérdezték, ki kíváncsiságból, ki rosszindulattal, hogy honnan jött. Később, amikor már az angolt is elfogathatóan beszélte, ha valaki érezhetően rosszindulattal belekötött a kiejtésébe, megvolt rá a standard válasza.

- Hát... igen, sajnos mind az öt nyelvet egy kicsit idegen hangsúllyal beszélem, nem könnyű, ...és mondja ön hány nyelvet beszél? Ez mindig hatott, ezután vagy csend lett vagy a legjobb esetben zavart hebegés-habogás, hogy nem akarta megbántani, nem azért kérdezte. Hát akkor mi a fenéért? Gondolta András, de ezt már nem mondta ki.

Az autó körülbelül húsz éves Citroen, hullámos lemezzel borított karosszéria, a csomagter teljesen fedett, a vezető fülke ajtaja előlről hátra nyílott, a kormány akkora volt, mint egy malomkerék, és a pedálok direkt a padlóból jöttek ki. A sebességváltó is a padlón keresztül ment le a kapcsolószekrényhez, ezért komoly tornamozdulatok kellettek a sebességváltáshoz. Csak igaza lett, ilyet sohasem vezetett. Megnézte a térképet, 125 km az út Rottenburgig, majdnem végig autópályán. Mikor kihajtott a kapun, hangosan felnevetett, nem adta volna magát semmiért, ha most valaki lefényképezte volna. Olyan volt mintha egy viccfilm jelenetét forgatják, és ő a főszereplő. Az út különösebb esemény nélkül

zajlott le, kivéve talán azt, hogy a német autópályán egy maximum hetvennel kecsergő öreg tragacs, az is csak egyenes szakaszon, nem mindennapi látvány, ezért sokan megbámulták. Mint mindennek egyszer ennek is vége lett, befejezte a munkát, mindenki meg volt elégedve, főleg András, mert napi tizennégy óra munka plusz az utak, nagyon kimerítették.

Alig telt el egy pár nyugodt nap, az egyik délután csengettek. Anna nyitott ajtót. Három ismeretlen fiatalember harminc körüliek lehettek, állt az ajtóban.

- Kit keresnek? Kérdezte Anna bizonytalanul.

- Kolozsvárról jövünk, Panni nénitől hoztunk csomagot.

- Anyósomtól? Kérdezte csodálkozva ,inkább saját magától Anna. Tessék, jöjjenek be. Milyen csomagot?

- Itt van. Adta oda a legmagasabb, amelyik Árpi névre hallgatott, mint később kiderült. A másik kettő román volt.

- Ki az? Ezt már András kérdezte.

- Vendégek Kolozsvárról. És már jöttek mind a négyen fel a lakásba.

András sem ismerte egyiket sem. Anna közben kibontotta a csomagnak nevezett, körülbelül 10 x 15 cm nagyságú valamit, és nagyot nézett. A „csomagban” hárompár zokni volt! Szó nélkül odanyújtotta Andrásnak, aki legalább úgy meglepődött, mint ő.

- Ezt küldte anyám? Mi jött rá? Adott hangot a nem kis meglepetésének.

Árpi, egy kicsi torokköszörülés után, elmesélte, hogy az édesanyja megtudta, hogy ők Németországba készülnek, mindenképpen szeretett volna küldeni valamit. Andrásnak még mindig nem állt össze a kép, csak a három nap alatt, a

beszélgetések folyamán kezdett derengeni mi és hogyan történhetett. Ugyanis a három fiatalember, a három zoknit három napig hozta. Három nap után mentek el, az autóval, amelyiket ott vettek. Nem dobta ki őket, az édesanyjára való tekintettel, pedig ezt kellett volna tegye. Mint később kiderült, valamelyik ismerőstől megtudták a címüket és az édesanyjáét is. Elmentek hozzá azzal a mesével, hogy András barátai, és nem e akar valamit küldeni. Nem akart, de szégyellte magát ezért vett három pár zoknit. Így kerültek a zoknik ide. Közben elmondták, hogy tulajdonképpen egy használt autót szeretnének venni, nem segítene András, és nem alhatnának egy éjszakát náluk. Segített. Összejárták a környéket, vettek egy autót, megcsináltatták az ideiglenes papírokat, az országból való kivitelre és egy éjszakából három lett. Ha hozzászámítjuk plusz három embernek a napi háromszori étkeztetését, az Andráséknak az akkori büdzséjükön egy komoly eret vágott. Nagyon boldogan és hálálkodva köszöntek el, egy életre. Úgy, mint azelőtt, soha többé nem hallottak róluk. Még egy köszönő képeslap erejéig sem fárasztották magukat, vagy egy pár sorral, hogy szerencsésen megérkeztek.

András megköszönte az édesanyjának a csomagot és egyúttal megkérte, többet ne küldjön semmit, mert mindenük megvan és a címüket senkinek se adja meg, csak azoknak a régi barátoknak akiket ő is ismer.

Furcsák néha az emberek, olyanoktól is kaptak levelet, akikkel régen semmilyen viszonyban sem voltak azon kívül, hogy köszöntek az utcán egymásnak. Egyetlen egynek válaszolt András, akivel egész életében háromszor találkozott, és az illető írt egy olyan levelet, hogy mennyire hiányoznak, és milyen szegény lett Kolozsvár nélkülük. Nagyon szívesen

eljönnének meglátogatni őket. Ez már Andrásnak is sok volt, ezért válaszolt, mondhatni nem köszönő, hálás sorokkal.

Ahogy telt az idő, úgy kezdtek megbarátkozni, az „újvilággal”. Anna saját bevallása szerint, azonban a nagyáruházakban, még mindig magában beszélt, főleg a friss húsáru pultja előtt el kellett vinni, mert csak állt és nézte azt a számukra hihetetlen választékot, amit oda kipakoltak. Megismerkedtek egy pár emberrel, az aaleni sportegyesületen keresztül, ahol a gyerekek síeltek, már az első téltől. Andrásnak megvolt a tapasztalata a Vigyázóról és szívesen ment ki a gyerekekkel a pályára.

Ruppert Eckart, becenevén Rupi, edzette a gyerekeket, és szívesen fogadta András segítségét. A szülők autóval hozták a csemetjüket és a nagy többsége ott várta meg az edzés végét. A sport valahogy jobban összehozta az embereket, tudomásul vették, hogy Andrásék Erdélyből jöttek és ezzel az ügy el volt intézve. Itt ismerkedett meg Gaupp-val, akinek a kislánya is velük síelt. Ismeretség, amelyik később, a lakáskeresésnél játszott nagyon fontos szerepet. Télen csak Calin-hoz járt dolgozni, ezért a hétvégeken elkísérte a kis csapatot a síversenyekre. Anna nem örvendett, és soha sem hagyta ki az alkalmat, hogy meg ne mondja.

- Addig jár a korszó a kútra míg....

- Tudom, tudom, ne folytasd. Nem lesz semmi baj.

Anna nem szerette, hogy András a román útlevéllal, utazott Ausztriába a síversenyekre, félt, ha elkapják, abból komoly baj lehet, különben ő mindentől rettegett a szökésük óta, ami a határral volt kapcsolatba. A szökés őt nagyon megviselte. András pedig azzal érvelt, hogy őket nem ellenőrzik. Egy

kisbusszal utaztak, az egy csomóba összetett útleveleket elég volt felmutatni, vagy még azt sem, és mehettek tovább. Az ő útlevele is zöld volt, mint abban az időben a németeké, ezért eltűnt a többi között.

Hála az Istennek, a következő télre már megszűnt ez a gond, szabadon utazhattak. Igen! Szabadon!

Kézirat

A második év

Andrásék egy kisebb kálváriát jártak végig, ameddig végül András 1987.áprilisban, Anna pedig augusztusban, megkapták az igazolványukat, amelyekben hivatalosan a *kitaszított* státuszukat elismerték. Kétféle igazolvány létezett, az A, vagy a B jellel kiegészített. Ők megkapták az A-t, amelyik megnyitotta az utat a német állampolgárság felé. Nagyon színes, de könnyűnek nem mondható első évet hagytak maguk után, ameddig úgymond jó vágányra kerültek. Ismerve a romániai ügyintézt, nagyon furcsa volt itt az a szinte zavaró udvariasság, amihez nem voltak hozzászokva. Bármelyik irodában, ha beléptek sokszor mind a négyen, addig nem is álltak szóba velük, ameddig le nem ültek beléértve a gyerekeket is. Még az is előfordult, hogy nem lévén elég szék, a szomszéd irodából hoztak át, ahhoz hogy kiderüljön, nem a jó irodában vannak. A folyósokon mindenki mosolygott, előre köszönt olyan természetesen, mintha régi barátokat üdvözölnének. Ha most visszagondolt húsz év távlatában, itt is változtak a dolgok és nem a pozitív irányban, de még mindig összehasonlíthatatlan maradt a keleti, balkáni ügyintézéshez képest.

A gondviselés itt sem hagyta őket cserben. A megyei központ tanácsadó irodájában egy nagyon jólelkű nő azzal kezdte, hogy lebeszélte Andrást a rögtöni munkába állástól. Ez nekik nagyon furcsának tűnt, de bebizonyosodott milyen jól tették, hogy megfogadták a tanácsait. Mint „A-sok” jogosultak voltak egy nyolc hónapos ingyenes nyelvkurzusra és közben András is letehetette a különbözeti vizsgát az okleveles mérnöki cím elismeréséért. Így aztán szeptember közepétől május

közepéig, naponta utaztak Heidenheimba, ahol egy Bauer nevű tanárnő foglalkozott azzal a csoporttal, amelyikbe kerültek. Nagyon rövid idő alatt mondhatni szoros barátság alakult ki köztük, úgyannyira, hogy egy vasárnap meghívta őket ebédre. Ezen még Anita, Erwin felesége is, született Ebnat-i lévén, roppantul csodálkozott. Tudni kell a németekről, hogy a társadalmi élet, majdnem kizárólag egyesületekben, klubokban, férfiaknál-törzsasztaloknál folyik. Nagyon szoros barátság kell ahhoz, hogy családok egymáshoz hazajárjanak. Ezért számított kivételesnek ez a meghívás. Talán az is közrejátszott, hogy Bauerné Berlinben született és nevelkedett, mert aki többet élt Németországban, és alkalma volt az egész országot bejárni, mint Andrásnak a beosztásán keresztül, tapasztalhatta, milyen nagy a különbség az Aaleni, a Kölni, vagy az egészen északon élő németek között. Mintha más országban járna az ember, csak a beszélt nyelv ugyanaz. A sváb az északinak nehezen volt érthető, ha nem az irodalmi németet beszélte, hanem az otthoni tájszólást.

Eljött a vasárnap, vettek egy csokor virágot, egy üveg pezsgőt, így mentek Bauerékhez. Most Baueréken volt a csodálkozás sora, mert itt egyáltalán nem szokás, csak valamilyen alkalommal, mint például születésnapkor, ajándékot vinni.

Bauer, még egy fejjel magasabb volt, mint András, a Zeiss műveknél volt mérnök. Három jól megtermett gyerekük volt, mind a három fiú.

Már maga az a szokás, ahogyan leültek az asztalhoz, megfogták egymás kezét egy zárt kört alkotva, majd Bauer szépen hangosan elmondott egy hálaadó imát az ebédért,

annyira megható és családias volt, hogy András most húsz év távlatában is az egyik legkellemesebb emlékek közé sorolta.

Hosszú ideig tartották a kapcsolatot, a nyelvkurzus befejezése után is. Néha Bauerné ugrott fel hozzájuk, majd ők viszonzták a látogatást, amikor ők költöztek egy új lakásba. András kapott Bauertől emlékebe egy kicsi, üzemképes fényképezőgépet, akkora volt, mint egy gyufás skatulya, a német kémek használták a második világháborúban. Most is megvolt, ott őrizte a gyűjteményében a többi között.

A kurzus vége fele, András már szorgalmasan nézegette az álláshirdetéseket. A nyolcvanas évek közepén ez egyáltalán nem jelentett Németországban problémát. Aki dolgozni akart és itt az akart szót ki kell hangsúlyozni, az tudott. Négy elküldött mappa után két interjúra hívták meg. A síklubbon keresztül egy ismerős, aki a Zeiss műveknél aktív szakszervezetis volt, bevitte a gyárba az András iratait, ott azonban kerek pereg megmondták, hogy keletről jött mérnököt, főleg olyat, aki csak egy éve van Németországban, nem vesznek fel. Maradt a másik kettő. Az egyik Carlsheim-ba egy elektronikai alkatrészeket gyártó cégnél.

A cég profilja feküdt neki, de akkor el kellett volna költözzenek, ezért végül lemondott róla. A másik ott ahol laktak Westhausenben, egy amerikai érdekeltségű vállalat, amelyik a második világháborúban lőszerket gyártott, és úgy el volt dugva a falut határoló dombok közé, hogy nem egy kamionsofőr érdeklődött a holléte után, ha valamit hoztak vagy vittek oda.

Jelentkezett a kitűzött időpontban, ahol egy háromtagú, lehet mondani bizottság fogadta és bő órán keresztül

beszélgettek vele. Az egyik, ő volt az üzemvezető, végigvitte a gyáron, megmutatta, milyen gépsorokat gyártanak, közben a havi bérről is szó került. Ez teljesen új tapasztalat volt András számára, habár figyelmeztették ne adja el olcsón magát, valahogyan mégis furcsa érzés volt kimondani, négyezer márkát szeretnék. Láss csodát nem esett hanyatt senki. Ezt az összeget nem most találta ki, Erwin oktatta, és megmagyarázta, nem szabad szégyenlősködni és főleg szerénynek lenni. Körülbelül tisztában volt egy hasonló végzettségű kezdő mérnök keresetével, ehhez hozzájön a tapasztalat, tehát nyugodtan kérjen, legfeljebb sokallni fogják, mondta Erwin. Ez egy kicsit biztató, gondolta András, ezt jól csináltam. Megköszönték, hogy eljött, és abban maradtak, majd értesítik.

Eltelt három hét, és még mindig semmi válasz. Már el volt keseredve, kezdheti újra az egészet, amikor az újságot böngészve egy apróhirdetésre lett figyelmes. A Seydelmann gyár, amelyik az élelmiszergyártó iparnak készített óriásgépeket, Aalenben keresett villamosmérnököt vezető pozícióba.

- Mit szólsz hozzá? Mutatta Annának a hirdetést.

- Nem tudom mit mondjak, talán egyből vezető pozícióra jelentkeznék...nem tudom. Te megpróbálnád?

- Nézd, ha nem próbálom meg, biztosan semmi esélyem sincsen. Látod ezek harmadik hete nem hívtak vissza, és az idő telik. Holnap beviszem személyesen a titkárságra a mappám. Lesz, ami lesz, megpróbálom. Legrosszabb esetben visszautasítanak.

- Ahogy gondolod. Mondta Anna. Igazad van, nincsen mit veszíteni.

Másnap beadta a mappáját, és csodák csodája, harmadnap telefonáltak, hogy várják egy beszélgetésre.

Seydelmann úr, a gyár egyik tulajdonosa, személyesen fogadta egy külön kis irodában. Magas, határozott, de inkább lágy arcvonásai voltak és a hangja is nyugodt, bizalmat keltő. Nagyon hamar rátért a lényegre. A fizetés.

- Milyen elképzelései vannak? Kérdezte Seydelmann.

- Nézze Seydelmann úr, én arra gondoltam, a próbaidő általában három hónap. Ön adjon három hónapig, amennyit gondol, és ez alatt a három hónap alatt ön látja én mit tudok teljesíteni, én pedig azt, hogy mi vár rám. Akkor meg tudom mondani mik az elképzeléseim.

Seydelmann szemmel láthatóan elcsodálkozott ezen a furcsa érvelésen, de úgy látszik hatott, mert kezét nyújtott, és csak annyit mondott.

- Ha háromezer márka megfelel önnek, június elsején munkába állhat.

András nagyon komoly képet vágott, mint akinek ez teljesen természetes, hogy felveszik, azonban magában ujjongott, és alig várta, hogy otthon legyen. Nem bánta volna, ha egy kicsit többet kap, azonban jobb ma egy veréb, mint hólnap egy túzok, gondolta, a három hónap hamar eltelik, és akkor dől el csak igazán, hogyan tovább. Anna is nagyon örvendett, nem akarta elhinni, hogy ilyen szerencsájük van, de az igazi örömkítőrés a gyerekeké volt. Ők megszokták az iskolájukat, megvoltak az első barátok, barátnők, és nagyon el voltak keseredve egy esetleges költözés miatt. Most már költözhetnek, de Aalenbe.

Úgy látszik ez a meglepetések hete, gondolta András. Alig két napra a Seydelmannnal való egyezség után a westhauseni gyárból hívták.

- Tessék! Szolt András.

- Jó napot! Itt Fischer.

- Áh, ön az, ne haragudjon, hirtelen nem ismertem meg. Szabadkozott András, mert az első pillanatban nem tudta, hova sorolja be a telefonálót, hisz még nagyon kevés ismerősük volt. Majd folytatta.

- Tessék parancsolni!?

- Szeretném közölni önnel, a vezetőség úgy döntött, hogy jövő héten elsején megkezdheti a munkát.

- Hát... nem is tudom...hogyan magyarázzam meg. Én jövő héttől a Seydelmann cégnél dolgozom. Majd gyorsan magyarázni kezdte. Miután három hétig semmi válasz sem jött önöktől, jelentkeztem a Seydelmann cégnél és ők rögtön alkalmaztak. Három hónap a próbaidő, nem tudom mi lesz utána talán... De aztán abbahagyta a magyarázkodást.

Rövid csend után Fischer szólalt meg. Valószínűleg nem sokan utasítanak vissza egy biztos állásajánlatot, ezért lepődhetett meg, amit nem is titkolt.

- Meglep egy kicsit és sajnálom. Azonban van egy ajánlatom, ha valamilyen oknál fogva nem véglegesítik, vagy ön meggondolja magát, ezt a három hónapot megvárjuk. Egy kérésem van, bárhogyan dönt, kérem, értesítsen.

András ezt természetesen megígérte, még egy pár udvarias szó, aztán elköszöntek egymástól. Nagyon jó érzés volt, hogy gyakorlatilag, be van biztosítva. Történhet most már bármi Seydelmannnál, fedezve van. Nagyon fel volt dobódva. Rögtön tartott egy rövid előadást Annának a sikeréről.

- Mondtam.... látod mondtam, attól függ, hogyan áll az ember a dolgokhoz, olyan az eredmény. Az önbizalom, az nagyon fontos....

Anna csak hallgatta, nem válaszolt. Tudta jól, amikor az önbizalmat oszthatták András nagyon elöl állhatott, mert ebből talán túl sok is jutott neki. Sokszor gondolta bárcsak, adna neki is egy keveset ebből.

Az igazság, mint általában, valahol középen volt, csak erre is András csak később jött rá. A vállalatok, nagyon ritkán vettek fel munkatársakat a nyár elején. A nyár a szabadságok ideje. Ilyenkor volt gyár, amelyik teljesen leállt, három vagy négy hétre, vagy csökkentett kapacitással dolgoztak, és ebben a periódusban, nem érte meg új embert foglalkoztatni. Ezért a várakozás nem feltétlenül az András személyének szólt, hanem egy jó személyzeti politikának. Minden esetre nem egy erős megfelelési kényszer alatt kezdhet el dolgozni, és ez magában megfelelt egy főnyereménynek.

Nem tudta mi vár rá. Egy új, egy ismeretlen, sok kérdőjellel tele jövő állt előtte, amikor 1988. június 1. belépett a gyár kapuján.

A 356. csavar

A Seydelmann gépgyár a fennállásának a 145. évét ünnepelte abban az évben, amikor András odakerült. A 60.000 négyzetméter gyárterületével, és a 230 alkalmazottjával, közepes nagyságú gyárnak számított. Családi vállalkozás, amelyet az első Seydelmann alapított 1843-ban és azóta az ötödik generáció viszi tovább a családi tradíciót. A gyár Aalenben, a Kocher partján, óriási fáival, régi épületeivel, úgy nézett ki, mintha itt megállt volna az idő. A központi iroda épülete, a belső beosztás, olyan volt, amelyet András csak a filmekben látott. Ahogy belépett, egy hatalmas helység nyílt ki előtte, egy kicsi fogadó pulttal, amelyiknél a telefonszolgálatos, egyben recepciós Fritz nevű középkorú férfi fogadta. Egyfolytában beszélt, akkor is, ha elfordult, így András nem tudta eldönteni, ez most vele vagy magában beszél. Később, amikor megismerte, bebizonyosodott nem tévedett. Fritz állandóan beszélt. Nagyon oda kellett figyelni, mert a neki szánt mondatok után, folytatta a monológját, ebből a kettőből hámozta ki, aki tudta, a választ a feltett kérdésre. A Fritz feje felett látni az egész irodát. Középen ült Seydelmann, íróasztalokkal körbevéve, vele szemben Seydelmanné, mellette a titkárnője. Ők ketten a család tulajdonában lévő házakat adminisztrálták. Volt is mit, mert az aaleni házsoraikon kívül, egy csomó ingatlanjuk volt Németország több városában. Ezekon kívül Európában, Párizstól kezdve, Svájc még számos városában. Ennek András szempontjából később lett jelentősége.

Szóval ide sűrítettek be mindent és mindenkit 18 íróasztallal, a műszakiakat kivéve, szerencsére, gondolta

András. Ezeknek az egyik produktív épület emeletén rendezték be az irodát, ez is közös volt, vagyis az összes műszaki itt dolgozott a gépészmérnököktől kezdve a műszaki rajzolóig mindenki, nem mondhatni ideális körülmények között.

Andrásnak, egy vele, egyenrangú kollegával, aki a gépészekért felelt, meg egy udvarmesterrel, egy külön kis irodájuk volt, amelyiknek a kilencven fokban lévő ablakain belátták az egész udvart. Nem szívesen ült ott, inkább a műszakiakhoz ment fel, ott is volt egy íróasztala, szemben Berndel. Bernd volt a helyettese, egy nagyon nehéz természetű ember, technikusként dolgozta fel magát eddig a beosztásig. Az ő tudása az ő tőkéje, ezt vallotta és ezért nem segített senkinek, értelemszerűen Andrásnak sem. Egyedül kellett kikaparja a gesztenyét a forró parázsból.

Andrásnak két hét állt a rendelkezésére, hogy átvegye a munkát, azt, amelyiket az elődje huszonöt évig csinált. Most, mielőtt nyugdíjba ment, ő egy fél évet dolgozott együtt az utódjával, és ez sem volt túl sok.

Mindegy, ez már múlt idő, gondolta András, de az első hetek, és sok más minden, élesen rajzolódott ki előtte még ma is, ha rágondolt. A kicsi udvari irodában ült egy rakás dokumentációval az asztalán. Tervrajzok, kapcsolási rajzok, munkavédelmi szabályok és ki tudja mi minden, amiket az elődje odapakolt, ő pedig elment a műhelybe, a fiukkal egy sört inni.

Ez magában is furcsa volt neki, hogy egy munkahelyen, hivatalosan szabad egyáltalán bármilyen alkoholt fogyasztani. Egyszer csak egy nagyon furcsa zajra lett figyelmes, mintha valaki lehúzott volna egy WC öblítőt. Felnézett honnan jön a

hang, és tényleg egy szürke cső ment el a feje felett, oldalt jött ki a falból, és a másik oldalt ment ki. Alig telt el egy pár perc, újra végigzobogott a hang. Micsoda tervezés, gondolta, hogy egy kanális cső egy irodán keresztül van vezetve, és ha ezek felette ilyen gyakran használják a WC-t, akkor hogyan lehet itt dolgozni. Még jóformán be sem fejezte az elmefuttatását, amikor jött a hang, de most egy nagy robajjal, csapódott valami a szekrény falához. Most látta meg, hogy oldalt az egyik cső egy dobozba megy, amit eddig nem vett észre, alatta egy kosárszerű valami, és oda eset be egy kerek kis műanyag henger. Kivette, lecsavarta az egyik oldalon lévő dugót, és egy összetekert papírt vett ki belőle. Hát persze, jött rá a megoldásra, ez egy csőposta. Hangosan felnevetett, szerencse, hogy nem mondta el senkinek a véleményét a WC öblítőkről.

Eltelt a két hét, és egyedül maradt. Nem fogadták tárt karokkal, nem is számított erre, de azt sem gondolta, hogy már az első napokban próbára akarják tenni. Nyílt az ajtó, és az egyik jól megtermett villanyszerelő állt az ajtóban. Emlékezett rá, hogy látta a végső szerelőműhelyben.

- Mester! Van egy kérdésem.

- Tessék. Mondta András. Már az első pár nap alatt megszokta, hogy a munkások Mesternek szólítják, mivel az elődje mester volt. Elmesélte Erwinnek, aki megnyugtatta, hogy a munkások szemében a mester jobban megbecsült személy, mint egy mérnök.

- Mester, az egyenirányító egységet be kéne „lőni”. Nem jönne le a műhelybe?

- Ki szokta eddig ezt „belőni”. Kérdezte András, mintha megérezte volna, hogy ez provokálja.

- Hát..mikor ki, de mester ellenőrzi.

- Hány éve dolgozik maga itt? Ment át támadásba most András.

- Közel huszonöt. De miért kérdezi?

- Hát, ha maga huszonöt évi ittlét után engem kér, aki két hete vagyok itt, hogy én „lőjem be” a maguk egyenirányítóját, akkor nem tudom, hogyan fogunk mi együtt dolgozni.

Herrmann, mert így hívták, láthatóan megszegyellte magát, morgott valamit az orra alatt, hogy majd ő megcsinálja, és elment. Ő lett pár év alatt, az egyik leghűségesebb munkása, aki tűzbe ment volna érte.

András nem most dolgozott először emberekkel, és elhatározta, hogy első perctől következetes lesz, és nem hagyja, hogy kihozzák a sodrából. Voltak napok azonban, hogy nagyon kellett uralkodjon magán. Minden reggel azzal kezdte, hogy vette a kis mappáját, a napi feladatokkal és végigjárta az egész gyárat. Nem csak a villamos szereldéért felelt, hanem mindenért, amihez egy kábel vezetett, a trafó háztól, a Seydelmann privát területén lévő szaunáig, a lakásukban lévő utolsó kapcsolóig mindenért.

Egyik reggel a nagy szerelőműhelyben látta, hogy az egyik munkás tiszta erőből nyom egy kézi fűrógépet, hogy egy lyukat fúrjon egy vastag rozsdamentes anyagba. Éppen csak nem füstölt a fűrőfej a nagy nyomástól. András megállt mellette, és amikor ez egy pillanatra abba hagyta megkérdezte.

- Nem látja, hogy ez a fűrő nem vág?

- De látom. Jött a kissé szemtelen hangú válasz.

- Akkor miért nem feni meg?

- Ma nincsen itt a karbantartó, az ő dolga.

- Maga nem tud egy fúrófejet megfenni? Csodálkozott András.

- Fenje meg maga, ha tudja! De ezt már olyan hangosan mondta, hogy egyszerre síri csend lett a műhelyben. Később ez is, mint sok más minden kiderült, ez egy nagyszájú lakatos volt akit senki sem szeretett, és talán így akart most jó pontokat szerezni, hogy ő most megmutatja a „hufli” mérnöknek. A „hufli” vagyis „hure flüchtling”, rövidítése egy nagyon durva sértő jelzőnek, amelyik „kurva menekültet” jelentett. Ezt csak egymás között használták azok, aki utálták a menekülteket, és róluk beszéltek, szemébe azért nem merték mondani senkinek.

- Adja ide! Hány fokos legyen a szöge? Kérdezte András nagyon nyugodtan.

- ???

- Gondolhattam volna, hogy nem tudja. Mondta, és elindult a köszörű felé.

Aki eddig még dolgozott is valamit ez alatt a párbeszéd alatt, most az is abba hagyta. Mindenki Andrásra meredt. Nem is sejtették, hogy Andrásék Romániában csonkig fenték a fúrófejeket, mert nem volt és ha valaki kihozott egyet a gyárból azt az egyet nagyon meg kellett becsülni.

Rutinosan pár mozdulattal megfente, szó nélkül a kezébe nyomta a lakatosnak, megfordult, és mintha mi sem történt volna folytatta reggeli túráját. Elmentében csak annyit hallott, hogy a lakatos melletti kollega odaszólt.

- arschloch! /seggfej/Jobban jártál volna, ha fogod a pofád.

Ilyen, és még nagyon sok apró dolog járult hozzá ahhoz, hogy megalapozza a bizalmat a munkások felé. Ez volt a

legfontosabb, mert ha valakinek keresztbe akartak tenni, akkor az egy idő után búcsúzhatott.

Teltek a hetek, hónapok és egy nagyon csúnya vita Seydelmannéval majdnem dűlőre vitte a döntést, hogy marad vagy elmegy.

Seydelmanné, egy igazi hataloméhes személy, akinek meg is volt az ehhez szükséges pénze. Ő volt a főnöknő, vele még Seydelmann sem szívesen vitázott és inkább kikerülte, ha rájött a hisztérikus, elég gyakori kitéréseinek egyike. Két gyerekük volt, az idősebb, egy lány Frankfurtban élt, és orvosként kereste a kenyerét, ritkán jött haza, a fiuk 23 éves korában öngyilkos lett. Rossz nyelvek szerint a főszerep ebben a tragédiában is az anyjának jutott.

Andrással a vita a munkások szabadsága körül pattant ki. Seydelmanné megkövetelte, hogy minden szabadságot ő engedélyezzen. Ez nem volt más csak a hatalmának a perverz kielétele, mivel a gyárban nem volt köze sem a munkatervhez, sem a szállítási terminusokhoz. Ez András feladata lévén, ő hívta be az embereket hétvégeken dolgozni, ha kellett, és ő osztotta be a túlórákat. Mindenkinek harminc munkanap szabadság járt egy évben függetlenül a régiségtől. Külön problémát jelentett a törökök szabadsága. A csiszoló munkásai kilencven százalékban törökök voltak, ez volt a legpiszkosabb, és legegészségtelenebb, munkahely a gyárban. Nem kellett semmilyen különösebb képzettség, csak fizikai erő, és kitartás. Ők, négy-öt hetet vettek ki egyszerre, hogy nyáron hazautazhassanak, azonban a munka folytonosságát is biztosítani kellett. Egyszóval nem volt könnyű úgy irányítani, hogy mindenki meg legyen elégedve, és a szállítási időket is

betartsák. Már az elődje is figyelmeztette Andrást, hogy ebben jobb, ha enged, ha nyugodtan akar élni.

Hát, ő nem akart. Elhatározta, hogy véget vet valamilyen formában ennek a lehetetlen állapotnak és ő írta alá az első szabadságkérvényt az egyik munkásnak. Két napot kért, valami sürgős intéznivalója akadt. Ez egyike volt azoknak az embereknek, aki ha kellett éjszaka, ha kellett szombaton is bejött. András már várta mikor tör ki a botrány. Nem kellett sokáig várnia, mert már másnap hívták az irodába. Az első években még nem volt minden vezetőségi tagnak saját telefonja, hanem egy hangosbemondón keresztül történt a kommunikáció, ha a keresett személy nem az íróasztalánál ült. Most is valahol a raktárakban érte utol a hangszóró. Még jóformán be sem lépett az irodába, már hallotta a magából kikelt főnöknő kiabálását. Az egész iroda ilyenkor ledermedt. Már ismerték ezeket a cirkuszokat, de nem mertek ellentmondani.

- Maga mit képzelsz, ki maga ebben a gyárban?

- ?

András csak kérdően nézett rá és nem válaszolt. Ez még jobban dühítette. Most már állva folytatta

- Itt egyetlen ember ad szabadságot és az én vagyok. Megértette?

- Nem, nem értem. Válaszolt András külsőleg nagyon higgadtan, de belül, ő is forogni kezdett.

- Neeeeeem? A hangja most már visításba ment át, és toporzékolta dühében. Mind jobban belelovalta magát.

- Nem, mert nem ön hívja be az embereket, ha dolgozni kell éjszaka, nem ön felel a terminusok betartásáért, hanem én, és én tudom, mikor hány emberre van szükség, és nem ön.

Seydelmanné levegő után kapkodott és egy újabb tirádával folytatta, aminek most már Seydelmann vetett véget, aki eddig szótlánul figyelte a történeteket.

- Márta, most már elég, hallgass!

- Tessék hagyni, hogy kiabáljon, addig ameddig bír,...de nem velem. Borult ki most már András. Az agyát előntötte a vér, megfordult, és kiment az irodából. Az ajtót maga után úgy csapta be, hogy az majdnem kiesett a tokjából. Egyenesen hátrament a hátsó udvarba és leült egy padra a kis mesterséges tó mellé. Ide csak neki volt bejárata, a kertészekén és a takarítónőkön kívül.

Vége, gondolta, szedhetem a sátorfámat, biztosan ki vagyok rúgva. Már nem bánta, tudta egyszer csak konfliktusba kerül ezzel a nővel. Minél előbb annál jobb. Nagyon sok problémát okozott neki eddig is. Állandóan embereket kért el a produkcióból. Hol valamelyik bérházukban volt szükség villanyszerelőre vagy a számtalan kiadott garázsaik egyikében romlott el az automata kapu. Ilyenkor Andrást hívatta, és elvárta, azonnal intézkedjen. András megpróbálta természetesen a kecskét kielégíteni, de a saját káposztájára is vigyáznia kellett.

Körülbelül húsz percet ülhetett ott, míg megnyugodott, már éppen indulni készült, amikor látta, hogy jön Seydelmann. Felállt, de a főnök intett, hogy üljön vissza. Ő is leült mellé.

- Tudod, a feleségem egy kissé ideges, nem kell komolyan venni a kiabálást, sokszor velem is így kiabál.

Andrást nagyon meglepte ez a közvetlen hang, a tegezés nem, ugyanis Seydelmann az összes alkalmazottat tegezte. Így szokták meg, nem volt lekezelő és senkit sem zavart, Andrást sem.

- Nézze Seydelmann úr, ön tudja a legjobban, milyen gondokkal küzdünk nap, mint nap, nem látom be, hogy ne én osszam be az embereket, ha én felelek értük. Szívesen dolgozom itt, de ha ennek ez az ára, akkor inkább elmegyek.

- Nem mész fiam sehova, oszd be a dolgokat, ahogyan tudod ....de azért az ajtókat nem kell csapkodni.

Ezzel vége is volt a beszélgetésnek, együtt mentek vissza.

Az irodából a kollegák elmesélték, hogy miután ő ilyen viharosan kiment, a főnöknő halálsápadtan, mint egy lassított filmen, úgy ült vissza a székére és percekig bámulta az ajtót ahol András kiment. Három hétig még a köszönését sem fogadta, nem hogy hozzászólt volna. Egy külső villanyszerelő firmától, Sogastól hívott embert, ha muszáj volt. Sogas spanyol származású férfi, a nevét viselő villamos ipari cégnek volta a tulajdonosa. Háztartási gépeket árult, televíziótól mosógépig mindent és biztosította ezek szervizelését. Volt egy kis üzlethelysége, raktárral, és öt állandó alkalmazottal. A felesége végezte a könyvelést, a kasszás, meg a takarítónői tevékenységet. A nagyáruházak olcsó felhozatalukkal mégsem jelentettek konkurenciát, mert egy ilyen aránylag kicsi városban mint Aalen, a kliensek szívesebben mentek egy olyan szaküzletbe vásárolni, ahol családias volt a hangulat, a tanácsadás és a kiszolgálás. András jó baráti, majd később üzleti kapcsolatba került Sogassal.

A vita Seydelmannnével három nyugodt hetet jelentett Andrásnak. Aztán szép lassan visszaköszönt, majd egy pár nap múlva hívatta, mert újból baj volt valahol. Olyan udvariasan beszélt Andrással, hogy a titkárnője is elmosolyodott. Egy csapásra megváltozott minden, soha többé a húsz év alatt, egy hangos szó nem volt köztük, sőt néha még egy vicces

megjegyzés is elhangzott. Na nem, a főnöknő nem változott meg, csak az ő kettőjük viszonya, másokkal ugyanúgy kiabált mint eddig,.

Mint minden, ez a konfliktus is futótűzként terjedt el a gyárban. Példátlan volt a gyár történetében, hogy valaki vállalja a konfrontációt, az emberek érdekében. Ez végleg megerősítette a becsületét az emberek szemében. Kivéve egy személyt. Ez éppen a Seydelmanné titkárnőjének a férje, Alfréd volt. Nem volt ritka, hogy az alkalmazottak a gyerekeiket hozták be a gyárba, mint tanonc vagy inas, majd miután kitanulták a mesterséget ott is maradtak. Mindenkinek haszna volt ebből. Állandó volt az utánpótlás és a család becsülete megkövetelte a becsületes munkát, de a munkahely biztonsága volt talán a legfontosabb. Seydelmann emberséges személyzetpolitikája révén, akkor sem bocsájtottak el embereket, amikor ez alatt a húsz év alatt, két recesszió miatt csökkentett munkaidővel dolgoztak.

Szóval Alfréd ki nem állta Andrást, hogy miért, soha nem jött rá. Ha az újságban megjelent egy cikk, hogy valahol román bandák kifosztottak egy bankot vagy román tolvajokat fogtak el, vagy egyáltalán bármilyen negatív hír a románokkal kapcsolatban, Alfréd másnapra több példányban lemásolta és kiragasztotta a hirdető táblára és még egy pár helyre ahol tudta, hogy András észreveszi. Ő úgy tett mintha nem látná, de azért bosszantotta az eset. Ez így ment egy jó ideig, míg egyszer olyan hangosan tett egy bántó megjegyzést, hogy azt nem lehetett nem meghallani. Akkor András is kiborult. Olyan hangosan és olyan szavakkal tette pontra, hogy mindenki, aki ott volt, halhatta. Kilátásba helyezte, ha még egyszer provokálja, becsületsértésért jogi lépéseket tesz ellene. Ez

hatott. Alfréd befejezte a piszkálódást, és ez után úgy mentek el egymás mellett, hogy még a tekintetük se találkozzon. A vita napján, Alfréd a hazaúton összetörte az alig egy pár hónapos BMW-jét.

Az Isten nem ver bottal, vagy ez csak egy buta véletlen volt, gondolkodott el András.

Most, hogy visszaemlékezett az emberekhez való viszonyára, eszébe jutott Manfréd, a bankrabló. Ha új alkalmazottat vettek fel a gyárban, az interjún András is ott volt.

Manfréd 26 éves volt amikor jelentkezett, mint villanyszerelő arra az álláshirdetésre, amelyiket éppen András íratott ki, mert olyan sok volt a munka, hogy a szerelde nem győzte. Magas vékonyarcú, jó benyomást keltő fiatalember, aki a beadott mappája szerint már dolgozott hasonló munkakörben. Egyedülálló, család nélküli, tény, ami ebben az esetben előnyt jelentett. Az egyedülállók könnyebben mozogtak, túlóráztak, mint a családosok. András mindig úgy helyezkedett el és ezt nem csak ilyenkor, hogy háttal legyen bármilyen fényforrásnak. Így ő volt, aki a beszélgető partner arcát, legapróbb reakcióját megfigyelhette, anélkül, hogy a másik, vagy mások az övét lássák.

Manfréd egy kicsit labilisnak tűnt, ezt közölte Seydelmannnal, de ennek ellenére a döntés mégis a fiú mellett szólt. Sajnos nem vált be, nem tudott a csapatmunkába beilleszkedni. Aztán egy éjjel történt, hogy Andráséknál éjfél táján csengett a telefon. Ebben nem volt semmi különös, mert hozzászólt, hogy a leghetlenebb időben is hívták, ha valahol a világban baj volt, valamelyik gép állt és gyors segítség vagy tanács kellett. A telefonszolgálatot a helyettesével osztották meg,

egyikük éjjel-nappal elérhető kellett legyen. Természetesen ezért külön juttatás járt. Azonban András legnagyobb meglepetésére Manfréd hívta. Lehet, hogy ivott is egy keveset, mert sírt és közölte, hogy ő most öngyilkos lesz. András érezte, komoly a helyzet és ennek megfelelően komolyan vette a mondottakat. Egy jó órát beszélgettek, míg Manfréd végre megnyugodott. Másnap a gyárban András egy szót sem szólt, úgy tett mintha nem történt volna semmi. Egy év sem telt el és Manfréd felmondott. Közben többször beszélt Andrással, ő pedig figyelmesen meghallgatta, habár segíteni nem tudott, de legalább kibeszéli magát, gondolta. Ilyenkor szó esett a szüleiről, barátnőkről, és nem utolsó sorban a kollegákról.

Ő teljesen elfelejtette Manfrédet, ahhoz, hogy három évre az elmenetele után szólt a titkárnő, hogy privát levele érkezett, majd hozzátette, a börtönből. Igen, Manfréd írt neki a börtönből. Megírta, hogy egy fél évig sehol nem vették fel, végül kirabolt egy bankot, helyesebben elfogták még mielőtt elmehetett volna a pénzzel. Feltette magában a kérdést, hogy miért éppen Andrásnak ír, ahhoz hogy rájöjjön, ő volt, mármint András, az egyetlen az életében, aki őt ember számba vette. Még hosszan és nagyon szépen írt.

András sokszor elgondolkodott, hány és hány Manfréd szaladgál a világban, akik tulajdonképpen nem rossz emberek, csak nem volt, aki idejében egy segítő kezet nyújtson, mielőtt teljesen lecsúsznak a nagyon síkos lejtőn. Többé nem jelentkezett, nem tudta mi lett vele, mikor szabadult, de a levelet mai napig megőrizte.

Lejárt a próbaidő és a harmadik hónap utolsó napján András jelentkezett Seydelmannnál.

- Nem szeretnék tolakodni, de lejárt a három hónap, és tudni szeretném hogyan tovább. Mondta András és őszintén beszámolt a westhauseni cég ajánlatáról, amiről eddig senkinek sem szólt.

Seydelmann gondolkozott egy keveset, majd odakérette a könyvelőségről az András mappáját. Átlapozta keresztbe hosszába, mielőtt válaszolt.

- Én is őszinte leszek. Kezdte, majd így folytatta. Meg vagyok magával elégedve, habár javítani mindig lehet. Gondolom most négyezer ötszázzal, ennyit kaphat szeptembertől, ez a kezdő fizetése, meg lehet elégedve, aztán az év végén meglátjuk. Terveim vannak magával, éspedig le kéne tegye a mestervizsgát.

- Mestervizsgát? Csodálkozott András, hiszen az ő diplomája egy kategóriával magasabb a mesterinél.

- Megmagyarázom. A német törvények szerint, csak az alapíthat bármilyen kisiparos vállalkozást, akinek mesteri oklevele van. Ha ön mester, akkor úgy szerepelhet a gyárban, mint egy önálló cég, amelyiknek joga van adott esetben épületek villamos berendezését műszakilag átvenni. Érti?

- Értem, csak milyen épületekre gondol?

- Mint tudja, mi állandóan fejlesztünk, építünk, úgy a gyárban, mint a városban. Ha egy épület kész, azt műszakilag át kell venni. Egy külső céget bízunk meg, de az nagyon sokba kerül, ezért szeretném ezt úgymond házon belül megoldani.

- És mi az én hasznom ebből? Kérdezte András, és ő maga is, mint Seydelmann, meglepődött, hogy ezt kérdezte.

- Hát azt meglátjuk, egyelőre mi kifizetjük a vizsgadíjakat, a többit majd menet közben szabályozzuk. Mit szól hozzá?

- Bevallom, szívesen maradok, és a fizetéssel sem vagyok elégedetlen, de egy kicsivel több szabadkézre lenne szükségem, hogy a szerszámkészletet felújítsuk. A mestervizsgára kérnék egy kis gondolkodási időt, meg kell tudnom miből áll a vizsgáztatás, hogy egyáltalán belevághatok.

Ebben maradtak. András nem tudta eldönteni, a véletlen vagy a sors keze irányította Seydelmannhoz, ugyanis mind a két vállalat ahova először jelentkezett és fel akarták venni, egy pár év múlva csődbe ment. Ha azoknál kezd, most munkanélküli, legalábbis átmenetileg.

Seydelmann annak ellenére, hogy dúsgazdagok voltak, ott spórolt ahol lehetett, ezt meg lehetett érteni, de hogy évente csak egyszer mentek maximum tíz nap szabadságra, azt nem. Ott laktak a gyár területén, nem engedtek meg maguknak semmilyen szórakozást, kikapcsolódást.

De legmegdöbbentőbb, a kicsinyesség teteje, az amit a szaunában látott. A havi rutinkontroll alkalmával egyszer benézett a fürdőbe, a tükör alatti üvegpolec tele volt a szállodákból összeszedett kicsi szappanokkal, samponnal és minden olyasmivel, ami elhozható.

Szegény multimilliomosok, sajnálatra méltó emberek, nem irigyelte őket és ezt őszintén gondolta. Igen, a pénzből azért elfogadott volna, de ilyen gazdagságra, ilyen életre nem vágyott.

András alig várta, hogy hazaérjen, és beszámoljon. Már az ajtóban, első szava az volt:

- Mama, felemelték a fizetésem!
- Mennyivel?
- Találd ki!

- Ötszázzal? Kérdezte Anna bizonytalanul, mint aki fél, hogy túllőtt a célon.

- Ötszázzal, viccelsz, többel. Mondta András ragyogó arccal.

- Nem hiszem,... mennyivel?

- Még többel,... találd ki. András szándékosan növelte az Anna kíváncsiságát, de a végén kihúzta magát, mint egy győztes hadvezér, és kimondta.

- Kerek egyezer ötszázzal.

Anna elképedt, ez felülmúlta minden várakozását és András bevallotta az övét is. Ez óriási pénz volt számukra és most már komolyan utána nézhetnek egy aaleni lakásnak. Ezután elmesélte a mestervizsga ajánlatot is, amelyikről már magában eldöntötte, mindenképpen megcsinálja. Bármit hoz a jövő, nyithat saját céget, ez még egy plusz biztonságot jelent a család számára.

Mindennek alaposan utána járt, mint kiderült mivel megvan a mérnöki oklevele, „csak” különbözeti vizsgát kell tегyen, szakmait, közgazdaságit és munkajogit. Teljes jogú mesteri oklevelet kap, egy kitételrel, mivel a mérnöki oklevelét nem Németországban szerezte, inasokat nem képezhet ki. A vizsgadíjak egyenként ötezer márka, vagyis ha magánszemélyként vizsgázna, tizenötezer márkába kerülne. Ezek az információk még jobban megerősítették az elhatározását, hogy levizsgázik. Elhatározását közölte Seydelmannnal, aki ezt egy dícsérettel nyugtázta, ő pedig belevetette magát a tanulásba.

Egy hónapi nagyon kemény biflázás után rájött, hogy semmi esélye megtanulni, az ott született németek számára is érthetetlen jogi nyelven írt anyagot. A két tantárgyból

kombinált többlehetőséges vizsgarendszernél egy feltett kérdésre, négy válaszból egy volt helyes.

- Ezt kell tudni, csak a helyes választ, ez a megoldás.

Mondta egy este Annának.

- De ez több mint kétszáz válasz.

- Igen, pontosan 230. Megtanulom csak a helyes válaszokat, illetve a helyes válaszhoz kötődő egy-egy szót, és kész.

Ezt könnyebb volt így elmondani, mint megtenni. Újabb két hónapi kemény tanulás után jelentkezett a vizsgára. A szakmait, az aaleni iparkamaránál, könnyedén a maximális pontszámmal vette, de a másik két elméleti vizsga az ulmi iparkamarához tartozott.

„Oberstudienrat” / hivatalos megnevezése egy tanári fokozatnak/ Fleischmann fogadta András Ulmban, a kitűzött vizsganapon. Tipikus régimódi, kispolgári tanár figura volt, az orra hegyén a szemüveg, tejeskávé színű kockás zakóban, a két karján fekete könyökvédő, gumival behúzva. Szívélyesen bekísérte őt egy irodában, leült a dupla íróasztal egyikéhez, vele szemben pedig András foglalt helyet. Elmagyarázta a vizsga menetét, megkérte, hogy ne használjon semmilyen segédanyagot, vagyis ne „puskázzon”, ha fáradtnak érzi magát, tarthatnak szünetet, és ha kérdése lenne, nyugodtan kérdezhet. Három nyomtatványt készített elő, mindegyiken 15 kérdés, a hozzátartozó négy lehetséges válasszal, köztük az egy jóval.

Megnézte az óráját, akkurátusan felírt mindent, nevet, napot, a pontos időt, és átnyújtotta az első lapot. András, mivel tudta kívülről a helyes válaszokat, ahogy végigfutott az első szavakon bejelölte a választ és pár perc után átnyújtotta a

kitöltött lapot. Fleischmann, aki a napilap olvasásával ütötte agyon közben az időt, felriadt.

- Segíthetek? Nem ért valamit? Kérdezte jóindulatúan.
- Nem köszönöm, kész vagyok.
- Nem értem! Hogyhogy kész? Azt hitte rosszul hall.
- Befejeztem! Mondta András
- ??? Fleischmann még mindig nem tért magához.
- Kérhetném esetleg a másodikat?
- Igen...persze...tessék..itt van. Motyogta bizonytalanul

Fleischmann.

Ha valakit egy lapáttal teljes erőből képen csapnak, akkor sem vág egy olyan arcot, mint most Fleischmann. Nézte a lapot, majd András, megint a lapot, mint aki nem hisz a szemének. Szótlatlanul nyújtotta oda a második ívet. Ezzel is hamar végzett, miközben Fleischmann most már le nem vette a szemét róla. Meglett a harmadik lap is, és átadta a még mindig megmerevedett Fleischmannnak. Percek alatt megtörtént a kiértékelés, csak egy rasztert tett a lapokra, és rögtön látszott az eredmény. Egy hiba csúszott be, biztosan elkapkodtam, gondolta András, túl belelendültem. Fleischmann felállt, odament Andrásához és kezét fogott vele.

- Harmincöt éve vagyok tanár,... de ilyet még nem láttam, gratulálok, ...és ráadásul maga idegen, ...na, nem úgy értem, nehogy félreértsen,..gratulálok. Mondta és nyomatékul még egyszer megrázta András kezét.

Szegény, gondolta András a hazaúton, ha tudná, hogy egy szót sem tudok az egész anyagból, kínomba tanultam meg a válaszokat.

Megvolt a mesteri oklevél. Leadta a másolatot a gyárba, és két hét után az eredetivel, a megyei hivatalnál bejegyeztette a saját cégét villamossági profillal, másodállásként.

Az élet ment tovább, teltek a hónapok, az évek. Egy kiállítás alkalmával Andrásnak bejött a közmondás, ”A sánta kutyát hamarabb utoléri...” Az történt, amikor ő jelentkezett az álláshirdetésre, többek között egy nyomtatványt töltött ki, amelyiket a munkaügyi hivataltól kapott, amelyikben az önéletrajzi adatokon, és végzettségen kívül volt egy kis táblázat a nyelvismeretekről. Egytől négyig megszámozva, a számok a tudás szintjét értékelték az anyanyelvtől az alapismeretekig. Ide írta be a magyar, német, román, francián kívül az orosz, négyessel, vagyis alapismerettel. Oroszul azonban egy pár szón kívül semmit sem tudott. Még álmában sem gondolt rá, hogy valaha szembesül az orosz nyelvtudásával, illetve a nem tudásával.

Először vett részt egy világkiállításon. A kiállítást Frankfurtban rendezték háromévenként, ez volt a világon a legnagyobb ilyen jellegű, amelyiken még a Chicagói húsmaffia is képviseltette magát. Mindenki be volt osztva. András a keleti országok közül, Romániáért és Magyarországért felelt. Majdnem minden nyelven képviselte valaki a céget. Egyik délelőtt jött a baj. Nagy izgalom, jön az orosz delegáció és az orosz tolmács nincs sehol. Valakinek aztán eszébe jutott, ott van András, ő tud oroszul. Szóltak neki, hogy ugorjon be addig ameddig megjön a tolmács, mert mégsem lehet, hogy az oroszokat senki sem fogadja.

A hosszú sorok között már feltűnt a négytagú delegáció, egy nő vezette őket. András eléjük sietett, nehogy idő előtt

odaérjenek. Menet közben teljesen felpörgött az agya, keresgélte azt a pár szót, amit még az iskolából tudott, de nem igazán jutott eszébe semmi. Mosolyogva nyújtott kezét, és üdvözölte az oroszokat.

- Daszvidanija,/ viszontlátásra!/ Mondta magabiztosan.

A hatás szemmel láthatóan óriási volt. Az oroszok megtorpantak, és értetlenül néztek Andrásra. Ő nem zavartatta magát, belekarolt a nőbe és bizalmasan tovább beszélt.

- Ja nye panyemaju paruszki, ocseny malinki, táváris ucselnyica, ... Ami valami olyasmit jelentett, hogy nem tud oroszul. Ezt nem is kellett volna hangsúlyozni, mert a nő és a három férfi társa rögtön rájött. Ők is visszamosolyogtak Andrásra és ez messziről, az ő standjuktól úgy nézett ki, hogy milyen kellemesen elbeszélgetnek. De hát a távolság mind kisebb lett, akármilyen lassan jöttek. Nem volt más megoldás, ki kell vágja magát a bajból. Eddigre már odaértek és ekkor András odaszólt az egyik kollegának.

- Kérlek, néz utána a tolmácsnak, mert ezek egy olyan tájszólást beszélnek, hogy műszaki szinten nem tudok velük tárgyalni.

Szerencséje volt, mert akkor érkezett meg a tolmácsuk, akit bemutatott az oroszoknak és nagyon, de nagyon megkönnyebbült.

Valaki megveregette a vállát, megfordult, és Seydelmannal találta szembe magát.

- Jól van fiam, ügyes voltál.

Ez volt az a dicséret, amelyiket a legkevésbé érdemelt meg.

A német nyelvet egy pár év alatt tökéletesen beszélte, csak a hangsúlyát nem tudta levetni, sokat javult, de a gyakorolt fül azonnal kiszűrte, hogy idegen. Egyetlen

elégítétele az maradt, nem tudták hova sorolják. Komolyabb tárgyalásokon a kérdezősködésnek indulásból gátat vetett azzal, hogy bemutatkozásakor kihangsúlyozta, hogy erdélyi, innen a nem megszokott hanghordozás. Rákényszerült az angol tanulásra, amihez a cég által fizetett kurzus is hozzájárult.

Kemény húsz évet hagyott maga mögött. Rengeteget dolgozott, három év után a főmérnök, mint nyugdíjas távozott. András vette át a helyét. Most ő a nyugdíjas. Tudta, ők csak alkatrészek ebben a nagy rendszerben. Csavarok, akiket becsavarnak, ha az anyag fáradni kezd, kicserélik, új csavar kell.

Mindenki helyettesíthető. Szimbolikusan az elődjének a 355-ös számot adta. A rendszerben ő vette át a 355-ös csavar helyét.

Ő, mint 356-os végezte a munkáját mostanig, ...most jöhet a 357-es.....majd a 358-as...majd.....

Vége Aalen! Elköltöztek, vagy ahogyan a falusiak mondták beköltöztek a városba. Ez csak nekik számított pozitív megmozdulásnak, ugyanis a városokból, aki tudott igyekezett kifelé, a város körül alakuló negyedekbe, kis udvaros, kertes házakba.

Aalen, Baden-Württembergben, 70 km-re Stuttgartól keletre, és 50km-re Ulmtól északra, 480 m magasan a tengerszint felett fekszik. A város, 146 km² összterületével, és a 66.000 lakosával megyei központ, történelme a római korra nyúlik vissza.

András, ha Aalenről esett szó azt szokta mondani, a város elég nagy ahhoz, hogy minden ami szükséges, ipar, kultúra, stb. meglegyen, de mégis elég kicsi, hogy megőrizze a kisvárosok nyugodt csendes hangulatát.

A lakáskeresés kálváriáját már egyszer végigjárták Erwinnel, most azonban magukra voltak utalva, ezért aztán még nehezebb lett. A forgatókönyv ugyan az maradt, újsághirdetés, lakáslátogatás, elutasítás, és ez így ment heteken keresztül, pedig két nagyon fontos kritériumot teljesítettek, ami megnyugtathatta volna a tulajdonosokat, most német állampolgárok voltak, és biztos jövedelemmel rendelkeztek.

Nagyon el voltak keseredve, amikor a láthatatlan segítőkük újra a honuk alá nyúlt. Az egyik sí edzés alkalmával András Gauppel beszélgetett, aki a lányukért jött a pályára, és szó került, többek között a lakásról. Gaupp elgondolkodott.

- Figyeljen ide. Mondta. Nekem van egy üres lakásom, a belváros szívében, ..hm ,egy kicsit régi épület, de a lakás nagy, csak..rendbe kéne tenni.

- Az nem számít! Vágott gyorsan közbe András.

- Igen, de van még egy dolog... a kiadása házmesteri feladathoz kötött, és nem tudom, hogy ez egyáltalán önöknek megfelel.

- Persze, hogy megfelel. Sietett András a körvonalozódó lehetőséget nem elszalasztani. Mindenbe beleegyezett volna.

- Természetesen a házmesteri tevékenységért, a házbér is kevesebb, de inkább a helyszínen kéne találkozzunk, és ott megbeszélhetjük. Szombat tíz óra?

- Tökéletes! Ott leszünk! Válaszolt András.

A Gaupp család közismert, régi aaleni polgári család volt. Az öreg dúsgazdag Gaupp, a csokoládégyárnak tulajdonosaként elherdálta, helyesebben elkártyázta a család vagyonának a nagy részét. Csődbe ment, majd mielőtt bárki felelősségre vonhatta volna örökre távozott, az élők sorából. A fiának, akit András ismert a sípályákról, és a két Gaupp lánynak az örökség töredéke maradt, de még mindig elég ahhoz, hogy egy ingatlanügynökséget alapítsanak, a megmaradt nyolc-tíz ingatlannal. Ezek egyikéről volt szó.

Az épület tényleg a város szívében állt, alig pár méterre a városközponttól, és az állomástól. Aalenben is, mint minden német városban, az állomás a város központjában, vagy ehhez nagyon közel épült. A háromemeletes épület, amelyik orvosi praxisoknak lett bérbe adva, a szecessziós stílusban épült az 1900-as évek elején. A földszinten ortopéd, az első emeleten fizioterápia, a másodikon pedig szemorvosi praxis működött. Végül a harmadik emeleten 140m² lakófelülettel, félig a tetőtérbe beépítve, volt a házmesterinek kinevezett lakás. Hat szoba, konyha, fürdőszoba, nyílt egy hosszú folyosóról,

amely egyik oldalán teljes hosszában beépített szekrények álltak. Már felfele menet Gaupp szabadkozott.

- A házmesternek egy pár hónapja mondtunk fel, mert mindent teljesen elhanyagolt. A feladata, és ez lenne a maguké is, ha egyáltalán megfelel a lakás, a járdaseprés, a fűtőkazán ellenőrzése, az olajsztint rendszeres mérése, a lépcsőházban a világítás karbantartása, helyesebben izzócsere, és ha nagyobb gond van minket értesíteni. Egy Jugoszláviából menekült családnak adtuk ki ezelőtt négy évvel, de nagyon megbántam.

Közben felértek a harmadikra, Gaupp ment elől, és már nyitotta az ajtót. Megdöbbenő látvány fogadta őket. András nem hitte volna, hogy Németországban létezik ennyire lerobbant lakás. Az előszoba szőnyeg félig feltépve, lehet el akarták vinni, de nem sikerült. A konyhába csempedarabok a földön a csapok leszerelve, úgy a fürdőben is. A szobák sem mutattak szebb látványt. Maga Gaupp is némán állt, és nézte a lepusztult lakását.

- A kauciót, nem fizettem vissza, de a kárt az így sem fedí.

Törte meg Gaupp a csendet. Többen jelentkeztek, de akihez nekünk lett volna bizalmunk, azoknak nem kellett a lakás, akik kivették volna, azoknak mi nem aduk ki. Ezért gondoltam, hogy esetleg önöknek sem felel meg, de ha már megígértem megmutatom.

Anna csak állt, és nagyokat nyelt, de nem szolt, egy szót sem. András többször végigjárta a lakást, megnézte minden zekét-zugát, közben magában felleltározta, mi mindent kéne rendbe hozni.

- Nézze Gaupp úr, tényleg sokkal rosszabb a helyzet, mint elképzeltem, de végül, ha az ember nagyon akarja mindent meg lehet csinálni. Az egész az anyagiaktól függ.

- Természetesen a felújítást mi fizetjük, a házbér pedig a házmesteri bonusszal 400 márka melegen.

Most Andráson volt a sor, hogy meglepődjön. Nem számított egy ilyen ajánlatra. Egy ekkora lakásnak, bármilyen állapotba legyen a bére hidegen 800-900 DM között mozgott, plusz a fűtés még legalább 100 DM lenne. Csak azért nem vágta rá rögtön, hogy rendbe van kiveszik, hogy ne tűnjön olyan nagyon jónak. Rövid gondolkozás után nagyon komolyan mondta.

- Rendben van, én a következőt javasolnám. Én megcsinálom az egész felújítást. Ön fizeti az anyagot, én adom a munkát, és azt, ha ön meg lesz elégedve, leszámítjuk a házbérből.

Megegyeztek. Miután a részleteket is megbeszélték, mindenki ment a maga útján.

- Te tisztában vagy mire vállalkoztál? Szólalt meg most először Anna.

- Hát hogyne. De számolj csak, ha csak egy félévi házbért enged el, az már 2400 márka, nem beszélve, hogy ezzel a lakással havi 4-500-at spórolunk.

Úgy is lett, két hónapi kemény munka után a lakás ragyogott. A három, kicsi régi fémkeretes tetőablak helyére hőszigetelt üvegű nagy ablakok kerültek, ettől egyből barátságosabb, és világosabbak lettek a szobák. Ez a művelet nekik is több pénzbe került, mert a tetőszerkezetet András mégsem merte megbontani, és ehhez szakembert fogadott.

Mindenkinek megvolt a saját szobája, még egy hobby szobára is jutott.

A felettük lévő padlástérben volt még egy helység kis ablakkal, ebből műhely lett. 18 évet laktak ebben a lakásban.

Sok minden megoldódott ezzel a lakással. A gyerekek tíz-tizenöt perc alatt gyalog az iskolában voltak. Anna két évig utazott naponta Stuttgartba, egy továbbképző tanfolyamra, amelyiket a munkaügyi hivatal fizetett. Számítógépes adatfeldolgozó és programozó képesítést kapott. Ő reggel átsétált az állomásra, és este haza. Nem kellett többé naponta buszozni Westhausenből. András biciklivel tíz, gyalog húsz perc alatt a gyárban volt. Nem utolsó sorban a lakáshoz járó parkolóhely a belső udvaron, a belvárosban irigylésre méltó főnyeremény. Ráadásul az övek két oszlop közé fedett helyre esett. A többi tíz helyet az orvosok bérelték, maguk meg a paciensek számára. Hétféteken péntek déltől, hétfő reggelig csak az övek volt az egész ház. Az alsó bejárati ajtó zárva, csak a takarítónőknek volt kulcsuk, ők a praxisokat takarították esténként, és a hozzátartozó lépcsőházrészt.

Egyetlen hátránya a dolognak a társadalmi besorolás, ez azonban Andrást nem érdekelte. Ugyanis a belváros régi épületeiből a tulajdonosok, már régen kiköltöztek jobb helyekre, és ezekben szinte kizárólag, törökök, menekültek, vagy úgy, mint Andrásék, késői áttelepültek laktak. Ha valaki megkérdezte, hol laknak, és miután megtudta, egy sokatmondó „jaaa úúgy” volt a reakció. Ebben benne volt minden.

Ha valaki 39 évet élt szocialista rendszerben, a velejáró mizériával együtt, nehezen vetkőzte le a beidegződött szokásokat, legyen az ügyeskedés, vagy csak egyszerűen ne

fékezzen automatikusan, ha egy rendőrautót látott. Egyáltalán, hogy egy rendőrautót megelőzzön, ahhoz is idő kellett, ameddig rájött, bátran megteheti, senki sem törődik vele.

Egyik szombat este ragyogó arccal jött fel a pincéből, és rögtön beszámolt Annának.

- Képzeld, megoldottam a telefonálást külföldre!

- Hogyhogy? Kérdezte Anna rosszat sejtve.

- Megtaláltam, hogyan tudok rácsatlakozni az orvosok telefonhálózatára. Ezen túl ez ingyen lesz! Lelkesedett András.

- Te ezt nem komolyan gondolod! Háborodott fel Anna.

- Miért, ezt csak én tudom.

- Apa, nem Romániában vagy! Amennyit beszélünk, azt kifizetjük,... most ki tudjuk fizetni! Kérlek, menj le, és állíts vissza mindent.

András meghökkent. Milyen igaza van Annának, most már nincsenek rászorulva, és ez tiszta lopás lenne az orvosok zsebéből. Nagyon elszégyellte magát.

- Igazad van, csak amikor láttam..a lehetőséget..tudod, hát gondoltam...Jó, jó már megyek is. Mondta, mert Anna megint tovább akart érvelni, és ezt már nem szerette volna hallgatni, főleg mert igaza volt.

Sok mindent nehéz megszokni az újvilágban. Például a „spermültt”, vagyis a lomtanitást. Ennek is több fázisát élték meg a húsz év alatt. Akkoriban Andrásnak olyan volt, mint egy aranybánya. A meghirdetett időpontra mindenki kirakta az utcára, ami felesleges volt a házban, ha jó volt, ha nem. El kell képzelni egy, izzik- vérig barkács embert, aki megy az utcán, és minden lépésnél, jobbnál jobb dolgok fekszenek a járdán, szépen kitéve, egyeseken még a felirattal, „még üzemképes”. Westhausenben két évig egy ilyen televíziót néztek, sőt, le sem

lehetett törölni a feliratot, olyan alaposan belevésődött. Minden bekapcsolásnál meg is állapították, még érvényes. Így tették ki ők is amikor elköltöztek. De a „kincseket” sorolni lehetne, rádió, kazetofon, mikrohullámú sütő, pórszívók, csillárok, bútorok, bicikli, a legtöbbje nagyon jó állapotban. Legszívesebben mindent összeszedett volna. Így is szép lassan tele lett a padlása, műszaki dolgokkal. A legtöbbje teljesen hibátlan, vagy nagyon kishibás. A javítás az újhoz viszonyítva aránytalanul sokba került, ezért nem javítottak, csak ami nagyon értékes volt ahhoz, hogy megérje. Andrásnak ez nem jelentett nehézséget, inkább kihívás volt minden darab, így minden, ami felkerült a padlásra működött. Minden látogató kapott ajándékba egy pórszívót, és legalább egy táskarádiót. De aki tv-t kért az is válogathatott négy-öt darab közül. Lassan az idővel ez is megváltozott. Részben csökkent a jó, gyűjtésre érdemes darabok száma, az emberek is kezdtek jobban odafigyelni mit dobnak ki. Részben megváltozott maga a lomtalanítás.

Andrásnak is meg kellett szokni, hogy vannak dolgok, amitől egyszerűen meg kell válni, mert túl sok van, vagy egy újabb, jobb helyettesíti. Egy nap elhatározta, kész most az egész „szemetet” kidobja. Neki állt, és kihordott mindent a padlás előterében, hogy majd délután leviszi a pincébe, és aztán ki vele a holnapi lomtalanításon. Délután aztán szép lassan egy két apróság kivételével mindent visszahordott. Fizikai fájdalmat érzett, ha valamit ki kellett dobni, és ebben Anna is társa volt. Ennek „x” örvendene, annak „y”, latolgatták minden egyes darabnál. Az igazi lelki kihívás a praxisok lomtalanítása volt. Időnként az egész várótermet felújították. Ha a tíz-tizenöt székől egy kettő tönkre ment vagy egy kis

hibája lett, kicserélték az egészet, pedig a nagy része még szinte új volt, és nem közönséges székeket kell elképzelni, hanem kényelmes bőrutánzattal bevont nagy ülőkék, amiben ha beleül a kedves paciens, érezze jól magát. Egy ilyen „szállítmányt” egy alkalommal elvittek Magyarországra, egy orvos barátunk, akinél egy pár darab a mai napig használatban van.

Pár év után lassan érezhető lett a keleti rendszerváltás, mind többen utazhattak, illetve jöttek nyugatra. A lomtalanítás igazi üzletté alakult át, megjelent a „lomis” társadalom, és vitt mindent, amit jónak talált. Ezzel nem is lett volna baj, hanem a nagy lendületben, keresésben, szétszedtek, szétdobáltak mindent, ugyannyira, hogy a lomtalanítás reggelére mire elindultak a köztisztaság kocsii, az utcák úgy néztek ki, mint egy csatatér, az ott lakók nem kis, és jogos felháborodására. A megoldás, megszüntették az általános lomtalanítást, és mindenki kapott egy kártyaszerű nyomtatványt, amelyik évi kétszeri kipakolásra jogosította, az általa megadott időpontra.

A sport! Igen, ez egy olyan terület, amelyiken a legkevésbé érezték, vagy éreztették velük, hogy idegenek. Már egy éve laktak Aalenben, amikor Ruppi bedobta a törölközőt, és nem vállalta tovább a sízszakosztály vezetését. Tizenöt évig csinálta, a nyugdíjkorhatárhoz már közel járt, egyszóval belefáradt, és nem volt meglepetés, amikor András ajánlotta utódnak, javaslat, amelyiket egyöntetűen fogadtak el. Ez önmagában pozitív elismerést jelentett, mivel sport ide vagy oda, azért itt is akadt olyan, aki két szusszanás között hangosan adott hangot a nemtetszésének a sok bevándorlóval kapcsolatban, hogy aztán megjegyyezze András felé,

természetesen ő kivételt képez. Azonban az évek múlásával, András be kellett, ismerje, az emberek nagytöbbségének a hozzáállása az idegenekkel szemben, finoman fogalmazva, visszafogott, bizalmatlan, hogy az ellenséges szót ne használjuk, jogos volt.

A német társadalom nem tett különbséget, az Oroszországból hazatérő háborús foglyok második generációja, a dunai svábok, vagy az erdélyi szászok szintén nagyrészt második generációs bevándorlói között. Azért van a hangsúly a második generáción, mivel ezek közül csak nagyon kevesen, vagy egyáltalán nem beszéltek németül. Mind mindenütt, itt is akadt kivétel, de a német eredet ápolása egyenesen arányossá vált a gazdasági, anyagi nehézségekkel. Minél nagyobb volt egy másik országban a nyomor, annál inkább jutott mindenkinek eszébe, hoppá, mi németek vagyunk, menjünk gyorsan haza. Ezzel is megbékéltek volna az itteniek, ha beilleszkednek, beleolvadnak a társadalomba, és végzik a dolgukat. Azonban nagyon gyakran nem ez történt, az alap, vagyis a nyelvtudás hiánya hamar a kirekesztéshez vezetett. Nyelvtudás nélkül nincsen munka, munka nélkül nincsen pénz, pénz nélkül semmi sincs. A szociális juttatás azonban arra elég, hogy munka nélkül ellegyenek, ez pedig a szorgalmasan dolgozó németek szemében egy túske, mivel az ő pénzük, adójuk egy része ment el ilyen kiadásokra.

Óvakodott attól, hogy általánosítson, és egy kalap alá vegyen mindenkit, azonban néha rajtakapta magát, hogy ő is kezd „németül” gondolkozni, amikor például egy csapat munkanélküli orosz származású fiatalat randalírozni, vagy román bevándorlókat koldulni látott.

András tisztába volt vele, amikor kijöttek, hogy senki sem fogadja őket tárt karokkal, ezért arra az álláspontra helyezkedett, egyszer a kötélségeket kell megtanulni, a jogaik előtt. Úsztak az árral. A munkájukat, úgy neki, mint Annának, elismerték, megbecsülték, és ami a legfontosabb megfizették. Jól kerestek, és a keresetük nagy részét a gyerekekbe fektették. Az is világos volt számukra, ez a pénz, hogy tőkét gyűjtsenek arra kevés, de, hogy emberi szinten éljenek, a gyereket taníttassák, és utazzanak arra elég.

Pannika még a gimnáziumban jelentkezett egy cserediákprogramra. Pennsylvaniába, Lansdale-ba volt egy évet a tizenegyedik osztályban, és ott leérettségizett, majd visszajövele után befejezte a tizenkettedik osztályt a német gimnáziumban és itt is letette az érettségét. Andrásék is fogadtak egy diákot Amerikából egy fiút, Kennyt. Magas, csontos, szökés vereses spröd haja, olyan volt, mint egy drótkefe, nagy kamasz, de nagyon szeretetre méltó, és hamar berázódott a családba. A szülei nagyon vallásosak voltak, és az apja különösen szigorúan nevelte.

Szinte félt mindentől, nehogy valamit rosszul csináljon, állandóan a büntetéstől retteget. Egyszer leejtett egy teli üveg uborkát, amelyik persze darabokra tört, és az egész konyha úszott az uborka lében, az uborkák meg szétgurultak. Hihetetlenül megijedt, elsápadt, és alig tudtak lelket verni bele, csak akkor oldódott fel, amikor látta, hogy Anna mekkorát nevetett az egész ügyön.

A vasárnap reggel, ha otthon maradtak, a gyerekeké volt. Ilyenkor később keltek, Ildikó, Zolti, és Panni is, amikor otthon volt bebújtak melléjük az ágyba, és megindultak a csapok, mindenki mesélt, és ők hagyták folyón a szóáradat.

Mindenről beszámoltak, iskoláról, barátokról, netán szerelemről, egy olyan szóáradat, amelyiket a legnagyobb pedagógiai hiba lett volna megszakítani. Egyik ilyen reggel, pár hét után megjelent Kenny is a hálószoba ajtajában. Ott állt rövidnadrágos pizsamájában, piros szégyenkező arccal, mint aki mondana valamit, de restelli. Anna kérdően nézett rá.

- Mi van Kenny, van valami baj? Kérdezte.

- Nem, nincsen, csak...én is...én is bebújhatok hozzátok?

- Persze, gyere csak. Mondta András, és megemelte a paplant.

Nem kellett kétszer mondani, és Kenny már bent volt András mellett az ágyban. Nehéz elmondani, milyen furcsa érzés volt, ezt a nagy gyereket is betakarni, majd András átölelte, és ő is megerősítette Anna szavait.

- Mindig idejöhetsz hozzánk, ha kedved van.

Anna észrevette, hogy Kennynek könnyes lett a szeme, megdöbbsent.

- Kennyyyyy, mi van?

- Semmi, semmi.. csak ti sokkal jobbak vagytok velem, mint az én családom.

Erre nem volt mit mondani, de azért Anna hozzátette.

- Nem úgy van Kenny, a te családot is pont olyan jó, csak egy kicsit másképp gondolkodnak, de biztosan úgy szeretnek ők is téged, mint mi.

Egy év alatt annyira megszerették őt, hogy az elvállás nehezükre esett. Kenny, és Anna sírtak, és András sem szégyellt egy pár könnycseppet letörölni.

Az életben semmi sem megy simán ezt már megtanulták, mégis nagyon rosszul eset, amikor a Schubart

gimnázium igazgatója, az angol tanár, Schönherr biztatására el akarta venni tőlük Kennyt. Valamelyik szülő áskálódhatott, és az angol tanárnál jó táptalajra talált. Értésítették, hogy menjenek be az iskolában Kennyvel együtt, mert Kennyt át akarják helyezni más szülőkhöz. András soha sem ment szülői értekezletekre, és az iskolába sem, ezt mindig még Erdélyben is Anna intézte. Most azonban ragaszkodott, hogy ő megy. Az igazgató irodájában fogadták, még három tanár jelenlétében, és a nevezett szülők, férj feleség is ott vártak már Andrásra. Úgy ítélte meg, ezek már jóval hamarabb ott lehetek, mert ő mindig pontos lévén öt perccel az adott idő előtt ott volt, de az asztalon lévő kávéscsészék, ürességükkel árulkodtak a már biztosan alaposan megtárgyalt stratégiáról.

- Parancsoljon, foglaljon helyet. Mondta az igazgató Andrásnak, majd Kenny felé fordult.

- Te légy szíves várjál kint, mindjárt szólítunk.

Kenny kiment, András leült, megköszönte, nem kért kávé, hanem kíváncsian kérdően nézett az igazgatóra.

- Hm... Köszörülte meg a torkát mielőtt belefogott. Az a helyzet, hogy mi úgy gondoltuk, Kennyt a saját érdekében áthelyeznénk a Zeller családhoz.

- Elnézést, ön többes számot használ, ki az a mi? Kérdezte András aki, már át is ment támadásba, elemébe érezte magát, mert már otthon elhatározta, hogy semmilyen körülmények között nem mond le Kennyről.

- Az igazság, a javaslat Schönherr úr részéről jött. Fordult Schönherr felé az igazgató.

- Nézze, kérem, mi csak kizárólag a gyermek érdekét vettük figyelembe, ennél a döntésnél.....Kezdte Schönherr a magyarázkodást, de András közbevágott.

- Milyen döntésről, beszél uram, ki döntött, és mit nélkülünk, és főleg az érintett nélkül. Emelte meg finoman a hangját András.

- Igen.. nem jól fejeztem ki magam, azért vagyunk itt, hogy most döntsünk.

- Rendben van, kérem, sorolja fel miért került ez egyáltalán napirendre?

- Értesülésünk szerint, ellentétben a Zeller családdal, önök nem beszélnek jól az angol nyelvet, ezen kívül a lakás ahol laknak... hát hogyan is fejezem ki magam,...a lakás sem a megfelelő...vagyis a szociális környezet...

Ezzel véget értek az érvek. Annyira kellemetlen volt a helyzet, hogy még Zellerék is lesütötték a fejüket. Schönherr azt gondolhatta, majd András vitatkozni fog, de ő csak felemelt szemöldökkel várt, azonban úgy nézett rá, mint aki most áll fel, és valami nagyon csúnyát tesz.

- Befejezte? Kérdezte András nem mondhatni udvarias hangon. Mivel Schönherr csak bólintott, folytatta. Sorban felelnék önnek a számomra semmitmondó érveire. Egy! Igaz nem anyanyelvi szinten beszéljük az angolt, de elég jól ahhoz, hogy ne legyenek kommunikációs problémák, de tudtommal a cserdiákság, éppen a nyelvtanulásról szól, de nem nekünk, hanem Kénynek, és ez a német nem az angol. Kettő! Mondhatnám, hogy a mi lakásunkhoz önnek semmi köze, nem teszem, mert a cserediák program indulásakor, a programszervező, meglátogatott minket, és megnézte azt a hatodik szobánkat, amelyikben a diák kényelmesen lakni fog. Tartott egy kis szünetet de csak, hogy levegőt vegyen majd folytatta.

- Három! Kennynek a szociális környezet mi vagyunk, a mi családuknak, és sem ön sem az igazgató úr nem vette a fáradságot, hogy velünk egyáltalán szóba álljon. Akkor kérdelem én, milyen alapon beszél, vagyis milyen alapon merészel a mi szociális helyzetünkről, családuknakról ilyen nyilatkozatokat tenni? Fejezte be András a beszédét.

Olyan csend lett, hogy a légy zümmögését is meg lehetett volna hallani. Az igazgató szinte megértően nézett Andrára, a többiek némán meredtek maguk elé.

- Még valami. Mondta András miután senki sem szólalt meg. Mi elfogadtuk azt a kitétetet, ha a cserediák nem érzi jól magát nálunk, nem tud beilleszkedni, szabadon választhat a még jelentkezett családok közül. Kérdezzük meg Kényt, ő az érintett, döntse, ő el mit szeretne tenni.

Az igazgató bólintott, majd Schönherr behívta Kényt. Elmagyarázták neki miről van szó, hogy egy másik család is szeretné, ha velük lenne, és talán jobb neki, ha több családot ismer meg, és még elővettek egy pár harmat halvány okot a csere mellett. Kenny figyelmesen meghallgatta, majd odafordult az igazgatóhoz és azt mondta.

- Inkább hazamegyek Amerikába, de az ÉN családomtól nem megyek senkihez.

Ezzel az ügy egyszer és mindenkorra le lett zárva. Sokszor gondoltak Kennyre, nem is felejthették el, még ha akarták volna sem, mert nem volt egy év, hogy Kenny minden születésnapra, vagy ünnepekre ne küldött volna egy pár sort. Minden levele így kezdődött: *Liebe Mutti, und Papa* ..... /kedves anya, és apa/

Később fény derült az előzményekre. A diákcsere nem arról szólt, hogy családok gyereket cseréltek, hanem az iskola

szervezte, és nem volt kötelező cserediákat fogadni a sajátja helyébe. Ezért mindig több család jelentkezett, hogy szívesen fogadnának cserediákat. Az elsőbbség a csereszülőké, de ha valamilyen oknál fogva nem vállalták, választottak a többi jelentkezők közül. A Zeller család kislánya nagyon gyenge volt angolból, ezért indították ezt az öv alatti akciót, hogy elvigyék Kényt.

Pannika sikeres felvételi vizsgája után a művészeti főiskolára, úgy döntött, hogy Párizsba szeretne egy fél évet tanulni. Eddig minden elgondolását véghezvitte, így ez sem maradhatott el. A gond a lakás, mert Párizs nem csak a nevezetességeiről lett híres, hanem az árakról is, lévén Európa egyik legrágább városa. Egy hét négyzetméteres kicsi lakásért, amelyik már a toaletten kívül mindent magába foglalt. Egy kis főzőrezsó képviselte a konyhát, egy picit pár négyzetcentiméteres tál, egy függönnyel a fürdőt, WC a folyosó végén. A szobát a hetedik emeleten, a hatemeletes bérház tetőterében, egy felfele nyíló tetőablakkal, az Avenue de la République-on bérelték havi kemény hétszáz márkáért. A párizsi tanulmány a francia családalapítással végződött, ugyanis Panni itt ismerte meg a leendő férjét, és mivel a szerelem nem ismeri a nyelvi különbséget, ezért a diploma megszerzése után francia férje lett. Közben sikeresen pályázott meg egy Erasmus ösztöndíjat, így Londonban tanult tovább. Az ösztöndíj előnye, hogy nem fizetett tandíjat, de a lakás, a megélhetés itt is pénzbe került, és az árakban London sem hagyta magát Párizssal szemben.

Andrásék nem bánták, szívesen hoztak bármilyen anyagi áldozatot, mert a gyerekek megérdemelték.

Szorgalmasan tanultak, nagyon jó gyerekek, és testvérek voltak. A tanulás mellett mellékállást vállaltak végig a tanulmányaik alatt, hogy ők is besegítsenek az anyagiakba.

Sokszor beszélgettek erről Annával, milyen szerencsésük volt, a gyerekek úgy nőttek fel, hogy a rettegett pubertáskort csak a barátoktól, ezek panaszaiból ismerték.

Zolti az érettségi után a nemzetközi közgazdasági egyetemre nyert felvételt. Ő gyakorló évnek New Yorkot választotta. Szerencsésebb volt Panninál, mert András volt osztálytársa Lenke, aki ott élt, hallani sem akart arról, hogy Zolti albérletbe menjen, és a szárnya alá vette. Különös nyelvérzéknek köszönhetően mire végezte az egyetemet öt nyelven beszélt írt és olvasott. Az utolsó tanév vége a nyár elejére esett, a diplomaosztás pedig őszire került. Ez azért lett érdekes, mert az évfolyamon végzett 32 diák, immár most közgazdász közül csak háromnak sikerült a végzettségüknek megfelelő területen elhelyezkedni. Zolti a szerencsés három közé került, de csak azért, mert tudott magyarul is.

Egy amerikai cég fejlesztett Magyarországon, oda kellett szakember. Két évet maradt ott, majd projekt vezetőként öt éven keresztül járta a világot, évente más-más országban. Mostanra, már ő is megnősült, egy német lányt vett el feleségül, és letelepedett Aalenbe.

Ildikó is Aalenbe maradt, a férje török származású német férfi. Andrásék Ildikó nélkül szöktek, őt csak Ceausescu bukása után sikerült kihozni, ezért neki a továbbtanulás a német érettségi hiánya miatt nehézségbe ütközött. A román érettségi után teljesen ismeretlen tananyaggal, ismeretlen

nyelven nehéz, és körülményes lett volna újra érettségizni, ezért az orvosi asszisztensi pályát választotta.

Andrásék büszkéek voltak a gyerekeikre, dolog, aminek András hangot is adott, és ennek általában Anna ruhahúzógatása, vagy más diszkrét jeladása vetett véget. Amit András a világ legtermészetesebb dolgaként a sikerek közé sorolt, ezt Anna inkább dicsekvésnek minősítette. A végén csak megegyeztek, hogy szabad büszkének lenni, de egy kis szerénység sem árt.

1989-ben Ceausescu bukása az ő életükben is változást hozott. Elsősorban lekerültek az úgynevezett feketelistáról. A feketelista a neveit tartalmazta, a szökevényeknek, akik illegálisan hagyták el az országot, a kint maradtaknak, azok, akik hivatalosan hagyták el, de nem tértek vissza. Tehát vissza, vagyis „haza” utazhattak. Kihozhatják Ildikót, újra láthatják az ottmaradt családtagokat, és nem utolsó sorban, az értékesebb darabokat, mint a régiséggyűjtemény, festmények, amelyeket András nővére megmentett az elkobozástól, visszakaphatják.

A romániai események nagy port kavartak fel a nyugati világban. A forradalom híre, a Ceausescu házaspár kivégzése futótűzként terjedt. A karitatív szervezetek a megszokott gyorsasággal reagáltak, és számtalan gyűjtési akciót szerveztek.

A sportegyesültben, a kollegák tudván, hogy Andrásék Erdélyiek, és utazni készülnek Romániába, ők is gyűjtöttek, amit tudtak, ruhaneműt, háztartási cikkeket, gyógyszert stb. Óriási mennyiségű csomag gyűlt egy pár nap alatt. Az első lakókocsi, amelyiket ő épített ki, akkor még üres volt, az első

üléseken kívül az egész rakodó térként szolgált, ezt pakolták tele.

András még az út előtt elhatározta, hogy nem központi gyűjtőhelyre viszi, hanem direkt az embereknek osztja szét a csomagokat. Az 1977-es romániai földrengés után szintén összefogott a világ, rengeteg segély érkezett, amelyiknek egy nagy részét azonban ellopták. A segélynek küldött kínai konzerveket az üzletbe árulták, az Amerikából érkezett sátrakban az elvtársak kempingeztek, a hozzátartozó felszereléssel együtt. Ezért döntöttek a magánelosztás mellett. Az első hetekben a német külügyminisztérium, egy közleményében eltanácsolta az utazókat a szándékuktól, mivel az utazás Romániába nagyon veszélyesnek lett besorolva.

András ennek ellenére elhatározta mennek. Beszerzett egy pár gázsprayt, ezen kívül betette a 9mm-es gázpisztolyát is, hogy minden esetre fel legyenek készülve. A román határon, amikor odaértek, a végtelen soron kívül izgatott jövés-menés fogadta őket.

Éppen egy német család, férj feleség holttestét hoztak vissza, akiket rablótámadás ért a Királyhágó alatt. Később András is bevallotta, nem a legjobb érzéssel mentek tovább. Indulás előtt bejelentkeztek a máltai szeretetszolgálatnál segélyakciójukkal, kaptak az autóra egy máltai feliratot, így mentek át a határon. Kolozsvár melletti magyar falvakban a plébánián a papra bízták a csomagokat, hogy a legjobb belátása szerint ossza szét a rászorultaknak. Üres autóval érkeztek Kolozsvárra, azon a pár dologon kívül, amit közvetlenül a családnak szántak, minden le volt már adva. Nehéz leírni a viszontlátás örömét, nagyon hosszúnak tűnt ez az alig három év amióta elmentek.

A visszaútra újra megtelt a kocsi, de csak a tapéták mögött, és a dugott helyeken, kezdve egy csomó festménytől a régi órákig minden elképzelhetővel. Arra azért vigyázott, olyan dolog ne kerüljön be, ami a Patrimoniu National-ban /nemzetin értékek/ között szerepel. Egy lebukásra mindig számítani lehetett, és ilyen esetben más a besorolás. Az óvatosság helyesnek bizonyult, mert majdnem megtörtént a baj. Beértek a határra, megint végtelen sor, és a vámosok fokozott szorgalommal túrták szét minden kocsi csomagtartóját. Lassan sorra kerültek, két vámtiszt közeledett az autóhoz, amikor András felismerte az egyiket, Bojant, akit még a régi „csempészorszakból” ismert. Rögtön kiszállt, és pár lépéssel eléjük ment.

- Örvendek, hogy látlak. Üdvözölte Bojant.

- Milyen véletlen, hogyan kerülsz ide? Kérdezte ő nem kicsit meglepve.

- Segélycsomagokat hoztunk a németek részéről. Mutatott rá a szélvédőn lévő nagy máltai emblémára, majd folytatta. Jó hogy látlak, mert szerettem volna a helyi újságnak egy fényképet küldeni a fogadásról, amiben itt volt részünk. Ti lennétek a legjobbak erre, ha megkérhetnék, álljatok ide a kocsi elé.

- Miért ne? Kérdezte Bojan a kollegáját, aki már a saját ruháján nézett végig, hogy vajon minden rendben van.

Odaálltak az autó elé, András hátra ment jó tíz lépést, és onnan irányította őket.

- Egy kicsit jobbra, kérlek, hogy az embléma is látszódjon...úgy jó, most egy kicsit vissza..stop..semmi több, nagyon jó így.

A forgalom állt, mindenki őket nézte, ő pedig még átállította Bojanékat vagy kétszer, míg a végén kijelentette, most kész vannak, mehetnek ellenőrizni az autót, különben semmi nincsen benne üres.

- Hagyd a fenébe, ha azt mondd nincsen semmit, akkor mehetnek... de ne felejts elküldeni a képekből.. jó utat!Így Bojan.

- Köszönöm, a képeket, illetve az újságot majd megkapod.

Anna ült az autóban, onnan figyelte az egészet, meg sem mert mozdulni, neki elég volt csak a tudat, hogy valami el van dugva, amit megtalálhatnak, legyen az bármilyen kicsi dolog is, nem ez a rengeteg gyűjtemény,vagy emlék. Honnan van Andrásnak ez már a szemtelenséggel határos bátorsága ezt végigcsinálni, tette fel magában a kérdést. Csak amikor a magyar vámon is túl voltak, mert megszólalni.

- Nem mondom, ehhez, amit te művelsz nem csak bátorság kel hanem....

- Jó,jó. Szakította félbe András. Nem volt mit tegyek, hagytam volna, hogy kiforgassanak mindent? Kérdezte egy kicsit bosszúsan. Legközelebb egyedül jövök, és kész.

Persze nem volt harag, egy puszi az arcára Annától, és már megint szent volt a béke.

A Bojannak adott szavát hihetetlen szerencséivel betartotta. Az egyik nap a Schwäbische Post napilapban az első oldalon megjelent egy cikk, a Romániában küldött segélyekről, egy fényképpel, amelyik egy raktárt ábrázol, ahogy éppen rakodnak. Ez kellett neki. Akkorára nagyította az ő képét, mint az újságban lévő kép. Beragasztotta az újságba,

és a másológépen csinált egy másolatot. Olyan jól sikerült, hogy senki sem tudta volna megállapítani, hogy ez egy trükk. Igen, ez egy trükk volt, amelyik a nyári szabadság alatt igencsak bevált. Megint felpakolt autóval mentek úgy, mint ezután hosszú éveken át minden alkalommal, azonban most a család volt a soron. A színes televíziótól kezdve, a testvérének, csomagig az édesanyjának, a nagynénjének, minden elképzelhető, és elképzelhetlent vittek. A román határon az első kérdésre, hogy mit hoznak, van-e vámolnivaló, válasz helyett elővette az újság másolatát, amit Bojannak hozott.

- Ez Bojan! Kiáltott fel a vámós meglepetten. Gyere ide, nézd meg Bojan van az újságban! Kiáltott a másik soron lévő kollegának.

Percek alatt körbeállták, és mindenki a maga módján kommentálta a számukra nem mindennapi látványt.

- Megkérhetném, hogy átadja Bojannak? Kérdezte András miután megtudta, az ő embere ma nincsen szolgálatban.

Megkérhette, és egyúttal a vámot is megúsza, mert már velük senki sem törődött, a kollega úgy vitte el az újság másolatát, mint egy trófeát. A karton cigaretta is megmaradt, amelyiket direkt erre a célra vett, mármint beléptetőnek. Régebbi tapasztalati szerint, ha a vámós megkérdezte, mit hoznak, akkor ő elővette, a cigarettát, vagy egy üveg valamit, és azt válaszolta, *önnek ezt*, és odaadta a jattot.

A határátlépés a hetvenes-nyolcvanas években egy sikerélménynek számított, ha piszkálódás, esetleg vámfizetés, vagy egyszerűen a csomagok kipakoltatása nélkül megúsza valaki. Ez érvényes volt, ha nyugati útlevelemmel keletre jött, vagy fordítva, ha keleti útlevelemmel valaki nyugatra ment. Azonban az sem volt ritka, ha nyugati útlevelemmel nyugatra ment, és

észrevették, hogy keleten született, az is rossz bizonyítványnak számított, és jött a bogarászás. Egy alkalommal a nővérét hozta Romániából, akkor még Csehszlovákián keresztül, mivel a nővérenek nem volt osztrák vízum, ezért a kerülő. Bármelyik határon léptek át, és ott meglátták a román útlevelet, minden alkalommal átkutatták az egész autót. András el is határozta, hogy a nemsokára megújításra kerülő személyi igazolványában nem engedi születési helyének Romániát beírni. Ő Erdélyi, erre büszke volt, azt igen azt beírhatják, de Romániát nem. Erdély, ha 1920-ban nem darabolják szét az országot most is Magyarországhoz tartozna. Saját magát meggyőzni nem jelentett gondot, a hivatalnokokat azonban ez nem érdekelte, és beírták születési helye Klausenburg/Rumänien.

András megmakacsolta magát, és nem vette át az igazolványát, hanem írt egy petíciót a Baden-Württembergi belügyminisztériumnak, amiben kéri a Románia szó eltávolítását az igazolványából. Azzal érvelt, hogy ez jogtalan megkülönböztetés. A németeknek sem írják be a személyi igazolványokba, hogy Aalen az Németországban van, vagy Lipcse keletnémet országhoz tartozik. Kevés reménnyel indult harcba, ezért nagyon meglepődött, amikor alig három hét múlva jött a pozitív válasz, érveit elfogadták, mehet az új igazolványért. Az újban, ami még most is érvényes a születési helynél az áll:

Klausenburg /Siebenbürgen, lefordítva, Kolozsvár/ Erdély.

Eltelt húsz év, és most újra nyakukba veszik világot, Magyarországra költöznek. Szinte hihetetlen, hogy az álom valóra válik, és amit megtagadtak tőlük, húsz évvel ezelőtt, most minden további nélkül megvalósítható. Egy Győr melletti

faluban Gönyűn vettek egy házat közvetlenül a Duna partján. A ház az övék, nincsen lakbér, nem tartoznak senkinek semmivel, a gyerekek el vannak rendezve, mindegyiknek kenyér a kezében. Megtették a kötelességüket, most a hátralevő éveiket, ott, és úgy élik le, ahogyan szeretnék.

- Remélem nem fogunk csalódni! Mondta András. Nem tudjuk mi vár ránk.

Nem tudták, erre csak ott derült fény. Szomorú tapasztalat, melyeket András **A szabadság ára** című kisregényében írta le.

Melléklet

Nem szeretnék történelmi elemzésekbe kezdeni, ezt már megtették az erre kompetensebb személyek. Az alábbi mellékletben, egy pár kiemelt idézettel, tanulmányokból, újságcikkekből, egy általános képet szeretnék vázolni, családtagjaimról, akik az erdélyi magyarság nemes ügyének érdekében hoztak áldozatot, és emlékeik előtt meghajolni.

Erkölcsei elégtételként könyveltük el, mi, a még élő családtagok, hogy Demeter Béla nagybátyánk mártírsága Magyar Örökségként vonult be a Magyarság Láthatatlan Szellemi Múzeumába. A Díszoklevelet 2010 március 20-án, Dr. Mocsy /Demeter/ Ildikó vette át a család nevében, Budapesten a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében.

Demeter Béla

Kitekintő 2010. január 9

Az erdélyi magyarság védelmezőjére emlékeztek.

„Nagyon pontosan adatolt tanulmányok, pontos tájékoztatás a romániai magyarok elhurcolásáról és a magyarellenes atrocitásokról, az erdélyi magyar gazdák helyzetéről, és arról, hogy a Bolyai Egyetem csak papíron létezik – ezeket hagyta ránk Demeter Béla.

Miközben a kommunisták által irányított Magyar Népi Szövetség (MNSZ) sajtója minderről hallgatott, e rendkívül tudatos ember mindent pontosan adatolt, összegzései, jelentései kincset érnek” – így méltatta Vincze Gábor szegedi történész Demeter Béla falukutatót... az egyedüli volt, aki arra

figyelmeztetett, hogy Magyarország önként vállalja a bűnbak szerepét, és nem akarja megosztani a második világháborús felelősséget, mintha a nemzet gerince kettétört volna.

Szintén Demeter Béla volt az, aki a párizsi béketárgyalásokra eljuttatta azt a memorandumot, amelyben az aláírók – Márton Áron püspök, Vásárhelyi János református püspök, Szász Pál, az Erdélyi Magyar Gazdák Egyesülete vezetője, Lakatos István szocdem politikus és Korparich Ede, a Kaláka szövetség igazgatója – cáfolják az MNSZ marosvásárhelyi kiáltványát, miszerint az erdélyi magyarság Románia keretei között kívánna élni.....a romániai magyarság érdekében kifejtett munkássága vezetett oda, hogy a rákosista politikai rendőrség 1947-ben letartóztatta, majd 1951-ben a Szekuritáténak kiadta Demetert mint a Márton Áron püspök elleni kirakatper egyik koronatanúját. A néhai kisebbségpolitikusról monográfiát író Kónya-Hamar Sándor leszögezte: Demeter Béla úgy halt meg a kínvallatások során 1952. december 24-én Vácárești-en, hogy egyetlen szónyi terhelő kijelentést sem tudtak kicsikarni belőle.

Barabás Béla történész Demeter Béláról
Haas György
DNP - Wien

.....Itt újabb bizonyíték van: Márton Áronék bukaresti katonai törvényszék előtti perének jegyzőkönyve. Ez a jegyzőkönyv többünknek is megvan, ebből teljesen egyértelműen kiderül, hogy a román katonai hatóságok és a bíróság Demeter Béla személyén keresztül próbálták bizonyítani azt, hogy Márton Áronék egy idegen hatalommal összefogva hűtlenséget követtek el a román állam ellen. Senki más nem volt az élő bizonyíték erre, mint Demeter Béla maga, akin keresztül az összes információ befutott a magyar kormányhoz. Ezért

keresték elő 1952. március 15-én. Körbevették Balatonboglárt, őt letartóztatták, Pestre vitték, és április végén átadták a román hatóságoknak. ....

Szabadság 2009. december 29

KÓNYA-HAMAR SÁNDOR

Beke György fogalmazza meg először az érvényes s mindmáig válaszra váró kérdést: ha valaki a történelemnek a fogaskerekei közé kerül, annak az lesz a sorsa, akárcsak Demeter Bélának? Oda esett? Vagy oda dobták?

... Több nagy tanulmányban elemezte az erdélyi magyarság helyzetét, rávilágítva arra, milyen nagy az eltérés a Groza-kormány sokat hangoztatott magyarbarát politikája és a gyakorlat között. Szinte egyedüliként figyelmeztetett arra, hogy a béke delegációba be kell vonni az erdélyi magyar szakértőket is.... Ő juttatta ki a Márton Áron, Szász Pál, Lakatos István, Vásárhelyi János, és Korparich Ede által aláírt Memorandumot, amelyben a Magyar Népi Szövetség Vásárhelyi Kiáltványa ellen tiltakoztak, s mutatta be, amikor Gheorghe Tătărescu román külügyminiszter azt hangoztatta, hogy az erdélyi magyarság a trianoni határok visszaállításának híve. Csoda, hogy a román hatóságok ezt nem felejtették el? Nekünk pedig éppen azt nem szabad elfelejteni, hogy Rákosi Magyarországa hogyan szolgáltatta ki a román hatóságoknak (1951. április 18-án), koronatanúnak álcázva a Márton Áronék perében. Hiszen egy közszolgálatban lévő állampolgárával szemben tanúsított hűtlenséget és árulást a magyar állam. Modern szóhasználat: intézményesített hazaárulást.

1952. december 24-én, Bukarestben (Zsilaván) behalt az embertelen vallatásba és bánásmódba anélkül, hogy tőle egyetlen terhelő, s a perben felhasználható információt is megszerezhettek volna.

EGY MÁRTÍR EMLÉKEZETE

Demeter Béla falukutató mártíruma Magyar örökség 2010.március 20

Dr. Vekov Károly

Az erdélyi Somkeréken 1910. január 6-án született Demeter Béla, nemzedékének emblematikus képviselője volt...

... Sokoldalú műveltsége és érdeklődése eredményeként több fontos gazdasági és szociográfiai művet jelentetett meg: ezek közül kiemelkedik a 110 kérdést tartalmazó *"Hogyan tanulmányozzam a falu életét.* (Szociográfiai kérdőív falumunkások számára.)" Kolozsvár, 1931, illetve *Az erdélyi falu és a szellemi áramlatok* című könyve, s ma is forrásértékű az a jelentés, melyet 1944 őszén készített Észak-Erdély állapotáról. Tenni akarása szinte törvényszerűen vitte Demeter Bélát az újságírás, illetve a közéleti szereplés felé. 1932-től a Keleti Újságnak, 1936-tól az Erdélyi Gazdának a munkatársa, 1941-től a kolozsvári Esti Lap felelős szerkesztője...

...1945 tavaszától a magyar külügyminisztériumban – a békeelőkészítő osztály tagjaként – teljes energiájával az Erdéllyel–,illetve a Romániával kapcsolatos kérdések szakértőjeként, egyben Nagy Ferenc miniszterelnök, illetve Tildy Zoltán elnök erdélyi tanácsadójaként tevékenykedett. Ő biztosította a folyamatos kapcsolattartást a magyar kormány és az erdélyi magyarság képviselői között. Ebben a minőségében szervezte meg – a román hatóságok tudtán kívül – a béketárgyalások folyamán szükséges, az erdélyi magyarságra, illetve romániai helyzetre vonatkozó adatok begyűjtését és továbbítását Erdélyből (főleg Márton Áron-körének részéről). Ugyancsak Demeter Béla hathatós közreműködésének

köszönhető egyrészt a jeles erdélyi személyiségek által készített meghatalmazás, amely megbízta Teleki Gézát, hogy képviselje a párizsi béketárgyalásokon az erdélyiek érdekeit; másrészt annak a memorandumnak az elkészítése, amelyben az erdélyi magyar polgári társadalom legjelesebbjei, élükön Márton Áronnal, arra a nagy felelősségre figyelmeztettek, amely azokat terheli, akik az erdélyi-kérdésről döntenek.

Memorandumuk – az MNSZ Kiáltványával szemben – azt az álláspontot képviselte, hogy Erdély ügyében kérjék ki az erdélyi magyarság véleményét is. Róluk, nélkülük ne döntsenek! Az erdélyi viszonyok kitűnő ismerőjeként Demeter Bélának fontos szerepe volt a párizsi béketárgyalásokon résztvevő magyar küldöttség tevékenységében. Demeter Béla tisztában volt, azzal, hogy nem szabad felosztani Erdélyt, hogy legfeljebb az etnikai határok mentén szabad megvonni a határt Románia és Magyarország között. A párizsi béketárgyalások során ő következetesen, mindig a tényleges tárgyalási helyzet függvényében fogalmazta meg álláspontját a határokat illetően, de mindig maximálisan és a leghatározottabban szem előtt tartva a tényleges erdélyi és magyar érdekeket. Demeter Bélát külön is foglalkoztatta a Székelyföld, illetve a kisebbségi sorba kerülő erdélyi magyarság jogi státusza. Kezdeményező szerepe volt abban, hogy készüljön el a Székelyföld autonómiájáról szóló tervezet, és ha az nem valósulna meg, fogadtassanak el Romániával egy – a győztes nagyhatalmak garantálta – kisebbségi kódexet.

A párizsi béke 1947 februári aláírása után, a kommunista párt előretörése nyomán Demeter Bélát letartóztatták. Megpróbálták olyan vallomást kicsikarni belőle, amely a "reakciós" magyar emigráció negatív szerepéről kellett

volna szólnon a béketárgyalások során. Az ÁVO négy hónapos vallatással sem tudott kiverni belőle semmit. Miután szabadon engedték az amúgy súlyosan beteg Demeter Bélát, 1951. március 15-én újból letartóztatta őt az ÁVO, majd "az örök

barátság" és az *internacionalizmus jegyében 1951. április 18-án kiadták a román hatóságoknak, ahol naprakész adatokkal rendelkeztek róla.* Romániában addigra már letartóztatták az erdélyi magyarság számos prominens személyiségét, így Márton Áront és társait, mint összeesküvő "magyar nacionalistákat". Valamennyiük, így Demeter Béla fő "bűne" is az volt, hogy a békeszerződés aláírása előtt Erdély hovatarozását illetően az identitásukhoz ragaszkodó erdélyi magyarok érdekeit képviselték.

Demeter Béla tragikus körülmények között, 1952 december 24-én, élete 43. évében, egy bukaresti börtönben, a Kínzásokba belehalt. Rövid, de mozgalmas és áldozatos élettörténetében a legelszomorítóbb, hogy őt azért büntették, mert a magyar állam tisztviselőjeként csakis a kötelességét teljesítette hazája és nemzete iránt. Mártírúma méltán kerül a Magyarság Láthatatlan Szellemi Múzeumába: örökségünk.
Dr. Vekov Károly, Kolozsvár

Demeter János

/Wikipédia/ Demeter János (Kerlés, 1908. július 6.- Budapest, 1988. július 6.) romániai magyar jogász, jogi szakíró. Demeter Béla bátyja.

Életpályája: Középiskoláit a kolozsvári, és a székelyudvarhelyi katolikus főgimnáziumban, jogi tanulmányait a kolozsvári egyetemen végezte. A jogi tudományok doktora. Az Erdélyi Fiatalok alapító tagja, 1931-től az Ellenzék belső munkatársa, ...Falvak Népe radikális parasztlapnak lett alapító szerkesztője (1932-33). Kolozsvárt tartott ügyvédi irodát, a II. világháború után az MNSZ egyik vezetője, Kolozsvár alpolgármestere, 1945-től tanár az egyetem jogi karán, majd prorektor, nemzetgyűlési képviselő. ...1969-

től 1976-ig a Magyar Nemzetiségi Dolgozók Tanácsának kolozsvári elnöke.

1944 előtt gazdasági és politikai tárgyú munkái jelentek meg, így a Románia gazdasági válsága (öccsével, Kolozsvár, 1930) és A "Harmadik birodalom" Romániában (Mit hoz a román szélső jobboldal a kisebbségnek? Kolozsvár, 1933). Újabb magyar és román nyelvű tanulmányaiban alkotmányjogi és jogbölcseleti kérdésekkel foglalkozott, mint alkotmányjogász részt vett az 1948. és 1952. évi alkotmány magyar nyelvű kommentárjainak összeállításában. E tevékenység eredményeként jelent meg az Alkotmányunk hiteles román és magyar nyelvű szövege c. kiadvány (magyarázó jegyzetekkel ellátta Dr. Demeter János, Dr. Kiss Géza, Dr. Kohn Hillel, 1949) és A Román Népköztársaság alkotmánya (összeállította a Bolyai Tudományegyetem jogi karának munkaközössége. Szerkesztette Takács Lajos, Demeter János, Román Dezső, 1957) c. munka. Publicisztikai írásaiban gyakran foglalkozott a nemzetiségi kérdéssel, ebbe a körbe sorolhatók A nemzetiségi kérdés a Duna völgyében és a Szovjetunióban (1945), A nemzetiségi nyelv a közigazgatásban (1946) és A Jugoszláv Szövetséges Népköztársaság alkotmánya (1948) c. önálló füzetekben megjelent tanulmányai.

1948-ban hazaárulás vádjával letartóztatták, és súlyos börtönbüntetésre ítélték a Magyar Népi Szövetség többi vezetőjével együtt. 1965-ben, rehabilitálása után visszatérhetett a tudományok közéletbe.

Román nyelvű jogbölcseleti munkái többnyire másokkal közösen írt kollektív munkák megfelelő részei (Introducere în studiul dreptului, 1962 és Teoria generală a statului și dreptului, 1967). Jénában tartott német nyelvű előadása (1966), majd önálló műve az emberi jogokról

(Declarația drepturilor omului, 1968) e jogok fejlődését mind a nemzetközi jog, mind a hazai közjog szempontjából vizsgálta és szocialista nézetből értékelte. Társszerzője a Zur nationalen Frage in Rumänien (angol, francia, orosz és spanyol nyelven is, 1972) c. adat- és tényközlő tanulmánykötetnek Eduard Eisenburger s Valentin Lipatti mellett. Hosszabb tanulmányát az emberi jogok helyéről az alkotmánytörténetben a Revue Roumaine des Sciences Sociales, Serie de Sciences Juridiques 1974/1-es száma közölte.

Demeter Dezső

Újságíró, szerkesztő, az erdélyi magyar demokratikus értelmiségiek kiemelkedő személyisége. A kolozsvári „Ellenzék”, majd a „Világosság” napilap munkatársa.

„A **Világosság** kolozsvári magyar napilap. Miután 1944-ben átvonult a front Erdélyen ez volt az elsőként megjelenő erdélyi magyar újság. 1944. október 18-án jelent meg, egy héttel a szovjet csapatok bevonulása után, az Ellenzék című napilap felszerelésével, Balogh Edgár főszerkesztésében” /Wikipédia/

Az 1948-as londoni olimpiai beszámoló magyar vonatkozású cikkeiért a román adminisztráció nyomására menesztik. Öccse Demeter János letartoztatása után, „nemzetbiztonsági „okokra hivatkozva kényszerlakhelyre küldik Szamosújvárra, ahol öt évet tölt.

1952-ben rehabilitálják, majd egy pár év különböző sikertelen próbálkozás után, újra magára talál, és 1955-től Kolozsvári Állami Magyar Színház aligazgatója lesz. Innen megy nyugdíjba. A legnagyobb nyomásnak sem engedett, és nem lépett be a kommunista pártba. 1986-ban távozott az élők sorából.